

Agenda – Y Pwyllgor Deisebau

Lleoliad:	I gael rhagor o wybodaeth cysylltwch a:
Ystafell Bwyllgora 1 – Y Senedd	Gareth Price
Hybrid	Clerc y Pwyllgor
Dyddiad: Dydd Llun, 4 Mawrth 2024	0300 200 6565
Amser: 14.00	Deisebau@senedd.cymru

- 1 **Cyflwyniad, ymddiheuriadau, dirprwyon a datgan buddiannau**
(Tudalennau 1 – 29)
- 2 **Deisebau newydd**
 - 2.1 P-06-1385 Cynnal arolwg diduedd o'r trigolion sy'n byw yn ardaloedd y cynllun peilot ar gyfer terfyn cyflymder o 20mya
(Tudalennau 30 – 37)
 - 2.2 P-06-1386 Dylid cyflwyno ffordd i etholwyr bleidleisio i gael gwared ar eu AS cyn diwedd eu tymor
(Tudalennau 38 – 48)
 - 2.3 P-06-1391 Dylid rheoleiddio'r sector steilio cŵn, er mwyn diogelu lles cŵn a hawliau perchnogion
(Tudalennau 49 – 57)
 - 2.4 P-06-1392 Diwygio Cod Anghenion Dysgu Ychwanegol Cymru 2021
(Tudalennau 58 – 74)
 - 2.5 P-06-1396 Cyflwyno trwydded e-sigaréts ar gyfer siopau e-sigaréts pwrpasol
(Tudalennau 75 – 84)
 - 2.6 P-06-1401 Rhaid sicrhau na fydd pob bwyd a gaffaelir yn gyhoeddus yng Nghymru byth yn fegan neu'n llysieuol yn unig
(Tudalennau 85 – 89)
 - 2.7 P-06-1402 Diwygio deddfwriaeth yng Nghymru i alinio â Lloegr mewn perthynas â chynyddu'r dreth gyngor yn ormodol
(Tudalennau 90 – 98)

**2.8 P-06-1403 Ailystyried Toriadau i Gyllid Ôl-raddedig a Chynyddu
Benthyciadau Doethuriaeth i Gyfateb ag Ariantol Ymchwil ac Arloesedd y DU
(UKRI)**

(Tudalennau 99 - 108)

3 Y wybodaeth ddiweddaraf am ddeisebau blaenorol

**3.1 P-06-1294 Peidiwch â gadael cleifion â chanser y fron metastatig yng
Nghymru y tu ôl**

(Tudalennau 109 - 112)

3.2 P-06-1350 Ailagor Ward Dyfi yn Ysbyty Tywyn ar unwaith

(Tudalennau 113 - 126)

3.3 P-06-1380 Bathodyn glas gydol oes i unigolion sydd â diagnosis gydol oes

(Tudalennau 127 - 141)

**4 Cynnig o dan Reol Sefydlog 17.42(ix) i benderfynu gwahardd y
cyhoedd o weddill y cyfarfod**

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon

P-06-1385 Cynnal arolwg diduedd o'r trigolion sy'n byw yn ardaloedd y cynllun peilot ar gyfer terfyn cyflymder o 20mya

Y Pwyllgor Deisebau | 4 Mawrth 2024
Petitions Committee | 4 March 2024

Cyfeirnod: SR24/7752-2

Rhif y ddeiseb: P-06-1385

Teitl y ddeiseb: Cynnal arolwg diduedd o'r trigolion sy'n byw yn ardaloedd y cynllun peilot ar gyfer terfyn cyflymder o 20mya

Testun y ddeiseb: O haf 2021 ymlaen, cynhaliodd Llywodraeth Cymru gynllun peilot i ostwng y terfyn cyflymder diodyn mewn ardaloedd trefol o 30mya i 20mya. Cynhaliwyd y cynllun peilot hwn mewn sawl ardal o amgylch Cymru, sef: y Fenni, Sir Fynwy; Canol Gogledd Caerdydd; Glan Hafren, Sir Fynwy; Bwcle, Sir y Fflint; Pentref Cilfriw, Castell-nedd a Phort Talbot; Llandudoch, Sir Benfro; Saint-y-brid, Bro Morgannwg; a Gogledd Llanelli, Sir Gaerfyrddin.

O 17 Medi 2023, mae'r terfyn cyflymder is o 20mya mewn ardaloedd trefol bellach wedi dod yn gyfraith gwlad. Fodd bynnag, nid oes unrhyw un wedi gofyn barn y bobl a oedd yn byw yn ardaloedd y cynllun peilot, gan gynnwys gofyn a ydynt o'r farn bod y cynllun peilot wedi llwyddo neu fethu, a gadwyd at y terfyn cyflymder neu a gafodd ei anwybyddu, ac a gafodd y newid ei blismona ai peidio. Nid oes unrhyw un wedi gofyn i yrwyr sy'n dysgu neu yrwyr ifanc sydd â dyfeisiau monitro cyflymder wedi'u gosod yn eu cerbydau sut y gwnaethant ymdopi â'r newid cyflymder. Nid oes unrhyw un wedi gofyn i bobl sy'n gweithio yn yr ardaloedd hyn sut mae'r newid wedi effeithio arnynt.

Nid oes unrhyw un wedi gofyn i berchnogion busnesau a ydynt o'r farn bod newid y terfyn cyflymder wedi effeithio ar eu busnesau neu niferoedd cwsmeriaid. Mae'n rhaid bod y wybodaeth hon yn hanfodol wrth geisio deall i ba raddau y bu'r cynllun peilot yn llwyddiant ai peidio. Felly, rwy'n galw ar Lywodraeth Cymru i gynnal arolwg o drigolion a busnesau o fewn ardaloedd y cynllun peilot, gan gynnwys adran i bobl ddweud eu dweud a gwneud awgrymiadau am y cynllun.

1. Y cefndir

Yn 2019 sefydlodd Llywodraeth Cymru grŵp gorchwyl a gorffen i ystyried a ddylid cyflwyno terfyn cyflymder diofyn o 20mya mewn ardaloedd preswyl. Derbyniodd Llywodraeth Cymru argymhellion y grŵp, gan gynnwys y dylid lleihau'r terfyn cyflymder diofyn ar ffyrdd cyfyngedig o 30mya i 20mya.

Yn dilyn ymgyngoriad cyhoeddus a chynllun peilot ar draws wyth cymuned, gosododd Llywodraeth Cymru y Gorchymyn Ffyrdd Cyfyngedig (Terfyn Cyflymder 20 mya) (Cymru) ym mis Mehefin 2022. Cafodd y Gorchymyn drafft ei basio gan y Senedd ym mis Gorffennaf 2022 a daeth i rym ym mis Medi 2023.

Fel y gwyddoch, mae'r polisi wedi cael llawer o sylw yn y cyfryngau ac mae dros 470,000 o bobl wedi llofnodi deiseb sy'n galw am ddirymu'r ddeddfwriaeth. Cyhoeddodd Llywodraeth Cymru yn ddiweddar fod adolygiad wedi'i gynnal o'r modd y cafodd y polisi ei weithredu. Cyhoeddwyd adroddiad interim y tîm adolygu annibynnol ar 20 Chwefror, a disgwylir i'r adroddiad terfynol gael ei gyhoeddi yn ddiweddarach eleni.

Ardaloedd peilot

Fel y nodwyd, cynhaliwyd cynlluniau peilot mewn wyth cymuned ledled Cymru i dreialu terfyn diofyn o 20mya yn y cyfnod cyn cyflwyno'r cynllun yn genedlaethol. Mae'r deisebydd yn galw am gynnal arolwg i gael barn y bobl sy'n byw yn yr ardaloedd peilot am yr effeithiau.

Cyhoeddwyd yr adroddiad monitro cyntaf ar yr effeithiau ym mis Mawrth 2023, a chyhoeddwyd adroddiad monitro terfynol (ar gyfer yr ardaloedd peilot) ym mis Chwefror 2024. Dyma a ddangosodd y data hyd at fis Mai 2023:

- newidiadau "mawr cadarnhaol" mewn perthynas â Dangosyddion Perfformiad Allweddol ynghylch lleihau cyflymder ac agweddau at deithio llesol;
- newid "bach cadarnhaol" o ran ymddygiad cerbydau/cerddwyr; a
- "dim newid amlwg" o ran ansawdd aer lleol a newidiadau "bach negyddol" o ran amser teithio cerbydau, gan gynnwys gostyngiad cyffredinol mewn prydlondeb ar gyfer gwasanaethau bysiau oriau brig.

Ni chafodd Dangosyddion Perfformiad Allweddol eraill eu cynnwys fel rhan o'r cynlluniau peilot - gan gynnwys monitro agweddau'r cyhoedd fel y mae'r deisebydd yn galw amdano - oherwydd "cwmpas daearyddol cyfyngedig" yr ardaloedd a'r "amserlenni byr ers eu rhoi ar waith". Dyma a nodir yn yr adroddiad monitro terfynol:

[O ran] agweddau'r cyhoedd at derfynau cyflymder 20mya... dim ond wrth i fwy o bobl brofi effeithiau 20mya ar ôl cyflwyno'r cynllun yn genedlaethol y gellir asesu hyn.

Monitro'r broses o gyflwyno'r terfyn newydd yn genedlaethol

Ym mis Medi 2023, cyhoeddodd Trafnidiaeth Cymru ddogfen fframwaith monitro ar gyfer cyflwyno'r terfyn cyflymder newydd yn genedlaethol. Mae hwn yn nodi'r amcanion polisi a'r dangosyddion sydd i'w defnyddio. Caiff data eu casglu am hyd at bum mlynedd ar ôl cyflwyno'r terfyn cyflymder newydd.

Bydd asesiadau yn cael eu cynnal yn erbyn cyfanswm o 12 o Ddangosyddion Perfformiad Allweddol (gweler adran 2.2 a ffigur 2 yn y fframwaith monitro). Mae'r fframwaith yn amlinellu'r ffynonellau data sylfaenol ac eilaidd, y dulliau casglu data a'r amserlenni i'w defnyddio wrth fonitro'r polisi. Mae hyn yn cynnwys "arolygon agweddau ansoddol". Nodir yn y fframwaith:

Byddwn yn edrych ar agweddau a chanfyddiadau pobl sy'n byw mewn ardaloedd lle mae'r terfyn cyflymder wedi cael ei ostwng gan ddefnyddio arolygon agweddol ar ôl cyflwyno'r cynllun yn genedlaethol. Bydd yr arolygon yn cynnwys cwestiynau ar agweddau tuag at ddefnyddio dulliau teithio llesol (cerdded, olwyno a seiclo) ar gyfer siwrneiau lleol mewn ardaloedd adeiledig, a byddant hefyd yn ystyried canfyddiadau ymatebwyr ar faterion yn ymwneud â chyflymder traffig, sŵn traffig ac effeithiau ar gymunedau. Bydd ffocws penodol ar grwpiau mwy agored i niwed mewn cymdeithas wrth gasglu data agweddol.

O ran amserlenni adrodd ffurfiol dyma a nodir yn y fframwaith:

Bydd Trafnidiaeth Cymru yn paratoi adroddiad interim ar effeithiau cychwynnol y terfyn cyflymder safonol cenedlaethol o 20mya ar ffyrdd cyfyngedig ar sail data a gasglwyd hyd at chwe mis ar ôl gweithredu (mis Hydref 2023 i fis Mawrth 2024). Bydd yr adroddiad yn cael ei gyhoeddi ym mis Mehefin 2024. Bydd adroddiad pellach ar y flwyddyn lawn gyntaf o weithredu yn cael ei gyhoeddi ym mis Rhagfyr 2024. Bydd adroddiadau ffurfiol yn cael eu cynnal yn flynyddol ar ôl hynny.

Mae Ymchwil y Senedd wedi cyhoeddi erthygl sy'n trafod yn fanylach y gwaith o orfodi a monitro'r polisi.

2. Camau gweithredu Llywodraeth Cymru

Fel y nodwyd uchod, mae'r fframwaith monitro sy'n ymwneud â'r broses o gyflwyno'r terfyn newydd yn genedlaethol yn cynnwys cyfeiriad at gynnal "arolygon agweddau ansoddol".

Yn ei llythyr at y Cadeirydd dyddiedig 8 Chwefror, mae'r Dirprwy Weinidog Newid Hinsawdd, Lee Waters AS, yn dweud nad oes cynlluniau i gynnal arolygon yn benodol yn yr ardaloedd peilot. Mae'r Dirprwy Weinidog yn cyfeirio at y fframwaith monitro.

Mae'r llythyr yn mynd ymlaen i roi manylion am yr adolygiad o'r modd y mae'r polisi wedi cael ei weithredu. Mae'n dweud y bydd adroddiad terfynol y tîm adolygu yn cael ei gyflwyno i Lywodraeth Cymru erbyn toriad yr haf 2024.

3. Camau gweithredu gan Senedd Cymru

Ym mis Gorffennaf 2020, roedd dadl yn y Senedd ynghylch cyflwyno terfynau cyflymder diofyn 20mya gyda 45 o'r 53 o Aelodau yn pleidleisio o blaid y cynnig.

Fel y nodwyd, gosododd Llywodraeth Cymru y Gorchymyn Ffyrdd Cyfyngedig (Terfyn Cyflymder 20 mya) (Cymru) ym mis Mehefin 2022. Pasiwyd y Gorchymyn drafft gan y Senedd ym mis Gorffennaf 2022. Mae wedi cael ei drafod yn y Senedd ar sawl achlysur.

Ym mis Hydref 2023, bu'r Pwyllgor Newid Hinsawdd, yr Amgylchedd a Seilwaith yn crافu ar waith y Dirprwy Weinidog ar y polisi.

Gwneir pob ymdrech i sicrhau bod y wybodaeth yn y papur briffio hwn yn gywir adeg ei gyhoeddi. Dylai darllenwyr fod yn ymwybodol nad yw'r papurau briffio hyn yn cael eu diweddarau o reidrwydd na'u diwygio fel arall i adlewyrchu newidiadau dilynol.

Eich cyf/Your ref P-06-1385
Ein cyf/Our ref LW/03238/23

Jack Sargeant AS
Cadeirydd y Pwyllgor Deisebau

08 Chwefror 2024

Annwyl Jack,

Diolch am eich llythyr dyddiedig 15 Rhagfyr ynghylch deiseb P-06-1385 Cynnal arolwg diduedd o'r trigolion sy'n byw yn ardaloedd y cynllun peilot ar gyfer terfyn cyflymder o 20mya.

Nid oes unrhyw gynlluniau i gynnal arolwg o fewn y meysydd prawf, fodd bynnag, rydym wedi cyhoeddi'r [adroddiad interim](#) ar gyfer y meysydd hynny. Er mai data cynnar iawn yw hwn, mae'r canlyniadau'n dangos bod cyflymderau gyrru arafach, lefelau uwch o gerdded a beicio a'r effaith leiaf posibl ar amseroedd teithio ymhlith y canfyddiadau allweddol. Mae Trafnidiaeth Cymru wedi cyhoeddi'r [fframwaith monitro](#) sy'n nodi'r hyn sy'n cael ei fonitro a sut y bydd y monitro yn digwydd.

Ym mis Hydref y llynedd, cyhoeddais [ddatganiad ysgrifenedig](#) gyda mwy o fanylion am sut rydym yn cefnogi awdurdodau priffyrdd i weithredu 20mya. Mae Llywodraeth Cymru wedi penodi tîm bach i weithio gydag awdurdodau lleol i ystyried y ffordd y mae'r polisi wedi cael ei weithredu a sut mae'r canllawiau ar eithriadau wedi cael eu cymhwyso.

Mae'r tîm adolygu yn cynnwys yr Athro Peter Jones, Athro Trafnidiaeth a Datblygu Cynaliadwy yng Ngholeg Prifysgol Llundain. Nid yw'r Athro Jones wedi bod yn rhan o'r gwaith o weithredu'r terfyn cyflymder 20mya, a bydd yn herio'r broses a safbwynt annibynnol. Y ddau aelod arall o'r panel yw Kaarina Ruta, Cynghorydd Trafnidiaeth ar gyfer CLILC, a Phil Jones, Cadeirydd y Tasglu 20mya a wnaeth yr argymhellion cychwynnol.

Bydd y tîm yn gweithio gyda swyddogion Llywodraeth Cymru, swyddogion awdurdodau lleol ac arbenigwyr a phartneriaid eraill ('y grŵp adolygu'). Mae cyfres o gyfarfodydd paratoadol eisoes wedi cael eu cynnal er mwyn:

- ennill dealltwriaeth o'r ffordd mae'r canllawiau wedi cael eu cymhwyso mewn rhannau gwahanol o Gymru
- ystyried y ffordd mae'r canllawiau wedi cael eu cymhwyso ac ystyried a oes angen egluro'r canllawiau er mwyn annog rhagor o gysondeb ledled Cymru
- edrych ar y dull a ddefnyddiwyd ar ffyrdd sydd ar y trothwy rhwng 20mya a 30mya
- rhannu canfyddiadau cychwynnol â swyddogion awdurdodau lleol

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Gohebiaeth.Lee.Waters@llyw.cymru
Correspondence.Lee.Waters@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Bydd y tîm yn adolygu canlyniadau'r gwaith paratoadol hwn ochr yn ochr â thystiolaeth arall. Byddant yn paratoi casgliadau drafft ac argymhellion cychwynnol i'w hystyried gan y grŵp adolygu, a fydd wedyn yn cael eu cyflwyno i Lywodraeth Cymru i'w cyhoeddi ym mis Chwefror 2024.

Wedyn bydd y tîm adolygu yn gweithio ag aelodau cabinet awdurdodau lleol a rhanddeiliaid allweddol eraill, yn ogystal â chynrychiolwyr diwydiannau y mae'r newid i'r terfyn cyflymder yn effeithio arnynt, gan gynnwys gweithredwyr bysiau a thimau cynllunio gwasanaethau bysiau rhanbarthol. Bydd y tîm, ynghyd â Llywodraeth Cymru, yn cynnig cymorth i awdurdodau lleol lle maent yn awyddus i ystyried newidiadau i ffyrdd yn gyflym, pan fydd y penderfyniad rhwng terfyn cyflymder o 20mya a 30mya yn llai clir.

Bydd y tîm adolygu'n paratoi adroddiad terfynol, ynghyd â chanllawiau drafft wedi'u diweddaru, ar osod y terfynau cyflymder mewn aneddiadau yr effeithir arnynt gan y terfyn cyflymder 20mya diofyn ynghyd ag eithriadau, gan adeiladu ar y profiad o weithredu'r terfyn cyflymder hyd yma a gwneud argymhellion ar sut y gellid cymhwyso hyn i gymunedau ar ffyrdd lle mae cyfyngiadau cyflymder uwch ar hyn o bryd. Gallai diweddariadau i'r canllawiau gynnwys, er enghraifft, ystyried yr effaith ar lwybrau bysiau a chymunedau lleol.

Bydd yr adroddiad a'r canllawiau drafft wedi'u diweddaru yn cael eu cyflwyno i Lywodraeth Cymru erbyn toriad yr haf 2024.

Rydym wedi darparu tudalen gwestiynau helaeth a ofynnir yn aml ar ein gwefan sy'n cwmpasu'r rhan fwyaf o'r pryderon penodol a godwyd: [Cyflwyno terfynau cyflymder 20mya: Cwestiynau Cyffredin | LLYW.CYMRU](#)

Rwy'n gobeithio y bydd hyn yn ateb defnyddiol. Cysylltwch â ni os oes gennych unrhyw gwestiynau pellach.

Yn gywir

Lee Waters AS/MS
Y Dirprwy Weinidog Newid Hinsawdd
Deputy Minister for Climate Change

P-06-1385 Hold an unbiased survey of the residents who live in the 20mph speed limit pilot scheme areas – Correspondence from the Petitioner to the Committee , 22 February 2024

To whomever ever it may concern including Jack Sargeant and Lee Waters. I started a petition ref P-06-1385 Hold an unbiased survey of the residents who live in the 20mph speed limit pilot scheme areas, over 5 months ago. I limited the run time of the petition to just over 3 months to New Year's Eve 2023 to speed up a response from the committee on this subject that I know many people are concerned about. Almost 800 people signed the petition in this short period. It will have taken over another 2 months for this to be discussed by the petition committee.

The response that I have received ref. a letter from Lee Waters to Jack Sargeant dated 8th Feb 2024, seems to have only one sentence relating to the petition request that was submitted. That line says and I quote 'There are no plans to hold a survey within the trial areas, however, we have published the interim report for those areas.'

The petition is a request for the voice of people whose lives were affected by the pilot scheme to be listened to by those who organised the pilot scheme. The interim report that is mentioned has not canvassed the opinions of these people so has no relevance to the petition request along with the rest of the response. Therefore, the only line of relevance to the petition request is 'There are no plans to hold a survey within the trial areas'

The response doesn't mention why there are no plans to hold a survey within the trail areas, whether in principle it would be a good or bad idea to hold an unbiased survey within the trial areas. It doesn't state whether the opinions of the people affected would be of any value or not.

Any pilot schemes run properly should request feedback from those who are part of the pilot. In this case that does not seem to have happened.

Is this how democracy works in a modern Wales?

Maybe Mr Sargeant, as my local MS, along with your counterpart in Delyn, you could organise a Survey of opinion from the pilot area of Buckley. That way at least one area included in the pilot will have been conducted in a thorough and complete manner.

I hope this response gets to you in a timely manner, prior to this being discussed at committee.

Best Regards

P-06-1386: Dylid cyflwyno ffordd i etholwyr bleidleisio i gael gwared ar eu AS cyn diwedd eu tymor

Y Pwyllgor Deisebau | 04 Mawrth 2024
Petitions Committee | 04 March 2024

Cyfeirnod: SR24/7752/3

Rhif y ddeiseb: P-06-1386

Teitl y ddeiseb: Dylid cyflwyno ffordd i etholwyr bleidleisio i gael gwared ar eu AS cyn diwedd eu tymor

Geiriad y ddeiseb: Ar hyn o bryd, nid oes ffordd o gael gwared ar yr Aelodau o'r Senedd ar gyfer eich ardal os nad yw eu hetholwyr yn hapus gyda nhw – ar ôl cael eu hethol, maent yn aros yno am 5 mlynedd oni bai eu bod yn ymddiswyddo'n wirfoddol.

Mae'r ddeiseb hon yn galw ar y Senedd i fabwysiadu trefn adalw (fel y nodir isod), neu rywbeth tebyg, fel y gall etholwyr alw ar AS i adael ei sedd. Yr amodau i sbarduno adalw byddai deiseb ar-lein sydd ag o leiaf 100 o lofnodion gan bleidleiswyr cofrestredig cymwys.

Enghraifft o drefn adalw

Dylai'r broses fod yn debyg i Ddeddf Adalw Aelodau Seneddol 2015. Er mwyn i ddeiseb adalw fod yn llwyddiannus, byddai angen i 10 y cant o'r pleidleiswyr cofrestredig cymwys lofnodi'r ddeiseb, a fydd yn arwain yn y pen draw at is-etholiad.

1. Cefndir

Mae prosesau adalw – y modd y gall gwleidydd etholedig gael ei ddiswyddo gan ei etholwyr rhwng etholiadau – yn arfer cymharol brin mewn deddfwrfeydd democrataidd. Senedd y DU oedd y ddeddfwrfa gyntaf yn y DU i gyflwyno system adalw drwy Ddeddf Adalw Aelodau Seneddol 2015 ar gyfer Aelodau Tŷ'r Cyffredin.

Mae Bil Aelod drafft wedi cael ei gynnig i Senedd yr Alban gan Graham Simpson MSP a fyddai'n efelychu rhai o elfennau'r system a ddefnyddir ar gyfer Tŷ'r Cyffredin. Fodd bynnag, mae'r system hon yn cael ei chymhlethu pan gaiff ei chymhwyso i Aelodau o Senedd yr Alban a etholir drwy'r rhestr ranbarthol. Byddai'r un heriau'n berthnasol i Aelodau rhanbarthol o'r Senedd ac mewn system cynrychiolaeth gyfrannol ar sail rhestr gaeedig fel y cynigiwyd gan Fil Senedd Cymru (Aelodau ac Etholiadau) ar gyfer etholiadau'r Senedd yn y dyfodol.

1.1. Adalw yn Senedd y DU

Gwnaeth Deddf Adalw Aelodau Seneddol 2015 ddarparu system adalw ar gyfer Aelodau Tŷ'r Cyffredin am y tro cyntaf.

Dim ond os bodlonir un o'r tri amod a ganlyn y gellir agor deiseb adalw mewn etholaeth yn erbyn AS:

- Mae'r Aelod Seneddol, ar ôl dod yn Aelod, wedi cael euogfarn o drosedd ac wedi cael ei ddedfrydu i gael ei garcharu neu ei gadw am gyfnod o lai na 12 mis (gan gynnwys dedfrydau gohiriedig).¹
- Yn dilyn adroddiad gan y Pwyllgor Safonau, mae Tŷ'r Cyffredin yn gorchymyn bod yr AS yn cael ei wahardd o'r tŷ am o leiaf 10 diwrnod eistedd (neu 14 diwrnod calendr).
- Mae'r Aelod Seneddol, ar ôl dod yn Aelod, wedi'i gael yn euog o drosedd o ddarparu gwybodaeth y mae'n gwybod ei bod yn anwir neu'n gamarweiniol mewn perthynas â chefnogi hawliad am lwfansau o dan adran 10 o Ddeddf Safonau Seneddol 2009.

Os caiff un o'r amodau ei fodloni, rhaid i Lefarydd Tŷ'r Cyffredin hysbysu'r swyddog canlyniadau (a elwir yn swyddog deisebau) yn etholaeth yr Aelod Seneddol cyn

¹ Os yw AS presennol a gafwyd yn euog o drosedd yn cael dedfryd o garchar o fwy na blwyddyn ac yn cael ei gadw, byddai eisoes yn colli ei sedd yn awtomatig ac nid yw adalw yn berthnasol.

gynted ag sy'n rhesymol ymarferol fel y gall y swyddog deisebau agor deiseb adalw.

Gellir llofnodi deiseb adalw mewn hyd at 10 lle dynodedig yn yr etholaeth berthnasol ac mae'n parhau i fod ar agor i'w llofnodi am chwe wythnos. Rhaid i'r ddeiseb fod ar gael i'w llofnodi o ddydd Llun i ddydd Gwener rhwng 9am a 5pm, ac eithrio gwyliau banc. Rhaid i'r swyddog deisebau hefyd wneud darpariaeth resymol fod y ddeiseb ar gael i'w llofnodi ar adegau eraill.

Mae person yn gymwys i lofnodi'r ddeiseb os ydynt wedi'u cofrestru ac yn gymwys i bleidleisio mewn etholiad seneddol yn yr etholaeth ar y diwrnod ar ôl i hysbysiad y Llefarydd gael ei roi. Ni fydd pobl sy'n cofrestru i bleidleisio tra bod y ddeiseb ar agor yn gallu llofnodi'r ddeiseb.

Er mwyn i ddeiseb lwyddo, rhaid iddi **gael ei llofnodi gan 10 y cant o bleidleiswyr cofrestredig** ar y gofrestr seneddol ar y diwrnod y mae'r swyddog deisebau'n cael yr hysbysiad am ddeiseb.

Os bydd y ddeiseb yn llwyddiannus, bydd y swyddog deisebau yn hysbysu Llefarydd Tŷ'r Cyffredin. Bydd sedd yr Aelod Seneddol yn dod yn wag wrth roi'r hysbysiad hwnnw.

Ar ôl i'r aelod adael ei sedd, mae'r confensiynau arferol ar gyfer galw isetholiad yn berthnasol.

Nid yw cael ei ddiswyddo gan ddeiseb adalw yn anghymhwyso'r AS sy'n gadael rhag ceisio sefyll yn yr isetholiad dilynol.

Hyd yn hyn, cynhaliwyd pedair deiseb adalw, gyda thri o'r rhain yn cyrraedd y trothwy llofnodion gofynnol. Cynhaliwyd y deisebau a oedd yn bodloni'r trothwy o 10 y cant yn Peterborough, Brycheiniog a Maesyfed, Rutherglen a Gorllewin Hamilton a Wellingborough. Syrthiodd y ddeiseb aflwyddiannus ychydig yn fyr o'r nifer gofynnol o lofnodion yng Ngogledd Antrim.

Ceir rhagor o wybodaeth am alw ASau yn y papur briffio hwn gan Lyfrgell Tŷ'r Cyffredin.

1.2. Bil arfaethedig Diswyddo ac Adalw (Aelodau Senedd yr Alban)

Ym mis Ionawr 2022, cyflwynodd Graham Simpson MSP gynnig drafft i gyflwyno Bil Aelod i Senedd yr Alban i wneud yr hyn a ganlyn:

introduce new measures on removing an MSP from office, including additional grounds for removal and new processes for removal, such as recall.

Byddai ei system adalw arfaethedig yn cael ei sbarduno pe bai Aelod o Senedd yr Alban yn cael ei wahardd o drafodion am 10 diwrnod eistedd neu fwy o ganlyniad i dorri'r cod ymddygiad, neu os caiff yr Aelod ddirwy, o ganlyniad i achos llys, o unrhyw swm hyd at uchafswm y ddirwy ar lefel 5 o'r raddfa safonol (£10,000).

Roedd cynigion Mr Simpson yn adlewyrchu llawer o elfennau cynllun adalw Senedd y DU ar gyfer Aelodau Tŷ'r Cyffredin. Fodd bynnag, mae'r system hon yn cael ei chymhlethu pan gaiff ei chymhwyso i Aelodau o Senedd yr Alban a etholir drwy'r rhestr ranbarthol. Mae hyn yr un fath â'r system a ddefnyddir i ethol Aelodau o'r Senedd, a byddai'r un heriau yn berthnasol i'r system sy'n cael ei chynnig ym Mil Senedd Cymru (Aelodau ac Etholiadau).

Ei gynnig am system i adalw Aelod rhanbarthol fyddai cynnwys dau gwestiwn ar yr un papur pleidleisio: byddai'r cyntaf yn gofyn a ddylid adalw'r Aelod dan sylw gyda throthwy wedi'i osod ar gyfer y gefnogaeth ofynnol; byddai'r ail gwestiwn wedyn yn cynnig dewis rhwng yr Aelod presennol o'r Senedd sy'n cael ei adalw ac enw'r ymgeisydd nesaf ar restr ranbarthol y blaid honno a gyflwynwyd yn yr etholiad diwethaf. Mae'n cydnabod yn ei gynigion y byddai hyn ond yn cynnig y dewis rhwng ymgeiswyr o'r un blaid wleidyddol â'r etholwyr.

1.3. Enghreifftiau rhyngwladol

Mae nifer cyfyngedig o leoedd eraill yn y byd lle mae mecanweithiau adalw yn bodoli i gael gwared ar wleidyddion unigol neu grwpiau o wleidyddion. Mae'r papur ymchwil hwn gan [Ganolfan Wybodaeth Senedd yr Alban](#) (SPICe) yn nodi enghreifftiau o fecanweithiau adalw yn:

- Columbia Brydeinig, Canada
- Y Swistir
- Alaska, UDA
- Venezuela

2. Camau gweithredu Senedd Cymru

Er nad oedd mecanwaith adalw yn rhan o Fil Senedd Cymru (Aelodau ac Etholiadau), fel y nodwyd yn adran 2, mae hwn wedi bod yn fater a ystyriwyd gan y Pwyllgor Biliau Diwygio fel rhan o'i waith craffu ar y Bil yng nghyfnod 1.

Dywedodd y [Sefydliad Materion Cymreig](#) wrth y Pwyllgor ei fod yn bryderus nad oedd y Bil yn gwneud darpariaeth ar gyfer adalw, ac ychwanegodd fod diffyg gwybodaeth ynghylch sut y bydd safonau'n cael eu cynnal yn fwllch sylweddol. Nododd yn ei gyflwyniad:

“A modern democracy requires a clear recall mechanism to improve scrutiny, transparency and accountability on behalf of the electorate. Without this, the Senedd will fall further behind its Westminster equivalent in this area which, however flawed, has clear processes around recall mechanisms for parliamentarians”.

Mae'r Pwyllgor wedi clywed tystiolaeth lafar gan y [Llywydd y Comisiwn Etholiadol Cymdeithas Diwygio Etholiadol Cymru](#), [Bwrdd Cydlynu Etholiadol Cymru](#) a'r [Athro Alistair Clark](#) ar fecanwaith adalw posibl ar gyfer Aelodau o'r Senedd.

Un o'r materion a godwyd gan Fwrdd Cydlynu Etholiadol Cymru a'r Comisiwn Etholiadol oedd pwysigrwydd dysgu o'r broses sydd ar waith ar gyfer Aelodau Seneddol. Tynnodd y ddau sefydliad sylw at y ffaith, pe bai'r Senedd am fwrw ymlaen â math o fecanwaith adalw, yna dylid rhoi sylw i'r adroddiadau a gyhoeddwyd gan y Comisiwn Etholiadol ar bob deiseb adalw. Darparodd y Comisiwn Etholiadol [grynodedb](#) o'r adroddiadau hyn i'r Pwyllgor.

Er ei bod yn cytuno â'r egwyddor ei bod yn briodol ystyried beth y gellid ei wneud i gynyddu atebolrwydd Aelodau drwy broses adalw, awgrymodd y [Llywydd](#) y gallai lleihau hyd tymhorau'r Senedd, o bum mlynedd i bedair blynedd, leihau (ond nid dileu) yr awydd posibl i adalw Aelodau unigol.

[Dywedodd yr Athro Alistair Clark](#) wrth y Pwyllgor bod yn rhaid ystyried nid yn unig sut y byddai unrhyw seddi gwag o ganlyniad i adalw yn cael eu llenwi, ond hefyd beth fyddai'n sbarduno unrhyw broses adalw.

Bu'r Pwyllgor hefyd yn ymgynghori â Chomisiynydd Safonau'r Senedd i ofyn am ei farn ar atebolrwydd yr Aelodau, gan gynnwys y posibilrwydd o gyflwyno mecanwaith adalw.

Dywedodd y Comisiynydd Safonau er ei fod yn croesawu unrhyw fesur a fyddai'n cynyddu atebolrwydd Aelodau, fod ganddo bryderon difrifol ynghylch cynnwys mecanwaith adalw yn y Bil sy'n debyg i'r un yn Neddf Adalw Aelodau Seneddol 2015. Roedd ei brif bryder yn canolbwyntio ar ddiffyg darpariaeth ar gyfer is-etholiadau yn y system etholiadol arfaethedig, a fyddai'n golygu y gallai 10 y cant o'r etholwyr dynnu Aelod o'i swydd os dilynir model tebyg i'r un yn Nhŷ'r Cyffredin.

Cynigiodd y Comisiynydd ffyrdd amgen o gryfhau atebolrwydd Aelodau, gan gynnwys trwy wneud dedfryd lai o garchar, neu unrhyw ddedfryd o garchar, arwain at anghymhwyso yn awtomatig² a chynyddu'r sancsiynau sydd ar gael i'r Pwyllgor Safonau Ymddygiad, er mwyn caniatáu, o bosibl, i Aelod gael ei dynnu o'i swydd, yn amodol ar rai mesurau diogelu.

Argymhellodd y Pwyllgor Biliau Diwygio yn ei adroddiad cyfnod 1 ar y Bil y dylai Pwyllgor Safonau Ymddygiad y Senedd ddatblygu opsiynau ar gyfer cryfhau atebolrwydd Aelodau unigol, gan gynnwys ystyried mecanwaith adalw, trefniadau anghymhwyso a'r sancsiynau sydd ar gael i'r Pwyllgor pan gaiff cwyn yn erbyn Aelod ei chadarnhau. Argymhellodd y Pwyllgor y dylid cwblhau ymgynghoriad cyhoeddus ar yr opsiynau posibl, a hynny cyn diwedd y Chweched Senedd yn 2026.

² Mae person yn cael ei anghymhwyso rhag bod yn Aelod o'r Senedd os yw wedi cael dedfryd o garchar o 12 mis neu fwy, gan gynnwys dedfryd ohiriedig.

3. Camau a gymerwyd gan Lywodraeth Cymru

Mae'r Cwnsler Cyffredinol a Gweinidog y Cyfansoddiad a Phrif Weinidog Cymru wedi cyfeirio at fecanwaith adalw ar gyfer Aelodau o'r Senedd yng nghyd-destun y rhaglen ehangach o ddiwygio etholiadol sy'n digwydd drwy Fil Senedd Cymru (Aelodau ac Etholiadau) a'r Bil Etholiadau a Chyrff Etholedig (Cymru).

Pan gyflwynwyd Bil Senedd Cymru (Aelodau ac Etholiadau) ar 18 Medi, dywedodd Mick Antoniw AS, y Cwnsler Cyffredinol, y canlynol [wrth BBC Radio Wales](#):

"I am sure that [a Senedd recall system] will be raised during the scrutiny process and then we will have to address that, so I think it is something that will take place. It will be discussed, and we will have to consider whether it is through this legislation or through one of the other pieces of legislation that we are bringing that forward."

Codwyd y mater hefyd gan Adam Price AS ac Alun Davies AS yn y Cwestiynau i'r Prif Weinidog ar [26 Medi 2023](#).

Mewn ymateb i Alun Davies AS, dywedodd y Prif Weinidog:

Os yw'r Senedd, yn y broses o graffu ar y Bil, yn dod i gonsensws ar y mater hwnnw neu, yn wir, efallai materion eraill a fydd yn dod yn rhan o'r ddadl, yna, mewn ffordd, nid wyf i'n siŵr mai mater i'r Llywodraeth yw bod â safbwynt arno. Oherwydd Bil am y Senedd yw hwn, a'r Llywodraeth yw'r cyfrwng i'w gyflwyno yn hytrach na'i fod yn Fil Llywodraeth o'i darddiad.

Codwyd y mater gyda'r Cwnsler Cyffredinol gan Darren Millar AS yng nghyfarfod y Pwyllgor Biliau Diwygio ar [5 Hydref 2023](#). Mewn ymateb i gwestiwn ynghylch a oedd Llywodraeth Cymru yn ystyried model adalw, dywedodd y Cwnsler Cyffredinol:

It is a perfectly valid issue, and I think it's a very topical one in terms of accountability of individual Members, and so on. It is not within this Bill, it was not one of the recommendations to be included within this Bill. It is quite complex—actually, it's more complex under the list system, because, obviously, there were no by-election systems, and how would it actually operate, how you would actually trigger it, and so on. But, look, it's a matter for the Senedd to consider. I don't think it can come into this legislation; I think it is, again, quite a complex area. It needs quite a

bit of work done as to how something like that might operate. I'm pretty certain it will undoubtedly come up within the review system after 2026. But there is nothing that stops the Senedd from at least considering it in the interim as well.

Yn ail sesiwn dystiolaeth y Pwyllgor Biliau Diwygio gyda'r Cwnsler Cyffredinol ar **13 Rhagfyr 2023**, cadarnhaodd y byddai angen ymgymryd â gwaith pellach ar y mater cyn y gellid ei gyflwyno:

All I'd say is, in terms of legislating and change, there is no simple way of actually doing this. I think there's still quite a lot of thought. I'd be very interested in whatever recommendations the committee has as to what might happen, how that might be achieved, and even if it's not feasible for this legislation, and I think that's not a valuable contribution in any event to, I think, something where there is a will, but it is an area that needs to be addressed. The question is how quickly can it be addressed, and in what manner it should be addressed, whilst preserving the, I suppose, integrity of the electoral system as well.

3.1. Ymateb Llywodraeth Cymru

Mae **ymateb Llywodraeth Cymru** i'r ddeiseb yn nodi rhai o'r cymhlethdodau sy'n gysylltiedig â mecanwaith adalw mewn system rhestr gyfrannol. Mae'n nodi y byddai deiseb adalw lwyddiannus, fel y rhagwelwyd gan y deisebydd, yn golygu:

- Byddai Aelod sy'n destun deiseb o'r fath yn colli ei sedd ar unwaith.
- Ni fyddai cyfle i'r Aelod a alwyd yn ôl i "amddiffyn" ei adalwad mewn is-etholiad. Yn lle hynny, byddai'r sedd naill ai'n cael ei llenwi gan yr ymgeisydd nesaf ar restr plaid neu, byddai'r sedd yn parhau'n wag.
- Gallai Aelod golli ei sedd yn ddi-alw'n-ôl ar sail yr ewyllys a fynegir gan ddim ond 10 y cant o bleidleiswyr cofrestredig o fewn etholaeth (pe bai'r trothwy ym mhroses Senedd y DU yn cael ei fabwysiadu).

Mae'r ymateb yn nodi y bydd Llywodraeth Cymru yn ystyried ac yn ymateb i'r argymhellion a wnaed gan y Pwyllgor Biliau Diwygio yn ei hadroddiad ar Fil Senedd Cymru (Aelodau ac Etholiadau), gan gynnwys argymhelliad 50 mewn perthynas ag adalw.

Gwneir pob ymdrech i sicrhau bod y wybodaeth yn y papur briffio hwn yn gywir adeg ei gyhoeddi. Dylai darllenwyr fod yn ymwybodol nad yw'r papurau briffio hyn yn cael eu diweddarau o reidrwydd na'u diwygio fel arall i adlewyrchu newidiadau dilynol.

Eich cyf/Your ref P-06-1386
Ein cyf/Our ref FM -/00837/23

Jack Sargeant AS
Cadeirydd y Pwyllgor Deisebau
Senedd Cymru
Petitions@senedd.cymru

31 Ionawr 2024

Annwyl Jack,

Rwy'n ysgrifennu mewn ymateb i'ch llythyr dyddiedig 18 Rhagfyr 2023, ynghylch y ddeiseb yn galw ar y Senedd i fabwysiadu proses adalw.

Mae'n bwysig bod Aelodau etholedig yn parhau i fod yn atebol i'w hetholwyr drwy gydol tymor y Senedd.

Mae'r Senedd wrthi'n craffu ar ddiwygiadau arfaethedig i system etholiadol y Senedd, ac mae'r rhain wedi'u nodi ym Mil Senedd Cymru (Aelodau ac Etholiadau). Mae hyn yn dileu'r system "cyntaf i'r felin" a ddefnyddir ar hyn o bryd yn etholiadau'r 40 o etholaethau'r Senedd, gan ei disodli gyda system 16 o etholaethau chwe aelod, pob un yn cael ei ethol o restrau cyfrannol.

Nid yw'r darpariaethau yn y Bil yn caniatáu ar gyfer system o isetholiadau, ac felly os bydd sedd Aelod yn dod yn wag, mae'r sedd honno naill ai'n cael ei llenwi gan y person nesaf ar restr y blaid berthnasol a gafodd ei chyflwyno yn yr etholiad blaenorol, neu mae'n parhau'n wag os yw rhestr wedi ei disbyddu (neu os yw'r sedd wag wedi ei chreu gan Aelod a etholwyd fel aelod annibynnol).

Er ei bod yn bosibl dychmygu system lle y gellid adalw'r Aelod presennol ar sail canran benodol o etholwyr yn llofnodi deiseb, mae canlyniadau adalw aelod yn fwy cymhleth mewn system rhestr gyfrannol. Er enghraifft, byddai deiseb adalw lwyddiannus, o safbwynt y deisebydd, yn golygu'r canlynol:

- Byddai Aelod sy'n destun deiseb o'r fath yn colli ei sedd ar unwaith.
- Ni fyddai cyfle i'r Aelod a gafodd ei adalw amddiffyn ei hunan yn erbyn hynny mewn isetholiad. Yn hytrach, byddai'r sedd naill ai'n cael ei llenwi gan yr ymgeisydd nesaf ar restr y blaid berthnasol neu byddai'n parhau'n wag.

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Gohebiaeth.Mark.Drakeford@llyw.cymru
Correspondence.Mark.Drakeford@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn y Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

- Gallai Aelod golli ei sedd yn ddi-droi'n ôl yn seiliedig ar ewylllys a fynegwyd gan ddim ond 10% o bleidleiswyr cofrestredig o fewn etholaeth (pe bai'r trothwy ym mhroses Senedd y DU yn cael ei fabwysiadu).

Efallai y bydd y pwyllgor yn dymuno gwybod bod deisebau adalw o fewn systemau rhestrau cyfrannol wedi cael rhywfaint o ystyriaeth yn yr Alban, fel rhan o ymgynghoriad ar gynnig ar gyfer Bil Aelodau, a wnaed gan Graham Simpson ASA ym mis Ionawr 2022. Yn y ddogfen ymgynghori, nododd yr Aelod y canlynol:

“I absolutely appreciate that the potential to introduce a recall system tailored to the Scottish Parliament has been deliberated on by academics and politicians amongst others before now. No workable model has ever been identified as far as I am aware. I am therefore realistic about the scale of the challenge in seeking to establish such a model. This is far from straightforward given the complexity of applying recall to the regional list system.”

Cafodd yr ymatebion i'r ymgynghoriad eu crynhoi fel a ganlyn:

“While the vast majority of respondents were fully supportive of the introduction of a system of recall, there was disagreement among responses as to how, if at all, such a system could work in practice. No response set out in detail a process for the recall of regional MSPs, with the Electoral Management Board for Scotland commenting that “recall at a regional level does not seem to be consistent with the proportional system if democracy is to be maintained”.

Nodaf fod y mater o adalw wedi'i godi gyda'r Pwyllgor Biliau Diwygio fel rhan o'i waith o graffu ar Fil Senedd Cymru (Aelodau ac Etholiadau). Dywedodd y Comisiynydd Safonau:

“Serious concerns about the inclusion in the Bill of a recall mechanism similar to the one in Recall of MP's Act 2015.”

Cyhoeddodd y Pwyllgor Biliau Diwygio ei adroddiad Cyfnod 1 ar 19 Ionawr, a bydd Llywodraeth Cymru nawr yn ystyried ac yn ymateb i'r argymhellion a wnaed yn yr adroddiad hwnnw, gan gynnwys argymhelliad 50 mewn perthynas ag adalw.

MARK DRAKEFORD

P-06-1391: Dylid rheoleiddio'r sector steilio cŵn, er mwyn diogelu lles cŵn a hawliau perchnogion

Y Pwyllgor Deisebau | 4 Mawrth 2024
Petitions Committee | 4 March 2024

Cyfeirnod: SR24/7752-8

Rhif y ddeiseb:

P-06-1391

Teitl y ddeiseb:

Dylid rheoleiddio'r sector steilio cŵn, er mwyn diogelu lles cŵn a hawliau perchnogion.

Geiriad y ddeiseb:

Rydym o'r farn y byddai sefydlu canllawiau clir, gofynion trwyddedu a safonau yn y diwydiant yn helpu lles a diogelwch cŵn yn ystod triniaethau steilio. Nid oes fframwaith rheoleiddiol ar gyfer y sector, boed hynny ar lefel awdurdod lleol neu genedlaethol. Nid yw'n dod o fewn goruchwyliaeth unrhyw elusen na'r RSPCA.

Yn ystod y tair blynedd diwethaf gwelwyd twf mawr ym mherchnogaeth cŵn a'r busnesau sy'n diwallu eu hanghenion. Mae'n hen bryd sefydlu safonau.

1. Lles Anifeiliaid: Mae'n hanfodol blaenoriaethu lles cŵn a'u trin yn drugarog. Bydd rheoleiddio yn hyrwyddo perchnogaeth gyfrifol, yn lleihau lefelau straen, ac yn lleihau niwed/anafiadau posibl a achosir gan steilwyr esgeulus neu anghymwys.

2. Hyfforddiant/Ardystio: Mae steilio cŵn heb ei reoleiddio wedi arwain at unigolion anhyfforddedig yn gweithredu heb y wybodaeth angenrheidiol am anghenion bridiau penodol, arferion hylendid, neu weithdrefnau trin a steilio. Dylai meddu ar safon ofynnol o Gymorth Cyntaf Anifeiliaid fod yn elfen ragofynnol.

3. Iechyd a diogelwch: Canllawiau iechyd a diogelwch gofynnol i gynnal amgylchedd diogel. Camau glanweithdra cywir, cynnal a chadw offer a chydymffurfio â phrotocolau hylendid, sy'n hanfodol wrth atal lledaeniad heintiau / parasitiaid / clefydau.

4. Trwyddedu / Archwilio: Hyfforddiant/ardystiad yswiriant a chydymffurfio â rheoliadau iechyd a diogelwch.

5. Gosod safonau: Mae rheoleiddio'n cynnig sicrwydd safonau i berchnogion drwy nodi pa ymarferwyr sy'n gymwys.

1. Y cefndir

Ar hyn o bryd nid oes dim rheoliadau penodol ar gyfer sefydliadau steilio cŵn yng Nghymru. Mae unrhyw sefydliad o'r fath yn gyfrifol am les yr anifeiliaid sydd yn ei ofal o dan ddarpariaethau cyffredinol y *Ddeddf Lles Anifeiliaid 2006*. Rhaid iddo ddiwallu pum angen lles yr anifeiliaid bob amser:

- o ran amgylchedd addas;
- o ran deiet addas;
- i fedru arddangos patrymau ymddygiad normal;
- cael eu cadw gydag anifeiliad eraill, neu ar wahân iddynt; ac
- i gael eu hamddiffyn rhag poen, dioddefaint, anaf a chlefyd.

Mae *Cod Ymarfer er Lles Cŵn* gan Lywodraeth Cymru yn cynnwys 'dyletswydd gofal', ond nid oes ynddo ganllawiau sy'n benodol ar gyfer steilwyr cŵn.

Mae'r elusen The Dog's Trust wedi galw am i'r *Rheoliadau Lles Anifeiliaid (Trwyddedu Gweithgareddau sy'n Ymwneud ag Anifeiliaid) Cymru 2021* gael eu hystyngi i gynnwys steilio cŵn, y mae'n dweud a "allai gael effaith ddifrifol ar les cŵn".

2. Camau a gymerwyd gan Lywodraeth Cymru

Er nad oes unrhyw gynlluniau i drwyddedu sefydliadau trin cŵn o dan Cynllun Lles Anifeiliaid cyfredol Llywodraeth Cymru (2021-2026), mae Rhaglen Lywodraethu Llywodraeth Cymru yn ymrwmo i:

Ddatblygu model cenedlaethol ar gyfer rheoleiddio lles anifeiliaid, gan gyflwyno cofrestr ar gyfer sefydliadau lles anifeiliaid, bridwyr masnachol anifeiliaid anwes neu anifeiliaid ar gyfer saethu, ac arddangosfeydd anifeiliaid.

Wedi hynny, ymgynghorodd Llywodraeth Cymru ar drwyddedu sefydliadau lles, gweithgareddau ac arddangosfeydd anifeiliaid rhwng 8 Rhagfyr 2023 a 1 Mawrth 2024.

Roedd yr ymgynghoriad yn eang ac yn gofyn am farn ar y posibilrwydd o gyflwyno trwyddedu ar gyfer gwasanaethau steilio cŵn, ymhlith nifer o weithgareddau eraill.

Ysgrifennodd Lesley Griffiths, y Gweinidog Materion Gwledig a Gogledd Cymru, a'r Trefnydd atoch ynglŷn â'r ddeiseb hon, gan dynnu sylw at ymrwymiad y Rhaglen Lywodraethu a'r ymgynghoriad cysylltiedig â hi. Dywedodd y byddai ei swyddogion yn ystyried canfyddiadau'r ymgynghoriad.

3. Camau a gymerwyd gan Senedd Cymru

Nid yw Ymchwil y Senedd yn ymwybodol bod y mater penodol hwn wedi'i godi yn y Senedd yn ddiweddar.

Gwneir pob ymdrech i sicrhau bod y wybodaeth yn y papur briffio hwn yn gywir adeg ei gyhoeddi. Dylai darllenwyr fod yn ymwybodol nad yw'r papurau briffio hyn yn cael eu diweddarau o reidrwydd na'u diwygio fel arall i adlewyrchu newidiadau dilynol.

Lesley Griffiths AS/MS
Y Gweinidog Materion Gwledig a Gogledd Cymru, a'r Trefnydd
Minister for Rural Affairs and North Wales, and Trefnydd

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Eich cyf/Your ref: P-06-1391
Ein cyf/Our ref: /LG/00798/23

Jack Sargeant AS
Chait – Petitions Committee

16 Ionawr 2024

Annwyl Jack,

Diolch am eich llythyr dyddiedig 18 Rhagfyr ynghylch deiseb P-06-1391, i gyflwyno rheoleiddio'r sector trin cŵn.

Rwyf wedi gwneud ymrwymiad ar gyfer y Rhaglen Lywodraethu i ddatblygu model cenedlaethol ar gyfer rheoleiddio lles anifeiliaid, gan gyflwyno cofrestru ar gyfer sefydliadau lles anifeiliaid, bridwyr anifeiliaid anwes masnachol ac arddangosfeydd anifeiliaid.

Lansiwyd ymgynghoriad ar drwyddedu sefydliadau, gweithgareddau ac arddangosfeydd lles anifeiliaid ar 8 Rhagfyr ac mae'n cynnwys cynigion i drwyddedu ystod eang o weithgareddau, gan gynnwys trin cŵn. Bydd fy swyddogion yn ystyried y canfyddiadau unwaith y daw yr ymgynghoriad i ben.

Yn gywir,

Lesley Griffiths AS/MS
Y Gweinidog Materion Gwledig a Gogledd Cymru, a'r Trefnydd
Minister for Rural Affairs and North Wales, and Trefnydd

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Gohebiaeth.Lesley.Griffiths@llyw.cymru
Correspondence.Lesley.Griffiths@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth Gymraeg sy'n dod i law yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Tudalen y pecyn 52
We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

P-06-1391 Introduce regulation of the dog grooming - Correspondence from the Petitioner to the Committee, 26 February 2024

Ref: P-06-1391

The regulation of the dog grooming industry in Wales is a long overdue necessity. The entire sector exists in an unregulated environment, posing risks to both animal welfare and the rights of dog owners.

Reasons for Regulation:

- **Animal Welfare Concerns:** Unregulated practices can lead to neglect, abuse, or mishandling of animals, resulting in physical or psychological harm. The enormous growth in dog ownership over the last four years has not been matched by safeguards in dog breeding and informed responsible dog ownership. Compounded by an adverse economic climate this had led to an appetite for cost cutting and increased numbers of enthusiastic, but hidden grooming service providers. Unchecked and unlicensed, the industry is responsible for the care, welfare and essential health maintenance of valued family pets. With visits typically every 6 to 8 weeks, most dogs normally visit a groomer far more often than a vet.
- **Consumer Assurance:** No regulation has led to inconsistent service quality, hygiene standards, and potential health hazards for both pets and owners. There is no minimum service standardization. Due to the nature of the sector, groomers often work alone and can be quite isolated from best practice. No register of accredited practitioners exists in Wales, with a confusing qualification framework offering owners no comparable insight.
- **Professional Standards:** The regulation of grooming services would ensure that groomers adhere to industry competency standards, maintain CPD training, and use safe grooming techniques and products. The only method accessible to Welsh dog owners to verify best practice is through online reviews, a wholly inappropriate method to prioritise animal welfare.

- **Public Safety:** Poorly trained groomers can inadvertently cause injuries to pets or transmit diseases, posing risks to public health. Health and Safety legislation, the requirements of COSHH and the Animal Welfare Act 2006. Under the 2006 Act, within its 5 welfare needs, it states the 'need to be protected from pain, suffering, injury and disease', the only method to ensure this protection within the sector is through regulation. There is currently no requirement for any animal first aid training or even insurance of any kind. As no form of oversight body exists, no remedies are available for malpractice or disputes raised by a dog owner.

Impact on Related Sectors and Promotion Of Responsible Dog Ownership

Regulation of grooming services will serve as a precedent for implementing standards in other animal service sectors, promoting consistency and accountability across the board. Groomers often collaborate with dog walkers, boarders and breeders, ensuring regulated grooming practices will influence a culture of enhanced welfare standards. It signals a commitment to responsible pet care, shaping public attitudes towards the importance of investing in the assured well being of their pet and it's welfare. By setting standards it brings valuable access to current data and information on dog ownership in Wales. This facilitates further initiatives to be introduced efficiently into the sector and also essential government engagement with owners.

Impact on Welsh Language and Identity:

Regulation can be an avenue to integrate Welsh language into official documentation and training materials, fostering linguistic diversity and promoting Welsh identity. Welsh-speaking groomers and pet owners will feel more included and represented in a regulated environment, strengthening community ties and cultural pride. A new initiative to introduce a Qualifications Wales regulated Level 1 Dog Grooming Course, delivered in Welsh is currently being formulated as a vocational pathway for 14-16 year olds.

Scotland has already initiated a similar consultation with regard to the grooming sector. England is far behind the developments of the devolved nations.

Representation of Grooming Practitioners

Currently, the AWWN and CFSG allows for the inclusion of the Pet Industry Federation (PIF) as a member. However, PIF as a trade association does not represent or engage with the grooming sector. It has no sector experience or training/education capacity. It is a private limited company with the associated motives and objectives. It exists amongst a wide ranging representative body of third sector organisations and charities based in Wales, without having any point of contact in Wales. PIF has not supported this petition or the Scottish developments.

The only grooming practitioner led, not for profit and grooming community based representation is provided by the British Isles Grooming Association (BIGA). They currently have Associate Member status within the CFSG. To ensure the AWWN has relevant input from the sector it is essential they become members at their next membership renewal. It also would assist the AWWN for their inclusion within The Licensing of Animal Activities Working Group. They also benefit from a strong representative base in Wales.

Developments following the Petition start date include:

dogs.cymru has been created to introduce an online hub for Wales to facilitate engagement with owners, dog sector businesses/organisations and other stakeholders. Currently, the only advice available to owners is via the Welsh Government site. This is the only reference to grooming:

Code of Practice for the Welfare of Dogs – November 2018

Grooming

5.14 Certain coat types will need more attention than others and will need grooming daily to stop it from matting or tangling. However, all dogs need regular grooming and occasional bathing to keep their skin and coats well maintained. You will need a brush and comb suited to your dog's type of coat. Seek advice from your vet or pet care specialist if you are unsure about grooming your dog.

It would massively improve efforts to inform, educate and raise standards if the dogs.cymru online resource was developed for the benefit of all dogs in Wales. We welcome any collaboration the Welsh Government would wish to create a national online resource.

BIGA Best Practice Approved

The British Isles Grooming Association has developed an online Best Practice assessment covering:

- Animal Care and Welfare
- Health and Safety
- Community Support For Groomers
- Equality & Fairness
- Communication/Customer Relations
- Education and CPD
- Professionalism
- Legal Responsibilities
- Insurance

Free to members it would offer a 2 year Assured status. This would allow for a minimum entry level test of Best Practice, and allows a bridging of gap between experience versus formal regulated qualifications, which have all of these elements included already.

In conclusion, the introduction of regulation of the grooming sector would give dogs higher welfare protection. A minimum assurance of Best Practice will aid regulatory authorities in establishing a framework that feeds into any inspection/licensing requirements. A clearly signposted online information hub to engage with owners, businesses and stakeholders. These first efforts should have a substantial influence on all dog related businesses as the public becomes more informed and engaged regarding the welfare of their pet.

May I take this opportunity to acknowledge the excellent communication of all Welsh Government staff and the ease of petition creation, functionality and it's processes. Thank you!

P-06-1392: Diwygio Cod Anghenion Dysgu Ychwanegol Cymru 2021

Y Pwyllgor Deisebau | 4 Mawrth 2024
Petitions Committee | 4 March 2024

Cyfeirnod: SR24/7752-9

Rhif y ddeiseb: P-06-1392

Teitl y ddeiseb: Diwygio Cod Anghenion Dysgu Ychwanegol Cymru 2021

Testun y ddeiseb: Er gwaethaf y ffaith mai ychydig flynyddoedd yn unig yw hi ers i'r newidiadau gael eu cyflwyno, ac er gwaethaf yr addewidion o gymorth cynharach a gwell i blant a phobl ifanc ag ADY, mae mwy a mwy o ddisgyblion ADY yng Nghymru'n cael eu methu. Mae problemau hefyd o ran cysondeb ac atebolrwydd.

Mae ffocws mawr o hyd ar Ddarpariaethau Cyffredinol yn hytrach na dull cyfannol Cynlluniau Datblygu Unigol sy'n canolbwyntio ar yr unigolyn ar gyfer disgyblion ADY. Dylai disgyblion ag anabledau iechyd meddwl / corfforol gael mynediad cyfartal at gymorth ac addysg o safon.

Rhagor o fanylion: Gwrthodir cymorth i blant dan 5 oed ar sail y 'rhagdybiaeth' y byddant yn 'dal i fyny' erbyn iddynt gyrraedd oedran ysgol statudol. Pan gaiff Cynlluniau Datblygu Unigol eu llunio, mae ysgolion yn gallu "dehongli" yr hyn sydd ei angen heb atebolrwydd digonol na chysylltiad â therapyddion iechyd arbenigol am arweiniad. Galwn am barchu hawliau o dan Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau Pobl ag Anabledau drwy sicrhau:

- Cod ymarfer cyffredinol i ddarparu addysg gynhwysol o safon i bob disgybl ADY.
- Lleoliadau addysgol sy'n cynnig darpariaethau ag adnoddau priodol a staff hyfforddedig sy'n cyrraedd safon addysg gyda sicrwydd ansawdd i wneud y system yn deg ac yn ddibynadwy ac i'w galluogi i ateb y galw cynyddol.
- Mae angen i addysg ac iechyd weithio'n agosach gyda'i gilydd.

- Hyfforddiant arbenigol gorfodol a chymorth i athrawon a'u staff.

1. Crynodeb

- Mae'r system Anghenion Dysgu Ychwanegol (ADY) newydd wrthi'n cael ei rhoi ar waith dros gyfnod o bedair blynedd (mis Medi 2021 i fis Awst 2025).
- O dan y system newydd, mae gan ddysgwyr y cydnabyddir bod ganddynt ADY hawl i Gynllun Datblygu Unigol (CDU).
- Mae'r Cod ADY, a gyhoeddodd gan Lywodraeth Cymru yn 2021, yn nodi ym mha ffyrdd y bydd ysgolion, colegau, awdurdodau lleol a byrddau iechyd gyflawni eu cyfrifoldebau o dan Ddeddf Anghenion Dysgu Ychwanegol a'r Tribiwnlys Addysg (Cymru) 2018.
- Yn ei hanfod, mae'r diffiniad o ADY yn debyg i'r diffiniad sy'n cael ei ddefnyddio ar gyfer Anghenion Addysgol Arbennig (AAA) o dan y fframwaith sy'n cael ei ddisodli gan y system newydd. Fodd bynnag, mae'r niferoedd y nodwyd bod ganddynt ADY wedi gostwng draean ers i'r system newydd ddechrau cael ei rhoi ar waith.
- Mae hyn oherwydd newid tuag at ddiwallu anghenion lefel is trwy ddarpariaeth gyffredinol yn hytrach na Darpariaeth Ddysgu Ychwanegol. Fodd bynnag, mae angen mwy na darpariaeth gyffredinol ar lawer o'r dysgwyr hyn o hyd, ac mae categori canolradd wedi dod i'r amlwg, sef dysgwyr sydd rhwng darpariaeth gyffredinol a darpariaeth ddysgu ychwanegol.
- Mae Estyn yn adolygu gweithrediad y system ADY newydd - cyhoeddwyd y cyntaf o'i adroddiadau ym mis Medi 2023.
- Mae Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg y Senedd, drwy gydol tymor seneddol hwn (tan fis Mai 2026), yn craffu ar y broses o roi'r diwygiadau hyn ar waith.
- Mae'r materion a nodwyd yn cynnwys amrywiaeth yn y ddealltwriaeth a'r defnydd o dermau fel darpariaeth 'gyffredinol', 'wedi'i thargedu' ac 'arbenigol', amwysedd o ran pwy sy'n gyfrifol am Gynlluniau Datblygu Unigol rhwng

ysgolion ac awdurdodau lleol, a heriau parhaus i gydweithio rhwng meysydd llywodraeth leol ac iechyd.

2. Cefndir y system ADY newydd

Mae Llywodraeth Cymru a'r sector addysg ar hyn o bryd yn gweithredu Deddf Anghenion Dysgu Ychwanegol a'r Tribiwnlys Addysg (Cymru) 2018. O dan y Ddeddf, mae'r system Anghenion Addysgol Arbennig (AAA) yn cael ei disodli gan system Anghenion Dysgu Ychwanegol (ADY) newydd.

Mae'r system ADY newydd yn cael ei chyflwyno'n raddol dros gyfnod o bedair blynedd (o fis Medi 2021 tan fis Awst 2025). Mae'r holl ddysgwyr sydd newydd gael eu nodi ag ADY yn dod o dan y system newydd, gyda'r rhai sydd eisoes yn cael eu cefnogi ag AAA yn symud draw i'r system newydd mewn gwahanol flynyddoedd, yn dibynnu ar eu grŵp blwyddyn a lefel yr ymyrraeth (p'un a oes ganddynt ddatganiad o AAA ai peidio). Golyga hyn y bydd y system AAA a'r system ADY newydd yn gweithredu ochr yn ochr tan fis Awst 2025.

Gwnaeth Llywodraeth ddiwethaf Cymru ddisgrifio Deddf Anghenion Dysgu Ychwanegol a'r Tribiwnlys Addysg (Cymru) 2018 fel alwampiad "llwyr" o system "nad yw bellach yn addas" at ei diben. Mae'r gwendidau yn y system bresennol, sydd wedi cael eu nodi mewn adolygiadau blaenorol ers blynyddoedd lawer, yn cynnwys teuluoedd sydd yn aml yn gorfod brwydro i sicrhau darpariaeth ar gyfer eu plentyn, cydweithio annigonol rhwng meysydd llywodraeth leol ac iechyd, ac anghysondebau yn y modd y mae anghenion gwahanol ddysgwyr yn cael eu diwallu.

2.1. Diffinio Anghenion Dysgu Ychwanegol

Mae dysgwyr y bernir bod ganddynt ADY yn gymwys ar gyfer Cynllun Datblygu Unigol (CDU) statudol. Mae CDU yn disgrifio ADY person a'r Ddarpariaeth Ddysgu Ychwanegol y mae anhawster dysgu neu anabledd y person yn galw amdani.

Mae'r diffiniad o ADY yn Neddf 2018 a'r diffiniad o AAA yn eu hanfod yr un fath, sef:

- lle mae gan ddysgwr anhawster sylweddol fwy i ddysgu na'r mwyafrif o'r rhai eraill sydd o'r un oedran; neu

- mae gan y dysgwr anabledd (at ddibenion Deddf Cydraddoldeb 2010) sy'n ei atal neu'n ei lesteirio rhag defnyddio cyfleusterau addysg neu hyfforddiant a ddarperir yn gyffredinol ar gyfer eraill sydd o'r un oedran; ac
- mae'r anhawster dysgu neu'r anabledd yn galw am Ddarpariaeth Ddysgu Ychwanegol.

Mae pwynt olaf y diffiniad yn arwyddocaol oherwydd, os gellir mynd i'r afael ag anhawster dysgu trwy ddarpariaeth gyffredinol, neu drwy ddarpariaeth sydd ar gael fel arfer, ac nad oes angen Darpariaeth Dysgu Ychwanegol, yna nid ystyrir bod gan y dysgwr ADY.

2.2. Canllawiau gwybodaeth

Mae Llywodraeth Cymru wedi cynhyrchu [cyfres o ddeunyddiau gwybodaeth](#) ar y system ADY, gan gynnwys canllawiau ar gyfer [plant](#), [rhieni](#) a'u [hawliau](#), a [dysgwyr](#) [ôl-16](#).

3. Y Cod ADY

Fel sy'n ofynnol o dan Ddeddf 2018, mae Llywodraeth Cymru wedi cyhoeddi [Cod Anghenion Dysgu Ychwanegol](#), a gymeradwywyd gan y Senedd ym [mis Mawrth 2021](#). Mae'r Cod ADY yn amlinellu gofynion a chanllawiau ar gyfer ysgolion, sefydliadau addysg bellach, awdurdodau lleol, cyrff GIG ac eraill ar y system ADY.

Gwnaeth Llywodraeth Cymru [ymgyngori ar fersiwn ddrafft o'r Cod ADY](#) yn ystod gaeaf 2018/19. Ymhlith y materion a godwyd roedd diffinio a nodi ADY, amserlenni ar gyfer cyflawni dyletswyddau, rolau gweithwyr proffesiynol amrywiol a threfniadau ar gyfer datrys anghytundeb, gwasanaethau eirioli a threfniadau apêl. Cyflwynodd [Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg y Senedd ymateb](#) ar ôl gweithio gyda rhanddeiliaid.

4. Newid tuag at ddarpariaeth gyffredinol

Mae'n ymddangos bod newid tuag at ddarpariaeth gyffredinol wedi digwydd o ran diwallu anghenion plant, yn lle'r sefyllfa flaenorol o efallai gydnabod yr anghenion hynny fel AAA a threfnu darpariaeth addysg arbennig eu cyfer. Mae hyn er gwaethaf y ffaith bod y diffiniad o ADY yn ei hanfod yr un fath â'r diffiniad o AAA.

Mae nifer y dysgwyr y nodwyd bod ganddynt AAA neu ADY wedi gostwng draean ers dechrau rhoi'r system newydd ar waith - o 93,000 yn 2020/21 (20% o'r holl ddisgyblion) i 63,000 (13% o'r holl ddisgyblion) yn 2022/23. Y rheswm am yr hyn yw gostyngiad yn nifer y disgyblion sydd â lefel gymharol isel o AAA/ADY, sy'n dangos nad yw'n wir i ddweud nad yw dysgwyr ag anghenion difrifol neu gymhleth bellach yn cael eu cydnabod fel rhai sydd ag ADY/AAA.

Fodd bynnag, ar gyfer llawer o ddysgwyr a fyddai wedi cael eu hystyried yn ddysgwyr ag AAA/ADY, ni chafodd y newid oddi wrth Ddarpariaeth Ddysgu Ychwanegol tuag at ddarpariaeth gyffredinol ei ragweld yn gyhoeddus gan Lywodraeth Cymru. Yn ystod y broses o basio'r Bil ADY yn 2017, dywedodd Llywodraeth Cymru y byddai'r rhai sy'n cael eu cwmpasu o dan y system newydd yn fras yr un rhai ag o'r blaen ac, wrth wneud rheoliadau dilynol yn 2021, rhagwelodd y byddai "tua 110,000 CDU oedran ysgol", sef yr un nifer o ddisgyblion ag AAA bryd hynny.

Yn ei datganiad ar ystadegau'r cyfrifiad ysgolion ac mewn llythyr gan Weinidog y Gymraeg ac Addysg at y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg, mae Llywodraeth Cymru wedi cynnig sawl esboniad am y gostyngiad.

- Mae gormod o achosion o AAA wedi cael eu nodi yn hanesyddol, yn rhannol oherwydd cynnwys categori anhawster dysgu nad yw, wrth edrych yn ôl, yn gyfystyr ag AAA/ADY mewn gwirionedd;
- Mae'r cydlynwyr ADY statudol newydd wedi adolygu cofrestrau AAA eu hysgolion ac wedi dileu rhai dysgwyr y mae angen y lefel isaf o gymorth arnynt.
- Lluniwyd y ddeddfwriaeth ADY ddegawd yn ôl ac mae dull mwy cynhwysol y Cwricwlwm newydd i Gymru yn golygu bod modd defnyddio darpariaeth gyffredinol, gydag addysgu gwahaniaethol ac arfer addysg gynhwysol, i ddiwallu anghenion rhai dysgwyr yr oedd angen Darpariaeth Ddysgu Ychwanegol arnynt yn flaenorol.

Mae dileu rhai disgyblion o'r gofrestr AAA/ADY yn dod â chyfran yr holl ddisgyblion y nodwyd bod ganddynt AAA/ADY i lawr o 20% yn 2020/21 i 13% yn 2022/23.

Cyhoeddodd Ymchwil y Senedd erthygl ym mis Medi 2022, Nodi anghenion dysgu ychwanegol: A yw'r bar wedi'i godi neu a oedd y bar yn rhy isel cyn hynny?

5. Adroddiad Estyn ar weithredu diwygio ADY

Ym mis Medi, yn unol â chylch gorchwyl a bennwyd gan Lywodraeth Cymru, fe wnaeth yr arolygiaeth addysg, Estyn, gyhoeddi'r cyntaf o ddau adroddiad o leiaf. Ymhlith canfyddiadau Estyn, roedd diffyg cysondeb yn nealltwriaeth a chymhwysiad pobl o dermau fel 'cyffredinol', 'wedi'i thargedu' ac 'arbenigol', a sut mae'r rhain yn berthnasol i Ddarpariaeth Ddysgu Ychwanegol. Nododd Estyn hefyd nad yw'r termau hyn o reidrwydd yn ymddangos yn y Cod ADY.

Argymhellodd Estyn fod Llywodraeth Cymru yn sicrhau bod gan bob lleoliad ddealltwriaeth glir o'r diffiniadau cyfreithiol yn Neddf 2018 a'r Cod ADY, a bod y Llywodraeth yn darparu enghreifftiau ymarferol i gynorthwyo dealltwriaeth.

O dan y Ddeddf a'r Cod, gall ysgol gyfeirio achos at awdurdod lleol lle:

- y gallai anghenion y dysgwr alw am Ddarpariaeth Ddysgu Ychwanegol na fyddai'n rhesymol i'r ysgol ei sicrhau, neu
- na all corff llywodraethu bennu graddau neu natur yr anghenion hynny yn ddigonol, neu na all benderfynu'n ddigonol ar Ddarpariaeth Ddysgu Ychwanegol ar eu cyfer.

Canfu Estyn fod diffyg eglurder a thryloywder ynghylch pa Gynlluniau Datblygu Unigol a fydd yn cael eu cynnal gan awdurdodau lleol, yn hytrach na chan ysgolion. Yn y Cod ADY, disgwylir i awdurdodau lleol gyhoeddi cyfres o egwyddorion yn nodi sut y byddant yn cymhwyso'r paramedrau cyfreithiol o ran pwy ddylai fod yn gyfrifol. Fodd bynnag, nid yw pob un wedi gwneud hyn ac, ym mis Awst, fe ddywedodd y Gweinidog y byddai'n ysgrifennu at awdurdodau lleol i'w hatgoffa o'u cyfrifoldebau o dan y Cod.

Bu cynnydd yn y cyllid i gefnogi gweithredu'r system ADY newydd, ond canfu Estyn fod dulliau o arfarnu effaith y cyllid hwn ar ddisgyblion ag ADY yn wan. Cyhoeddodd hefyd i arweinwyr ysgolion ddweud nad oes ganddynt ddealltwriaeth ddigon clir o sut caiff penderfyniadau am gyllid eu gwneud gan eu hawdurdodau lleol.

Gwnaeth y Gweinidog ddatganiad yn y Cyfarfod Llawn ar 28 Tachwedd yn nodi sut roedd Llywodraeth Cymru yn ymateb i'r materion a godwyd yn adroddiad Estyn.

6. Gwaith craffu'r Senedd

Mae Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg y Senedd yn craffu ar y broses o weithredu r diwygiadau ADY (ynghyd â diwygiadau mawr eraill i'r cwricwlwm) yn ystod y Senedd hon. Mae'n gwneud hyn drwy gyfres o 'gyfnodau monitro' - cynhaliwyd dau o'r rhain hyd yma.

Gellir gweld llythyrau'r Pwyllgor at Lywodraeth Cymru a chynrychiolwyr partneriaid cyflawni, megis Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru a Chyddfederasiwn y GIG, ar wefan y Pwyllgor. Er enghraifft, roedd y llythyrau at Gymdeithas Llywodraeth Leol Cymru a'r GIG yn canolbwyntio ar gydweithio rhwng meysydd llywodraeth leol ac iechyd, sef un o'r materion a godwyd gan y ddeiseb hon.

Hefyd, mewn sesiwn graffu ar 10 Mai 2023, gofynnodd y Pwyllgor i'r Gweinidog yn benodol a fyddai'n ystyried cyhoeddi canllawiau ar wahân ar sut y dylai ysgolion gefnogi'r categori sy'n dod i'r amlwg, sef disgyblion sydd ag anghenion sy'n fwy nag anghenion eraill ond sydd ddim yn cyrraedd y trothwy ar gyfer ADY (h.y. mae angen mwy na darpariaeth gyffredinol arnynt ond nid cymaint â Darpariaeth Ddysgu Ychwanegol), o ystyried na ragwelwyd y sefyllfa hon wrth i'r Cod ADY gael ei baratoi. Dywedodd y Gweinidog byddai'n aros am adroddiad Estyn ac yn parhau i fonitro'r mater, ond nad oedd yn ymddangos i Lywodraeth Cymru y byddai'n angenrheidiol.

Mae'r Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg wedi dechrau trydydd 'cyfnod monitro', gan graffu ar weithrediad y system ADY newydd - cymerodd dystiolaeth gan Estyn ar 21 Chwefror 2024. Yn ôl Estyn, mae ysgolion yn diwallu anghenion disgyblion ond mae 'amwysedd' rhwng cymorth cyffredinol ac ADY a nodir yn ffurfiol.

Gwneir pob ymdrech i sicrhau bod y wybodaeth yn y papur briffio hwn yn gywir adeg ei gyhoeddi. Dylai darllenwyr fod yn ymwybodol nad yw'r papurau briffio hyn yn cael eu diweddarau o reidrwydd na'u diwygio fel arall i adlewyrchu newidiadau dilynol.

Eich cyf/Your ref P-06-1392
Ein cyf/Our ref JMEWL/02093/23

Jack Sargeant AS
Cadeirydd y Pwyllgor Deisebau
Senedd Cymru
Bae Caerdydd
Caerdydd
CF99 1SN

18 Ionawr 2024

Annwyl Jack,

Diolch am eich llythyr dyddiedig 15 Rhagfyr 2023 ynghylch deiseb P-06-1392 Diwygio Cod Anghenion Dysgu Ychwanegol Cymru 2021.

Gyda'i gilydd, mae'r Cwricwlwm i Gymru a Deddf Anghenion Dysgu Ychwanegol a'r Tribiwnlys Addysg (Cymru) 2018 (ALNET) wedi'u cynllunio i ddiwallu anghenion pob dysgwr. Mae'r Cwricwlwm i Gymru yn rhoi'r gallu i ysgolion gynllunio eu cwricwlwm eu hunain o fewn y fframwaith cenedlaethol fel y gall dysgu ac addysgu ddiwallu anghenion y dysgwyr yn well yn eu cyd-destun, gan sicrhau bod pob plentyn yn gwneud cynnydd priodol ar y daith ddysgu, a hynny o fannau cychwyn gwahanol. Mae ALNET yn darparu'r fframwaith statudol i ddarparu cymorth neu ddarpariaeth ychwanegol i rai dysgwyr i'w helpu i gyflawni eu potensial llawn.

Mae'r ddau ddiwygiad hyn yn eu cyfnod gweithredu ar hyn o bryd, gyda gwaith monitro a gwerthuso yn llywio datblygiad parhaus y polisi.

Mae Ymchwil i weithrediad cynnar y Cwricwlwm i Gymru: [adroddiad Cam 2](#) wedi darganfod fod uwch arweinwyr yn pwysleisio bod tegwch wedi bod yn ffocws pwysig yn eu hysgol neu leoliad bob amser, ond eu bod bellach yn canolbwyntio mwy ar ddysgwyr yn eu dull o gynllunio'r cwricwlwm, gyda'r hyblygrwydd i deilwra cefnogaeth yn unol â hynny. Cyfeiriodd uwch arweinwyr at bwysigrwydd bod yn gynhwysol a bodloni'r gofynion a nodir yn y Cod Anghenion Dysgu Ychwanegol (ADY), gan nodi bod y Cwricwlwm i Gymru yn caniatáu iddynt hyrwyddo a chanolbwyntio ar gynwysoldeb, ac roedd mwy o ffocws ar ddefnyddio llais y dysgwr i gefnogi a llywio datblygiad y cwricwlwm.

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Gohebiaeth.Jeremy.Miles@llyw.cymru
Correspondence.Jeremy.Miles@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Mae'r [Gwerthusiad o'r system Anghenion Dysgu Ychwanegol: adroddiad cwmpasu](#) ac [adroddiad thematig Estyn](#) wedi amlygu'r angen i gryfhau cysondeb wrth gymhwyso'r Ddeddf a'r Cod. Mewn ymateb i hyn, rydym wedi hwyluso'r gwaith o recriwtio arweinwyr gweithredu i ddarparu her a chefnogaeth i awdurdodau lleol a galluogi rhannu'r hyn a ddysgir ac arferion effeithiol ledled Cymru yn ystod y cyfnod gweithredu.

Dengys data'r Cyfrifiad Ysgolion Blynyddol ar Lefel Disgyblion (CYBLD) bod cynnydd cyson wedi bod yn nifer y disgyblion lle mae Darpariaeth Ddysgu Ychwanegol (DDdY) wedi ei nodi mewn Cynllun Datblygu Unigol (CDU) statudol wrth i'r system newydd gael ei rhoi ar waith. Fodd bynnag, mae'r data hefyd yn dangos gostyngiad sylweddol yn nifer y plant y nodwyd bod ganddynt AAA yng Nghymru dros y blynyddoedd diwethaf.

Comisiynwyd Estyn i gynnal adolygiad i weithrediad y Ddeddf, a gyhoeddwyd ym mis Medi. Adroddodd Estyn: "Yn sgil y gwaith sensitif rhwng Cydlynwyr ADY ysgolion a rhieni, yn enwedig lle ystyrir nad oes gan ddisgyblion ADY pan fyddent wedi cael AAA yn y gorffennol, mae rhieni, yn gyffredinol, yn dawelach eu meddwl fod y ddarpariaeth sydd wedi'i threfnu yn diwallu anghenion y disgybl."

Bwriad polisi Llywodraeth Cymru o hyd yw y dylai pob plentyn a pherson ifanc ag ADY gael cynllun datblygu unigol (CDU). Mae gan unrhyw ddysgwyr sydd wedi cael ei dynnu oddi ar y gofrestr AAA yn ddiweddar yr hawl i siarad â'i ysgol i ofyn am CDU. Mae dyletswydd ar ysgolion ac awdurdodau lleol i benderfynu a oes gan ddysgwyr ADY, pan fo hynny'n cael ei ddwyn i'w sylw.

Adroddodd Estyn hefyd fod tystiolaeth o heriau presennol o ran y gwaith gweithredu, gan gynnwys dull anghyson o ddeall y diffiniad o ADY. Felly, mae gwaith pellach yn mynd rhagddo, gan gynnwys gweithdai ag awdurdodau lleol er mwyn gwella dealltwriaeth pawb a sicrhau cysondeb yn y dull gweithredu.

Isod, rwy'n ymateb i'r pwyntiau penodol y mae'r ddeiseb yn galw amdanynt:

Cod ymarfer cyffredinol i ddarparu addysg gynhwysol o safon i bob disgybl ADY.

Yn 2021, cyhoeddwyd Cod ADY. Mae'r Cod yn rhoi manylion sut y bydd gwahanol sefydliadau (e.e. awdurdodau lleol, byrddau iechyd, ysgolion a cholegau) yn cyflawni eu dyletswyddau o dan ALNET. Mae'r fframwaith ADY ar gyfer cefnogi plant a phobl ifanc fel y nodir yn y Cod yn anelu at roi cefnogaeth i greu system addysg gwbl gynhwysol lle rhoddir cyfle i bob dysgwyr lwyddo a chael addysg sy'n diwallu ei anghenion ac yn ei alluogi i fynd ati i ddysgu, manteisio ar ei addysg a'i mwynhau.

Mae'r Cwricwlwm i Gymru yn troi cefn ar gwricwlwm cenedlaethol cymharol ragnodedig sy'n seiliedig ar gynnwys, ac yn symud i fframwaith eang pwrpasol, lle bydd ysgolion yn cynllunio eu cwricwlwm eu hunain i ddiwallu anghenion eu dysgwyr.

Gyda'i gilydd, mae'r Cwricwlwm i Gymru ac ALNET yn ceisio trawsnewid disgwyliadau, profiadau dysgu a chanlyniadau i bob plentyn a pherson ifanc.

Sefydlodd [Deddf Cwricwlwm ac Asesu \(Cymru\) 2021](#) y Cwricwlwm i Gymru yn y gyfraith gan ddisodli'r cwricwlwm sylfaenol. Mae'r Ddeddf honno'n gwneud darpariaeth ynghylch cynnydd ac asesu mewn perthynas â'r cwricwlwm i ddysgwyr rhwng 3 a 16 oed.

Dylai ysgolion fod yn ymwybodol o anghenion ac amgylchiadau eu holl ddysgwyr wrth gynllunio eu cwricwlwm eu hunain, gan ystyried cyfle cyfartal wrth roi cymorth ac ymyriadau ar waith neu wneud addasiadau rhesymol.

Datblygwyd [canllawiau fframwaith y Cwricwlwm i Gymru](#) i fod yn gymwys i bob dysgwr, gan gynnwys y rhai ag anghenion dysgu ychwanegol. Bwriedir iddynt hefyd helpu ysgolion i gynllunio cwricwla ysgol cynhwysol. Bydd dysgwr yn gwneud cynnydd ar hyd yr un continwmm dysgu o 3 i 16 oed. Fodd bynnag, mae'n bosibl y byddant yn symud ar hyd y continwmm ar wahanol gyflymder – gan ganiatáu ar gyfer gwro, ailadrodd a myfyrio wrth i ddealltwriaeth, gwybodaeth a sgiliau pob dysgwr ddatblygu dros amser. Gall ysgolion ac ymarferwyr arfer eu disgrisiwn wrth gynllunio ar gyfer cynnydd, gan roi sylw dyledus i bob dysgwr yn eu lleoliad neu ysgol.

Mae ystyried dysgwyr ag ADY yn allweddol i hyn. Datblygwyd canllawiau Fframwaith Cwricwlwm i Gymru gydag ymarferwyr ADY a gweithwyr proffesiynol arbenigol er mwyn sicrhau y gallant gefnogi cynllunio ar gyfer cynnydd i ddysgwyr ag ADY.

Datblygwyd adran [Galluogi dysgu](#) y canllawiau i gefnogi ysgolion a lleoliadau wrth gynllunio, dylunio a gweithredu cwricwlwm sy'n briodol yn addysgegol i bob dysgwr.

Bydd gweithwyr proffesiynol sydd â dyheadau uchel yn defnyddio ystod o ddulliau addysgegol i greu system unedig sy'n cefnogi dysgwyr o adeg eu geni hyd at 25 oed a gall ysgolion gydweithio â phartneriaid i greu dulliau cyfannol o ddysgu.

Lleoliadau addysgol sy'n cynnig darpariaethau ag adnoddau priodol a staff hyfforddedig sy'n cyrraedd safon addysg gyda sicrwydd ansawdd i wneud y system yn deg ac yn ddibynadwy ac i'w galluogi i ateb y galw cynyddol.

Mae dros £56.3 miliwn wedi ei warchod yn y gyllideb ddrafft er mwyn cefnogi'r gwaith diwygio ADY a rhoi mwy o gefnogaeth i ddysgwyr ag ADY mewn addysg brif ffrwd ac arbenigol cyn-16 ac ôl-16. Mae hyn yn ychwanegol at ddiogelu cyllidebau awdurdodau lleol ar gyfer addysg drwy'r Grant Cynnal Refeniw.

O dan ALNET, mae'n ofynnol i Awdurdodau Lleol adolygu eu trefniadau ar gyfer plant a phobl ifanc ag ADY a'r trefniadau hynny yn yr ysgolion a gynhelir ganddynt, gan sicrhau bod dysgwyr ag ADY yn gallu cael mynediad at addysg addas ac addysg ôl-16 arbenigol lle bo angen. Mae'r gofyniad i adolygu trefniadau ADY yn golygu bod yr awdurdod lleol yn ystyried, ar lefel strategol, y ddarpariaeth gyffredinol ar gyfer darpariaeth ddysgu ychwanegol (DDdY) a threfniadau eraill i gefnogi'r broses o nodi anghenion a darpariaeth i'w diwallu, ar gyfer plant a phobl ifanc yn ardal yr awdurdod. Mae angen ystyried pa ddarpariaeth sydd ar gael i ddiwallu anghenion; a yw'r ddarpariaeth honno'n ddigonol ac os nad yw'n ddigonol mewn unrhyw ffordd, ystyried beth i'w wneud i unioni'r mater; ac ymgynghori fel y gwêl yr awdurdod yn briodol yn ystod y broses honno.

Mae cyflwyno newid system ar y raddfa hon, yn llwyddiannus, yn dibynnu ar sgiliau a gwybodaeth athrawon, fel y gall ystafelloedd dosbarth prif ffrwd gefnogi cynifer o ddisgyblion â phosibl i symud ymlaen. Mae pob aelod o staff sy'n gweithio gyda phlant a phobl ifanc ag ADY yn gyfrifol am sicrhau bod anghenion eu dysgwyr yn cael eu nodi a'u diwallu.

Dyluniwyd Addysg Gychwynnol i Athrawon (AGA) i baratoi athrawon dan hyfforddiant i feithrin ystafelloedd dosbarth cynhwysol, fel bod athrawon yn parhau i fod yn barod i ddiwallu anghenion pob dysgwr. Fel rhan o'r broses o adnewyddu'r meini prawf achredu ar

gyfer rhaglenni AGA, rydym wedi cryfhau disgwyliadau ar gyfer cefnogi dysgwyr ag ADY fel rhan o astudiaethau craidd athrawon dan hyfforddiant.

Mae safonau proffesiynol ar gyfer addysgu ac arweinyddiaeth yn nodi'n glir y cyfrifoldeb sydd ar bob athro ac arweinydd i sicrhau bod anghenion pob dysgwr yn cael eu diwallu. Mae adolygiad o'r safonau proffesiynol yn mynd rhagddo. Bydd hyn yn gyfle i ymestyn a dyfnhau'r gofynion ADY presennol o fewn y safonau er mwyn cael effaith bellach ar ymarferwyr ac uwch arweinwyr.

Mae'r llwybr dysgu proffesiynol ADY cenedlaethol ar gael i bob athro sy'n cefnogi dysgwyr ag ADY, ac yn enwedig Cydlynwyr Anghenion Dysgu Ychwanegol (CADY) sydd â rôl strategol mewn ysgolion a cholegau ac sy'n gweithredu fel y pwynt cyswllt cyntaf i athrawon sy'n ceisio cyngor ac arweiniad ar ADY.

Gall ymarferwyr addysg hefyd ddewis gwella eu gwybodaeth broffesiynol o ADY drwy ddilyn y llwybr ADY ar yr MA (Gradd Meistr) Cenedlaethol mewn Addysg (Cymru). Mae hyfforddiant ar y system ADY ar gael i'r rhai sydd mewn rolau arweinyddiaeth statudol ac uwch.

Mae'r cynnig dysgu proffesiynol ADY sydd ar gael i ymarferwyr, arweinwyr systemau ac ymgynghorwyr yn eu galluogi i ddatblygu'r sgiliau sydd eu hangen arnynt i ddiwallu anghenion dysgwyr ag ADY fel y gallant weithredu addysgu gwahaniaethol neu ymyriadau eraill sydd wedi'u targedu a gwneud y defnydd gorau o gyngor a chymorth arbenigol.

Byddwn yn parhau i adolygu dysgu proffesiynol ar ADY wrth i'r diwygiadau ADY fynd rhagddynt.

Ers 2020, rydym wedi buddsoddi dros £62 miliwn mewn cyllid referniw ac £20 miliwn mewn cyllid cyfalaf i gefnogi gweithrediad y system ADY. Mae hyn yn cynnwys £10 miliwn i ysgolion i gynyddu adnoddau, i ôl-lenwi a chynnal tîm o amgylch y CADY.

Hyfforddiant arbenigol gorfodol a chymorth i athrawon a'u staff

Mae athrawon yn gyfrifol am eu dysgu a'u datblygiad proffesiynol eu hunain. Mae hyn yn cael ei gefnogi gan ddull cenedlaethol ar gyfer dysgu proffesiynol a hawl ar gyfer dysgu proffesiynol. Mae 'Cenhadaeth ein Cenedl' yn amlinellu ymrwymiad i sefydlu diwylliant o gyd-gyfrifoldeb mewn perthynas â dysgu proffesiynol drwy'r [Hawl Genedlaethol ar gyfer Dysgu Proffesiynol](#).

Mae tystiolaeth ymchwil yn dangos mai ymgysylltiad gwirfoddol mewn dysgu proffesiynol a dysgu sy'n seiliedig ar ymholiad yw'r ffyrdd mwyaf effeithiol o ddatblygu gwybodaeth a sgiliau ymarferwyr a gwella canlyniadau dysgwyr. Yn unol ag wyth dilysnod yr Academi Genedlaethol, dylai dysgu proffesiynol sy'n cael ei arwain yn dda fod yn bwrpasol i ymarferwyr ac yn cael ei ysgogi ganddynt yng nghyd-destun blaenoriaethau'r ysgol, blaenoriaethau cenedlaethol, a blaenoriaethau proffesiynol a phersonol ehangach.

Rydym yn canolbwyntio ar sicrhau bod datblygiad ymarferwyr addysg yn barhaus, yn gydwethredol a bod modd ei werthuso yn hytrach na'i fod yn brofiad untro, prin, rhagnodedig.

Mae angen i addysg ac iechyd weithio'n agosach gyda'i gilydd.

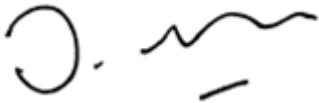
Nod y system ADY newydd yw gwella cydweithredu a rhannu gwybodaeth rhwng asiantaethau i sicrhau bod anghenion plant a phobl ifanc yn cael eu nodi'n gynnar a'u bod yn derbyn y cymorth cywir i gael canlyniadau cadarnhaol.

Mae pob Bwrdd Iechyd bellach wedi penodi Swyddogion Arweiniol Clinigol Dynodedig Addysg (SACDA) sy'n arwain ar gydlynu cyfraniad iechyd i'r broses ADY ac mae gwaith effeithiol wedi'i wneud ym mhob bwrdd iechyd gan y SACDA i godi ymwybyddiaeth ar lefel ymarferydd ac ar lefel weithredol ynghylch dyletswyddau'r Ddeddf a'r system ADY.

Gwnaed cynnydd sylweddol mewn cydweithrediad rhwng y SACDA. Mae hyn wedi galluogi datblygiadau cychwynnol wrth sefydlu dulliau cenedlaethol ar y cyd i fynd i'r afael â materion penodol, ac rydym yn cydweithio â'r SACDA i gryfhau Dangosyddion Perfformiad Allweddol a threfniadau monitro.

Rydym wedi cynnull gweithgor amlasiantaeth iechyd ac addysg newydd, i wella cydweithredu o dan y system ADY ac i gytuno ar ddulliau newydd, arloesol o ymdrin â themâu cyffredin sy'n deillio o'u gweithredu.

Yn gywir

A handwritten signature in black ink, consisting of a circular mark on the left and a series of wavy lines extending to the right.

Jeremy Miles AS/MS

Gweinidog y Gymraeg ac Addysg
Minister for Education and Welsh Language

**P-06-1392 Reform of the additional learning needs Code of Wales 2021 –
Correspondence from the Petitioner to the Committee, 26 February 2024**

ALN Reform Wales was founded by 9 mothers of children with ALN; Caryn Williams, Cath Drew, Connie Brooks, Natalie Munaiwa, Dayna Parry, Jen Moss, Laura Painter, Sarah Rees and myself Vicci Lightbown. The voices of a further 3000 plus families, teachers and carers have passed through our communication channels over the past few months.

Please find below a response to some of the points outlined in the document provided by Mr Miles.

What are your thoughts on the attached document?

[paragraph 2 - 18 January 2024 from Jeremy Miles] Together, the curriculum for Wales and additional learning needs and educational tribunal (Wales) Act 2018 (ALNET) are designed to meet the needs of all learners.

Firstly, I would like to address the issues that materialised because of the current reform being rolled out. The evidence clearly shows that 42,000 children suddenly lost the monitoring and support that they were receiving through the SEN system. The ALNET Act 2018 states that IDP's should be for all learners with ALN from mild to complex needs. ANLET have acknowledged many times that any child that was supported by school action or school action plus should have an IDP, as well as those on statements of educational need. Clearly the evidence of the above figure demonstrated that this did not happen. That these families are still, three years on, fighting for their children to 're-gain' the support that they lost in 2021. On Wednesday I will be supporting a family whose child was supported by school action plus, that the school reported to the health board had ' a significantly greater difficulty in learning than their peers' and yet, despite having no option but to re request ALN determination, being refused by the school, appealing to the school to reconsider, making it clear that the evidence from ALNET had already been made clear within a tribunal hearing for that County that children on school action plus should have an IDP. This family (supported by ALN Reform) had to appeal to the LA. This appeal is still on going. It should never have got to this stage. The question is why and how did it? The answer is

quite simple, the ALN code 2021 being the guidance where schools and LA's make their decision from is not written in a manner to prevent them interpreting it their own way. The evidence clearly shows that the needs of all learners are not being met by the current system. The Education Minister requested a report from Estyn which detailed that the current system was inadequate. The meeting notes from the online advisory group for the inquiry as to whether or not children and young people have equal access to education and childcare has reported a continual theme of lack of adequate support, poorly written policies, misinterpretation of the ALN Code 2021 and lack of adequate provision, funding and training.

ALN reform requested a small sample of data from teachers and TA's which indicated a common theme as detailed above. Snap Cymru and the tribunal reports from cases heard also report similar trends and issues.

All of these issues are detailed in Mr Miles document addressed to you, 18 January 2024. Therefore, the question must be, why, three years into the reform of the education system for learners with additional learning needs, is every source, whether it be commissioned by the education minister or collected by a group of parents with children with ALN, reporting the same problems? Mr Miles would like you, other Members of the Senedd, LA's and parents / carers and learners, to believe this is simply down to the current system being in the implementation phase. Suggesting that things will, with a bit of tinkering, improve in time.

ALN reform Wales (as a group of parents / carers / teachers / support staff) disagree with this. The ALN code 2021 is written in an ambiguous way. It is open to interpretation or misinterpretation (as reported in my sons ALNET report). Quite simply, this should not be possible. If the code was written clearly, with better definitions and clarity of criteria many of the difficulties families find themselves fighting against would not occur. Examples are seen in the lack of clarity over what Additional learning provision is. Mr Sargent may recall a letter that Jeremy Miles sent to him detailing that Universal Provision was something that had been constructed by schools and LA's. That Universal Provision was not in the ALN Act 2018 or in the ALN code 2021. Yet, Universal Provision is what is being used a reason for a child not to have ALN. During my son's tribunal it was noted that Universal Provision could only be universal if it was available to all children in all schools in Wales. That LA's could not simply make up their own definition of universal provision. A fellow founding member of the ALN reform team was told by her LA that 'Universal Provision was provision that was available to all children in that school. If a child was in the school 'next door' that they would not be able to access the same Universal Provision. Feedback from our teaching staff survey included ' inclusive classrooms are a nice idea but not practical in reality. The change in criteria which makes it harder than ever to get support and help for children with ALN. The graduated response of Universal provision to target Universal Provision to ALN determination is too slow and doesn't give any support or additional resources that actually help individual children.

The use of universal and universally targeted provision is what is used to reject that a child has ALN. The legal test for ALN determination resulting in an IDP is 'does the child have a significantly greater difficulty in learning than children of the same age' and does this then require additional learning provision. LA's and schools are using the ideology of universal provision to state that a child's needs can be met by universal provision. What this is different in every school, so not universal at all. It also means that LA's are encouraging teachers to complete training that will enable them to state a particular provision is universal

in the school and therefore a child in that school does not need an IDP and can have their needs met by universal provision. However, this is not the legal test. The test asks if the learner has a greater difficulty in learning, not whether a school has done an extra training course in the hope that this will meet the child's needs.

So, I ask you, to try and make sense of this example. Universal provision which is not a definition in the legislation or in the code, that Jeremy Miles himself has reported to Mr Sargent in a recent letter. It is acknowledged by ALNET that Universal provision is not in the legislation or code. However, schools can use these terms and this 'ideology' to refuse ALN and therefore an IDP to a learner. This is a Wales wide issue. It is only possible that this can be the case by the way in which the code is written. Therefore, the code needs addressing and needs addressing immediately. Not after the education minister has decided that the 'implementation phase' has ended.

[paragraph 2 - 18 January 2024 from Jeremy Miles] With ALNET providing the statutory framework to provide additional support or provision for some learners to help them achieve their full potential.

In order to achieve their full potential learners, need access to the correct support, techniques, resources and settings that meet their individual needs. There is much written about the need for inclusivity and equity within education. The importance of a social model, a needs led model and approach to a learners needs. Within the wider community of learners and their families with ALN you will not find many, if any, that would disagree with this concept. However, one size does not fit all. Without the correct assessments from both education and health professionals, strategies and resources used to support the learner can be more harmful. These learners then are either offered substandard education or are unable to reach their potential because they are having to try and learn through methods which do not meet their needs. One example of this is a young man within North Wales who is desperate to go to college. He wishes to study towards two very specific qualifications, those which would be considered vocational qualifications. They would enable him to go on to have meaningful employment, an increased confidence, less change of mental health difficulties in the future, to be an active part of his community and an active part of his country, where he could earn a living and contribute to the social and economic functioning of the world in which he lives. He had a statement of educational needs, which was taken away from him at 16 (despite the ALN system being open to those up to 25 years of age) and refused an IDP. He was offered a place at the most local college, one not trained in his individual needs. One that offered him simply a 'life skills' course. Taking away from him the opportunity to gain skills in an area that would give him meaningful employment, taking away from him his right to a choice, merely because he has a disability. The reason given for his ALN refusal – because the post 16 roll out of IDP's has not happened in his area yet. The question is how and why has this been allowed to happen? The legislation and guidance is there. This young man is legally entitled to the same opportunities of support. The answer is again quite simple. The roll out of the current system was not done effectively with clear expectations and guidance and the ALN Code 2021 enables these problems by not being clear.

The training given on the ALN legislation and code to teachers and parent governors was that the new system would see a DECREASE in IDP's in comparison to the SEN system by 40%. With no SEN register, no formal system in place other than an IDP, this decrease came to fruition and 42,000 learners were left unsupported. This demonstrates a deliberate

attempt to reduce the support to learners. This goes against the ALN Act 2018 and because the ALN Code is ambiguous LA's and schools are able to manipulate the system in a way which suits them.

[paragraph 4 – 18 January 2023 from Jeremy Miles) but they are now more learner-centred in their approach to curriculum design, with the flexibility to tailor support accordingly.

While flexibility in the delivery of the curriculum is welcomed, this does not indicate that there is an understanding of the types of needs a learner may have and how those things may need to be supported. Simply offering a differentiated curriculum which is an option of 1 star, 2 star or 3 star difficulty does not offer support to those children with ALN that have executive function difficulties which are capable of 3 star work, but are only able to complete 1 star work because the support they are offered is 'easier work' not the correct support. Not an alternative way to sit or stand to complete their work which gives them the correct sensory support which aids their executive functioning so that they can work to a higher level. This then raises the question of who is the appropriate person to determine these needs and what support is appropriate. Without mandatory training, with bigger classes to manage, teachers are not equipped to make these assessments. Access to educational psychology is limited with schools only being allowed an allocated number of slots per term, meaning they have to decide who may get support and who will continue to fail or not have their needs met. Few health boards have access to occupational therapists (OT) trained in more than just functional OT. Without mandatory training for teachers, learners are in a postcode lottery as to who may be 'seen' as struggling and needing assessments and support and who will be 'cast over'

[paragraph 4 – 18 January 2023 from Jeremy Miles) there was a greater focus on the use of the learners voice.

Many learners are not equipped with the ability to 'voice' their needs. Children as young as 4 and 5 are being excluded from school due to difficulties with their behaviour, which is seen as a problem on the fault of the child and sometimes the parent. Parents should be listened to and not accused when they advocate for their child. We were approached by a family whose son is so anxious he is wetting himself in school. He does not have any difficulties with toileting at home or when out in his community. The schools response was to do nothing. The same child, so anxious that he was unable to eat or drink during school time, was told quite simply he will have to make it up when he gets home. Imagine being that by. Being picked up at 7.30 in the morning to attend a specialist provision and being dropped at home at 5 pm. Spending all that time with no food, no water and urinating all over yourself because your anxiety is so high, because your needs are not met. Mandatory training for ALL school staff is essential to prevent situations like this.

Does it adequately address the issues that you raised?

The response given by Mr Miles is the same response he has give the inquiry regarding access to education and childcare. It is the same response give to journalists when questioned about our petition. It does not indicate that changes are going to happen to address the failings of the ALN Code which is seeing so many thousands of learners unsupported.

Is there anything additional that you would like the committee to know at this stage, either in response to this document or as an update to the committee.

The need for debate in the Senedd is essential. The failing of this system is such that every reporting body, from Estyn, the inquiry into access to education and childcare, snap cymru, ALNET and our own small sample of data collected, echo each other. Teaching unions supported our petition. Members of the Senedd are sought out by hundreds of families reporting the struggles they are experiencing with regards to unmet needs within education. These members from all the different political parties should be given the right to question why the system implemented has failed on such huge level. The families of the learners subjected to these failings have the right to know that the members in which they have communicated with have been given the opportunity to demand an explanation and a plan of the failings and how they will be fixed. Not merely an acknowledgment of the issues raised by reporting bodies.

The system isn't failing just because of bad training of the legislation and code or lack of teachers and support staff (although these are factors in affecting the implementation of any ALN system) but that the code is written in such manner that is not clear and should not be open to interpretation.

We request that you enable the democratic process to take place. That the real reasons behind the failings of the system are reported to all members of the Senedd.

P-06-1396 Cyflwyno trwydded e-sigaréts ar gyfer siopau e-sigaréts pwrpasol

Y Pwyllgor Deisebau | 04 Mawrth 2024
Petitions Committee | 04 March 2024

Cyfeirnod: SR24/7850-2

Rhif y ddeiseb: P-06-1396

Teitl y ddeiseb: Cyflwyno trwydded e-sigaréts ar gyfer siopau e-sigaréts pwrpasol

Geiriad y ddeiseb: Gall diffyg hyfforddiant a thrwydded achosi i gynhyrchion anaddas a dyfeisiau anghyfreithlon gael eu gwerthu, a all fod yn beryglus a llesteirio'r siawns o roi'r gorau i ysmegu. Mae yna hefyd gynhyrchion fepio ffug ac anghyfreithlon ar y farchnad nad ydynt yn cydymffurfio â rheoliadau'r DU, sy'n berygl i'r cyhoedd. Dylai mangreuedd trwyddedig sydd wedi'u hawdurdodi i werthu e-sigaréts helpu i fynd i'r afael â hyn gan eu bod yn prynu'n uniongyrchol gan gyflenwyr trwyddedig, felly ni fydd y cynhyrchion y maent yn eu gwerthu yn rhai ffug neu'n cael eu prynu'n rhad ar y farchnad ddu i wneud elw cyflym.

Rydyn ni am i gynhyrchion fepio gael eu gwerthu mewn siopau trwyddedig penodol sydd â staff hyfforddedig sy'n arbenigo mewn cynhyrchion o'r fath a phob agwedd arall ar fêpio, yn ogystal â Therapi Disodli Nicotin (NRT), gan gynnwys gwybodaeth am wahanol gynhyrchion, i'w galluogi i weithio gyda'r cyhoedd i gynyddu cyfraddau rhoi'r gorau i ysmegu yn llwyddiannus.

Ar hyn o bryd, mae siopau e-sigaréts yn cydymffurfio â gofynion Safonau Masnach i'w galluogi i fasnachu. Mae llawer o staff yn ymarferwyr achrededig y Ganolfan Genedlaethol Rhoi'r Gorau i Ysmegu a Hyfforddiant, sy'n golygu eu bod yn gallu rhannu gwybodaeth ymarferol a chynghor am therapi disodli nicotin.

Mae rhieni'n anhapus gan fod rhai manwerthwyr yn gwerthu e-sigaréts i bobl ifanc o dan 18 oed. Mae hyn yn effeithio'n andwyol ar y diwydiant e-sigaréts wrth iddo weithio tuag at Gymru ddi-fwg. Mae defnyddio e-sigaréts yn gam tuag at ysmegu, felly nid yw'n rhywbeth y dylai pobl ifanc fod yn ei wneud.

Gyda chyfraddau llwyddiant mor uchel yn y diwydiant e-sigaréts o ran helpu pobl i roi'r gorau i ysmegu, mae angen cydnabod y diwydiant ac mae'n rhaid cyflwyno trwydded am resymau diogelwch ac i sicrhau bod e-sigaréts yn cael eu gwerthu'n gyfrifol.

1. Cefndir

Mae fêps neu e-sigaréts yn ddyfeisiau a bwerir gan fatri sy'n caniatáu i nicotin gael ei fewnanadlu drwy anwedd yn hytrach na mwg (gelwir hyn yn fepio). Mae cynhyrchion fepio yn cynnwys e-sigaréts ac e-hylifau yn bennaf.

Ar hyn o bryd, nid oes unrhyw ofynion trwyddedu ar gyfer manwerthwyr sy'n gwerthu cynhyrchion fepio neu gynhyrchion tybaco eraill yng Nghymru a Lloegr.

Fodd bynnag, rhaid i fanwerthwyr fêps gydymffurfio â rheolau sy'n atal gwerthu fêps anghyfreithlon, yn cyfyngu ar hyrwyddo cynhyrchion fepio, ac yn atal gwerthu fêps naill ai'n uniongyrchol neu drwy ddirprwy i bobl o dan 18 oed.

Mae'r Ganolfan Genedlaethol ar gyfer Rhoi'r Gorau i Ysmegu a Hyfforddiant (NCSCT) yn darparu gwybodaeth a hyfforddiant i gefnogi ymyriadau rhoi'r gorau i ysmegu, gan gynnwys canllawiau ar gynhyrchion fepio.

1.1. Cynhyrchion fepio anghyfreithlon

Mae Rheoliadau Tybaco a Chynhyrchion Cysylltiedig 2016 (TRPRs) yn pennu safonau cynnyrch ar gyfer fêps nicotin ledled y DU. Nid yw'r safonau hyn yn gymwys i fêps nad ydynt yn cynnwys nicotin: mae'r rheini'n cael eu cwmpasu gan y Rheoliadau Diogelwch Cynnyrch Cyffredinol 2005 (GPSRs).

Mae fêps anghyfreithlon, neu fêps nad ydynt yn cydymffurfio, yn gynhyrchion fepio nad ydynt yn bodloni'r meini prawf a nodir yn y TRPRs, a/neu yr ystyrir eu bod yn anniogel o dan y GPSRs. Gall fêps anghyfreithlon beri risg i iechyd, oherwydd crynodiadau uwch o nicotin neu bresenoldeb cynhwysion gwaharddedig. Canfuwyd bod rhai fêps yn cynnwys symiau o fetelau trymion a allai fod yn niweidiol.

Ym mis Ionawr 2024, [adroddodd y BBC](#) fod dros 4.5 miliwn o fêps anghyfreithlon wedi cael eu hatafael ar y ffin yn y DU rhwng mis Ionawr a mis Hydref yn 2023, sy'n fwy na phedair gwaith y nifer a atafaelwyd yn y flwyddyn flaenorol.

1.2. Rôl cynhyrchion fepio mewn rhoi'r gorau i ysmegu

Gall fêps fod yn effeithiol wrth gefnogi pobl i ysmegu llai a rhoi'r gorau i ysmegu. Canfu'r diweddariad diweddaraf i [adolygiad Cochrane](#) fod fêps nicotin yn fwy effeithiol wrth helpu pobl i roi'r gorau i ysmegu na therapi disodli nicotin, a gallant fod yn well na chymorth ymddygiadol neu ddim cymorth o gwbl.

Yn ôl [gwefan y GIG](#), fepio yw un o'r arfau mwyaf effeithiol ar gyfer rhoi'r gorau i ysmegu. Mae adolygiad gan [Iechyd Cyhoeddus Lloegr](#) yn nodi bod cynnyrch fepio sy'n rhan o'r gwasanaethau mae pobl yn eu defnyddio i geisio rhoi'r gorau i ysmegu'n gysylltiedig â'r cyfraddau llwyddiant uchaf.

Fodd bynnag, nododd yr adolygiad hefyd nad yw fepio'n dod heb risgiau i iechyd, oherwydd y posibilrwydd y bydd defnyddiwr yn dod i gysylltiad â gwenwynyddion a natur gaethiwus nicotin. Mae diffyg tystiolaeth hefyd ynghylch yr effeithiau hirdymor posibl ar iechyd. Gan hynny, [nid yw fepio'n cael ei argymhell](#) ar gyfer pobl nad ydynt yn ysmegu.

Mae hefyd [bryderon cynyddol](#) ynghylch nifer y plant a phobl ifanc sy'n dechrau fepio a'r risgiau i'w hiechyd nhw. Mae'r Sefydliad Cenedlaethol dros Ragoriaeth mewn Iechyd a Gofal (NICE) [yn argymhell](#) y dylid annog plant a phobl ifanc nad ydynt erioed wedi ysmegu i beidio â fepio.

1.3. Galwadau am gynllun trwyddedu

Yn 2022, argymhellodd [Adolygiad Khan i bolisiau ar gyfer dod yn ddi-fwg erbyn 2030](#) y dylid cyflwyno trwydded i fanwerthwyr unrhyw gynnyrch tybaco, i gyfyngu ar y manau lle mae tybaco ar gael. Awgrymodd y dylai manwerthwyr sy'n troseddu golli eu trwydded tybaco ac y dylai fod gan awdurdodau lleol bŵer i wneud meini prawf iechyd cyhoeddus ynghlwm wrth y drwydded (e.e. gwahardd gwerthu ger ysgolion).

Mae'r Sefydliad Safonau Masnach Siartredig wedi [galw](#) o'r blaen am gynllun cofrestru gorfodol ar gyfer manwerthwyr tybaco a chynhyrchion fepio nicotin,

gyda'r nod o fynd i'r afael â gwerthu fêps nad ydynt yn cydymffurfio ac atal gwerthu anghyfreithlon i blant a phobl ifanc.

Mae'r UK Vaping Industry Association hefyd wedi cynnig cyflwyno cynllun ar gyfer trwyddedu manwerthwyr a dosbarthwyr fêps, i fynd i'r afael â masnachwyr twyllodrus sy'n gwerthu fêps yn anghyfreithlon neu i bobl dan oed. Mae corff y diwydiant yn bwriadu cyhoeddi manylion cynllun arfaethedig ym mis Chwefror 2024.

1.4. Camau a gymerir mewn gwledydd eraill

Yn yr Alban, mae'n ofynnol i fanwerthwyr sy'n gwerthu cynhyrchion fepio nicotin gofrestru ar Gofrestr Manwerthwyr Tybaco yr Alban. Mae Deddf Iechyd (Tybaco, Nicotin etc. a Gofal) (yr Alban) 2016 yn ei gwneud yn drosedd i werthu fêps o fangre heb ei chofrestru.

Yn Iwerddon, pasiwyd Deddf Iechyd y Cyhoedd (Cynhyrchion Tybaco a Chynhyrchion Mewnanadlu Nicotin) 2023 yn ddiweddar. Mae'r Ddeddf yn darparu ar gyfer trwyddedu manwerthwyr sy'n gwerthu cynhyrchion fepio nicotin neu gynhyrchion tybaco, ac ar gyfer sefydlu a chynnal cofrestr o drwyddedau.

Gall manwerthwyr yn Seland Newydd wneud cais i fod yn fanwerthwyr fepio arbenigol, sy'n golygu eu bod yn cael eu hesemptio rhag rhai cyfyngiadau (er enghraifft, ynghylch hyrwyddo cynhyrchion a gwerthu rhai cynhyrchion fepio â blas) sy'n cael eu gosod ar fanwerthwyr eraill sy'n gwerthu cynhyrchion fepio.

2. Camau gweithredu Senedd Cymru

Ym mis Hydref 2023, cynhaliwyd dadl fer yn y Senedd ar effaith fepio ledled Cymru. Trafododd yr Aelodau'r broblem o werthu fêps i rai dan oed a gwerthu fêps anghyfreithlon. Yn ei hymateb i'r ddadl, dywedodd y Dirprwy Weinidog Iechyd Meddwl a Llesiant:

Er fy mod am weithredu'n gyflym ar dybaco ac e-sigaréts, rwyf am weithio'n agos â gwledydd eraill y DU fel ein bod yn dyblu ein hymdrechion i fynd i'r afael â marchnadoedd anghyfreithlon a'r holl droseddau cysylltiedig a ddaw yn sgil hyn. Mae mewnforio a gwerthu cynhyrchion peryglus didrwydded yn anghyfreithlon hefyd yn rhywbeth yr ydym yn ymwybodol iawn ohono... Mae fy swyddogion yn gweithio'n

agos gyda chydweithwyr safonau masnach o bob rhan o awdurdodau lleol Cymru i gefnogi gorfodaeth a chamau pellach i atafaelu cynhyrchion peryglus anghyfreithlon.

Mewn cwestiwn ysgrifenedig ym mis Rhagfyr 2023, gofynnodd Rhys ab Owen ynghylch maint y farchnad fepio anghyfreithlon yng Nghymru a'r cyllid a ddyrannwyd i Safonau Masnach Cymru i fynd i'r afael â hi. Ymatebodd y Dirprwy Weinidog Iechyd Meddwl a Llesiant:

'I have made available a grant of £145,250 in this financial year to aid efforts to tackle illegal vapes in Wales. The level of funding was informed by discussions with Trading Standards Wales. The funding will be used to seize, store and analyse illegal vapes, and to support the training and development of enforcement staff in every Local Authority in the country. This will allow us to continue to build a picture of the extent and nature of illegal vape sales in Wales.

3. Camau a gymerwyd gan Lywodraeth Cymru

3.1. Deddfwriaeth Iechyd y Cyhoedd

Mae'r Deddf Iechyd y Cyhoedd (Cymru) 2017 yn cynnwys darpariaethau y caniateir eu defnyddio fel rhan o'i fframwaith cyfreithiol ar gyfer rheoli tybaco yng Nghymru, gan gynnwys sefydlu cofrestr o fanwerthwyr tybaco a chynhyrchion nicotin. Amlinellir y darpariaethau hyn ym Mhennod 2 o'r Ddeddf.

Yn 2015, ceisiodd Llywodraeth Cymru wahardd y defnydd o e-sigaréts mewn mannau caeedig a chyhoeddus yn ei chynigion cychwynol ar gyfer y Ddeddf. Fodd bynnag, methodd ag ennill digon o gefnogaeth a phasiwyd y ddeddfwriaeth heb gynnwys y gwaharddiad.

3.2. Cyllid i fynd i'r afael â fepio anghyfreithlon

Ym mis Rhagfyr 2023, cyhoeddodd Llywodraeth Cymru ei bod yn darparu cyllid i Safonau Masnach Cymru i helpu i fynd i'r afael â'r farchnad fepio anghyfreithlon. Dywedodd y byddai'r cyllid yn cefnogi gweithgareddau Safonau Masnach Cymru, megis:

- ymgymryd â phryniant prawf

- defnyddio cŵn i adnabod manwerthwyr twyllodrus
- casglu gwybodaeth
- cynnal gwiriadau mewn porthladdoedd i sicrhau bod cynhyrchion sy'n anghyfreithlon ac o bosibl yn beryglus yn cael eu tynnu oddi ar y silff yn gyflym ac yn effeithiol

Yn ei [Chynllun Cyflawni ar Reoli Tybaco 2022-24](#), ymrwymodd Llywodraeth Cymru i gynnal adolygiad o'r dulliau gorfodi sydd ar gael yng Nghymru ar gyfer rheoli tybaco er mwy deall a oes angen eu cryfhau, ac ymhle.

3.3. Canlyniad yr ymgynghoriad pedair gwlad

Ar 29 Ionawr 2024, [cyhoeddodd](#) Llywodraeth Cymru y byddai'n cyflwyno deddfwriaeth i weithredu gwaharddiad ar fêps untro, a hynny ar y cyd â Llywodraethau'r Alban a'r DU.

Mae hefyd yn cefnogi mesurau eraill sy'n cael eu cyflwyno gan Lywodraeth y DU yn sgil [ymgynghoriad pedair gwlad](#). Mae'r rhain yn cynnwys:

- Codi bob blwyddyn yr oedran gwerthu ar gyfer cynhyrchion tybaco o flwyddyn (sy'n golygu na chaiff cynhyrchion tybaco eu gwerthu i neb a aned ar 1 Ionawr 2009 neu ar ôl hynny),
- Cyflwyno pwerau gwneud rheoliadau i gyfyngu ar flasau, man gwerthu a pheconwaith ar gyfer cynhyrchion fepio (yn cynnwys nicotin neu beidio) yn ogystal â chynhyrchion nicotin eraill i ddefnyddwyr; a
- Chyflwyno pwerau gorfodi newydd i Gymru a Lloegr ar gyfer achosion o dorri deddfwriaeth oedran gwerthu ar gyfer tybaco a fêps (yn cynnwys nicotin neu beidio) a nwyddau defnyddwyr eraill sy'n cynnwys nicotin.

3.4. Yr ymateb i'r ddeiseb

Yn ei hymateb, dywedodd y Dirprwy Weinidog Iechyd Meddwl a Llesiant:

'Rwyf wedi ymrwmo i roi pob mesur angenrheidiol ar waith i fynd i'r afael ag effeithiau niweidiol tybaco ar iechyd yng Nghymru ac i wneud popeth o fewn ein gallu i atal pobl ifanc rhag defnyddio fêps.'

Dywedodd y Gweinidog fod Llywodraeth Cymru yn canolbwyntio ar hyn o bryd ar weithio gyda gwledydd eraill y DU i greu cenhedlaeth ddi-fwg, gan gynnwys

cefnogi gwaith ar y Bil Tybaco a Fepio a fydd yn cael ei gyflwyno gan Lywodraeth y DU, a deddfu i weithredu gwaharddiad ar fêps tafladwy.

Nododd y Gweinidog yr argymhelliad yn [Adolygiad Khan](#) i gyflwyno trwydded tybaco ar gyfer manwerthwyr, a dywedodd fod trwyddedu ar gyfer manwerthwyr tybaco a fêps yn faes y mae Llywodraeth Cymru yn parhau i chwilio i mewn iddo, gan nodi:

'Er fy mod o'r farn bod y Bil Tybaco a Fêps yn rhoi cyfle unwaith mewn cenedlaeth inni ddiogelu cenedlaethau'r dyfodol rhag niwed yn sgil ysmegu ac atal fêps rhag apelio at blant a phobl ifanc a bod ar gael iddynt, rwyf wedi ymrwymo i fynd gam ymhellach yng Nghymru pe bai'r dystiolaeth yn cefnogi hynny. Bydd fy swyddogion felly yn parhau i ystyried yr opsiwn o gynllun i gyflwyno trwyddedau ar gyfer manwerthwyr tybaco a fêps.'

Gwneir pob ymdrech i sicrhau bod y wybodaeth yn y papur briffio hwn yn gywir adeg ei gyhoeddi. Dylai darllenwyr fod yn ymwybodol nad yw'r papurau briffio hyn yn cael eu diweddarau o reidwydd na'u diwygio fel arall i adlewyrchu newidiadau dilynol.

Eich cyf/Your ref P-06-1396
Ein cyf/Our ref LN/00029/24
Jack Sargeant AS
Cadeirydd y Pwyllgor Deisebau
Senedd Cymru
Bae Caerdydd
Caerdydd
CF99 1SN

05 Chwefror 2024

Annwyl Jack,

Diolch ichi am eich llythyr dyddiedig 18 Ionawr 2024 ynghylch y ddeiseb y mae eich Pwyllgor yn ei hystyried ar gyflwyno trwydded ar gyfer siopau fêps (e-sigarêts) pwrpasol. Rwy'n ymateb gan fod y maes hwn yn fy mhortffolio i.

Rwyf wedi ymrwmo i roi pob mesur angenrheidiol ar waith i fynd i'r afael ag effeithiau niweidiol tybaco ar iechyd yng Nghymru ac i wneud popeth o fewn ein gallu i atal pobl ifanc rhag defnyddio fêps. Rwy'n cytuno â'r deisebydd y gall fêps fod o gymorth i rai sy'n dymuno rhoi'r gorau i ysmegu ac mai dim ond cynhyrchion cyfreithlon yn unig y dylai manwerthwyr eu gwerthu. Fodd bynnag, rydym yn gwybod bod gwerthu cynhyrchion yn anghyfreithlon yn broblem gynyddol a chymhleth, ac felly, gwnaethom roi cyllid i Safonau Masnach Cymru yn ddiweddar i helpu i fynd i'r afael â fepio anghyfreithlon yng Nghymru a diogelu defnyddwyr.

Yn 2022, comisiynodd Llywodraeth y DU yr Adolygiad annibynnol gan Dr Javed Khan¹ er mwyn helpu i lunio'r camau gweithredu sydd eu hangen i fynd i'r afael ag ysmegu. Un o'r camau gweithredu a argymhellwyd oedd cyflwyno trwydded tybaco i fanwerthwyr er mwyn cyfyngu ar argaeledd tybaco. Gan ystyried y cynnydd yn nifer y bobl ifanc sy'n fepio a'r farchnad anghyfreithlon sy'n tyfu o ran tybaco a fêps, mae trwyddedu ar gyfer manwerthwyr tybaco a fêps yn faes y mae Llywodraeth Cymru yn parhau i'w ystyried.

Ar hyn o bryd, rydym yn canolbwyntio ar weithio gyda gwledydd eraill y DU i greu cenhedlaeth ddi-fwg drwy godi oedran gwerthu tybaco yn raddol a mynd i'r afael â fepio ymhlith pobl ifanc.

Ym mis Hydref, lansiodd pedair gwlad y DU ymgynghoriad yn gofyn am farn rhanddeiliaid ar y mesurau hyn. Daeth yr ymgynghoriad i ben ar 6 Rhagfyr a chafwyd 27,921 o ymatebion,

¹ <https://www.gov.uk/government/publications/the-khan-review-making-smoking-obsolete>

1,018 ohonynt o Gymru. Rwy'n ddiolchgar i bawb o Gymru a gyfrannodd. Ar 29 Ionawr 2024, cyhoeddwyd dogfen canlyniadau'r ymgynghoriad² sy'n nodi'r camau gweithredu ar dybaco a fêps y bydd y pedair gwlad yn eu rhoi ar waith. Bydd Llywodraeth y DU yn cyflwyno Bil Tybaco a Fêps cyn gynted â phosibl a fydd yn cynnwys mesurau i:

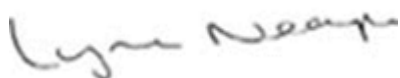
- Newid yr oedran gwerthu ar gyfer pob cynnyrch tybaco, papurau sigarêts a chynhyrchion ysmygu llysieuol fel na fydd cynhyrchion tybaco byth yn cael eu gwerthu'n gyfreithlon i unrhyw un a anwyd ar 1 Ionawr 2009 neu ar ôl hynny, ochr yn ochr â gwahardd gwerthiant drwy ddirprwy a newid hysbysiadau rhybuddio.
- Cyflwyno pwerau i wneud rheoliadau i gyfyngu ar flasau cynhyrchion fepio (rhai sy'n cynnwys nicotin a heb nicotin) yn ogystal â chynhyrchion nicotin eraill a ddefnyddir gan ddefnyddwyr, eu manau gwerthu a'u deunyddiau pacio.
- Cyflwyno hysbysiadau cosb benodedig newydd i Gymru a Lloegr ar gyfer achosion o dorri deddfwriaeth yn ymwneud ag oedran gwerthu tybaco a fêps (rhai sy'n cynnwys nicotin a heb nicotin) a chynhyrchion nicotin eraill a ddefnyddir gan ddefnyddwyr.

Ynghyd â llywodraethau'r DU a'r Alban, mae Llywodraeth Cymru hefyd yn bwriadu cyflwyno deddfwriaeth i wahardd fêps tafladwy, gan gynnwys cynhyrchion sy'n cynnwys nicotin a chynhyrchion heb nicotin oherwydd eu heffeithiau sylweddol ar yr amgylchedd. Wrth fwrw ati â'r holl feysydd hyn, byddwn yn gweithio i sicrhau bod y diwydiant a'r manwerthwyr yn cael yr wybodaeth ddiweddaraf a bod yr holl fesurau, cyn belled ag y bo modd, yn cael eu mabwysiadu'n gyson ledled y DU.

Er fy mod o'r farn bod y Bil Tybaco a Fêps yn rhoi cyfle unwaith mewn cenedlaeth inni ddiogelu cenedlaethau'r dyfodol rhag niwed yn sgil ysmygu ac atal fêps rhag apelio at blant a phobl ifanc a bod ar gael iddynt, rwyf wedi ymrwymo i fynd gam ymhellach yng Nghymru pe bai'r dystiolaeth yn cefnogi hynny. Bydd fy swyddogion felly yn parhau i ystyried yr opsiwn o gynllun i gyflwyno trwyddedau ar gyfer manwerthwyr tybaco a fêps.

Gobeithiaf fod yr ymateb hwn yn ddefnyddiol. Rwy'n fodlon rhannu unrhyw wybodaeth arall a allai fod o gymorth ichi.

Yn gywir,

Lynne Neagle AS/MS

Y Dirprwy Weinidog Iechyd Meddwl a Llesiant
Deputy Minister for Mental Health and Wellbeing

² <https://www.gov.uk/government/consultations/consultation-on-the-generation-and-tackling-youth-vaping>

P-06-1396 Introduce a vape licence for dedicated vape shops - Correspondence from the Petitioner to the Committee, 20.02.24.

I'll reply to email you've provided, also replying here as well . That document is appears to be from someone not understanding the petition and coming from a smoking perception.

Vaping is an aid to helping people stop smoking . A tobacco licence may help current retailers of cigarettes stamp out underage sales, but it will not help dedicated licensed vape shops doing their jobs if the licenced tabacco retailers are still selling vapes.

The products contradict each other and are two separate entities, one feeds an addiction with significant health risks, whilst the other helps someone with the habit to switch and has immediate heath benefits as they work their way to being smokefree.

There is no benefit to anyone selling vape products, except for vape shops. Infact a free for all has actually encouraged normally sensible business to attempt to cash in, when it relates in no way to their actual shop, chip shops, novelty shops, seeing others attract customers by selling vapes, decide its the way forward and jump on the bandwagon.

Illegal vapes are and will continue to be an issue, which trading standards need to stamp that out with the new help provided and it will be much easier if dedicated vape shops hold thier own licences.

The dedicated vape shops that have always been compliant have had many knocks along the way . We spend a lot of time educating people and making sure they have correct items to perform a successful quit of smoking.

We have seen what happens when all shops can sell these products and its been a free for all.

Whilst I agree with many of the points put forward. I firmly believe the way forward is to keep cigarette tabacco product separate from vaping products and allow them only to be sold by business who are actually trained, its their job to help people to be smoke free.

Whilst disposables are getting banned these shops will just start selling the liquids and devices which will bring in another set of problems. illegal devices and fake liquids . This is exactly what was happening before disposables come in . Liquids have already been replicated from the disposables. So others selling will still be selling to under age but in liquid forms . I'll attach a picture of disposables and the liquids that will be sold in its place . So underage will technically still be getting them.

I'd appreciate these points being brought up whilst considering this petition
Kind regards

P-06-1401: Rhaid sicrhau nad yw bwydydd sy'n cael eu caffael yn gyhoeddus yng Nghymru byth yn fegan nac yn llysiuol yn unig

Y Pwyllgor Deisebau | 4 Mawrth 2024
Petitions Committee | 4 March 2024

Cyfeirnod: SR24/7850-7

Rhif y ddeiseb: P-06-1401

Teitl y ddeiseb:

Rhaid sicrhau nad yw bwydydd sy'n cael eu caffael yn gyhoeddus yng Nghymru byth yn fegan nac yn llysiuol yn unig

Geiriad y ddeiseb:

Mae Cadeirydd Comisiwn Seilwaith Cenedlaethol Cymru wedi dechrau deiseb sy'n ceisio ei gwneud yn ofynnol i bob bwyd a gaffaelir yn gyhoeddus yng Nghymru fod yn llysiuol neu'n fegan.

Dylai unigolion gael dewis beth y maent yn ei fwyta.

Mae ceisio dweud wrthym beth i'w fwyta yn sarhad ar bobl Cymru.

Mae'n sarhad ar y ffermwyr yng Nghymru sy'n ceisio ennill bywoliaeth.

Mae'n niweidiol hefyd i economi Cymru.

1. Y cefndir

Cyflwynwyd y ddeiseb hon mewn ymateb i ddeiseb gynharach yn galw am “i bob bwyd a gaffaelir yn gyhoeddus yng Nghymru fod yn llysiuol neu'n fegan”. Fodd bynnag, ni lwyddodd y ddeiseb honno i gasglu'r 250 o lofnodion roedd eu hangen i'w chyfeirio at y Pwyllgor.

Cyhoeddodd Vaughan Gething, Gweinidog yr Economi, ddatganiad ysgrifenedig ym mis Rhagfyr 2022 yn tanlinellu pwysigrwydd y sector bwyd i'r Economi Sylfaenol yng Nghymru. Tynnodd sylw at y posibilrwydd o ddatblygu dull mwy cyfannol o gaffael bwyd yn gyhoeddus ac i gyrff yn sector cyhoeddus Cymru gaffael mwy o gynnyrch Cymreig.

Ynghyd â'r datganiad, cyhoeddodd y Gweinidog adnodd caffael bwyd ar-lein, sef 'Prynu Bwyd Addas i'r Dyfodol'. Mae hyn yn cynnwys pecyn cymorth i helpu i gaffael bwyd yn fwy cynaliadwy. Nid yw'r datganiad na'r pecyn cymorth yn argymhell gorfodi neb i gaffael cynhyrchion cig nac i atal neb rhag gwneud hynny.

2. Camau a gymerwyd gan Lywodraeth Cymru

Ysgrifennodd Lesley Griffiths, y Gweinidog dros Faterion Gwledig, atoch mewn perthynas â'r ddeiseb hon yn dweud bod Llywodraeth Cymru yn gweithio gyda phartneriaid ar hyn o bryd i ddatblygu canllawiau statudol a rheoliadau i ategu'r dyletswyddau Caffael Cymdeithasol Gyfrifol o dan Deddf Partneriaeth Gymdeithasol a Chaffael Cyhoeddus (Cymru) 2023.

Mae'n dweud y gallai'r canllawiau fod yn gyfle i rannu arfer da mewn perthynas â chaffael bwyd mewn modd cymdeithasol gyfrifol.

Pwysleisiodd y Gweinidog hefyd mai mater i gyrff cyhoeddus yw gwneud eu penderfyniadau caffael eu hunain yn unol â'u hanghenion hwy cyn belled â'u bod yn gwneud hynny o fewn yr hyn y mae'r gyfraith yn ei ganiatáu. Wrth gynnig gwasanaeth fel bwyd, meddai, bydd cyrff cyhoeddus yn ystyried yr hyn y mae defnyddwyr am ei fwyta, cyhyd ag y bo hynny'n rhesymol bosibl.

3. Camau a gymerwyd gan Senedd Cymru

Nid yw Ymchwil y Senedd yn ymwybodol bod y mater penodol hwn wedi'i godi yn y Senedd yn ddiweddar.

P-06-1401: Rhaid sicrhau nad yw bwydydd sy'n cael eu caffael yn gyhoeddus yng Nghymru byth yn fegan nac yn llysieuol yn unig

Gwneir pob ymdrech i sicrhau bod y wybodaeth yn y papur briffio hwn yn gywir adeg ei gyhoeddi. Dylai darllenwyr fod yn ymwybodol nad yw'r papurau briffio hyn yn cael eu diweddarau o reidrwydd na'u diwygio fel arall i adlewyrchu newidiadau dilynol.

Eich cyf/Your ref P-06-1401
Ein cyf/Our ref LG/00033/24

Jack Sargeant AS
Cadeirydd y Pwyllgor Deisebau
Senedd Cymru
Bae Caerdydd
Caerdydd
CF99 1SN

09 Chwefror 2024

Annwyl Jack,

Diolch ichi am eich llythyr dyddiedig 18 Ionawr ynghylch Deiseb P-06-140: Rhaid sicrhau na fydd pob bwyd a gaffaelir yn gyhoeddus yng Nghymru byth yn fegan neu'n llysieuol yn unig.

Pasiodd y Senedd y Ddeddf Partneriaeth Gymdeithasol a Chaffael Cyhoeddus yn 2023 sy'n cynnwys dyletswydd caffael cymdeithasol gyfrifol. Rydym wrthi'n gweithio gydag amrywiaeth o bartneriaid i ddatblygu canllawiau a rheoliadau statudol i gefnogi'r dyletswyddau Caffael Cymdeithasol Gyfrifol yn y Ddeddf Partneriaeth Gymdeithasol a Chaffael Cyhoeddus. Gall y Canllawiau roi cyfle i rannu arferion da mewn perthynas â chaffael bwyd cymdeithasol gyfrifol.

Fodd bynnag, cyrff cyhoeddus sy'n gyfrifol am wneud eu penderfyniadau caffael eu hunain yn unol â'u hanghenion cyhyd â'u bod yn gwneud hynny o fewn yr hyn y mae'r gyfraith yn ei ganiatáu. Wrth gynnig gwasanaeth fel bwyd, bydd cyrff cyhoeddus yn ystyried, i'r graddau y gallant yn rhesymol, yr hyn y mae defnyddwyr eisiau ei fwyta.

Yn gywir,

Lesley Griffiths AS/MS
Y Gweinidog Materion Gwledig a Gogledd Cymru, a'r Trefnydd
Minister for Rural Affairs and North Wales, and Trefnydd

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Gohebiaeth.Lesley.Griffiths@llyw.cymru
Correspondence.Lesley.Griffiths@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Tudalen y pecyn 88
We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

P-06-1401 Ensure that publicly procured foods in Wales are never exclusively vegan or vegetarian - Petitioner to the Committee, 26 February 2024

I think your letter is concentrating on the social responsibility of food procurement rather than actually replying to my petition and you seem to have ignored the worryingly dictatorial stance the Chair of the National Infrastructure of Wales had taken which prompted me to write my petition to start with.

People in positions of power should not be able to abuse that power.

In regards to the social responsibility of food production it's imperative that it focuses on a well balanced diet without processed foods rather than an exclusively vegan or vegetarian diet.

Not only can an exclusively vegan diet result in vitamin deficiency and is discriminatory against all those with soy and nut allergies. But it has a much worse carbon footprint than a meat eating diet, particularly with the beef and lamb farmers we have right here within Wales. The primary staples of a vegan diet are grown in countries where agriculture is exploited with child labour, unsafe working conditions and appalling pay.

Public sector food procurement should aim to be local and seasonal and not processed. However public sector food buyers should be given advice. The leisure centre in Brecon for example could really do with having healthy options. Before you even enter the building you are hit by advertising for ice-creams full of sugar and processed hot dogs. As soon as you walk inside there's fizzy drinks for sale, a vending machine with crisps and sweets and a basket of cakes and biscuits. No basket of fruit despite being requested on a number of occasions. This is all before you have even entered the cafe which sells processed hot dogs, chips, cheap nasty sausages and chicken nuggets rather than chicken fillets. This is all food high in fat, salt and sugar and not good for anyone. The food procurers need educating about diet which I believe must be balanced and locally produced in order to fulfil social responsibilities.

I hope you will take my thoughts into consideration.

I look forward to hearing from you

Diwygio deddfwriaeth yng Nghymru i alinio â Lloegr mewn perthynas â chynyddu'r dreth gyngor yn ormodol

Y Pwyllgor Deisebau | 04 Mawrth 2024
Petitions Committee | 04 March 2024

Cyfeirnod: SR24/7850-8

Rhif y ddeiseb: P-06-1402

Teitl y ddeiseb: Diwygio deddfwriaeth yng Nghymru i alinio â Lloegr mewn perthynas â chynyddu'r dreth gyngor yn ormodol

Geiriad y ddeiseb: Yn Lloegr mae'n rhaid i awdurdodau lleol benderfynu a yw'r cynnydd maent yn bwriadu ei gyflwyno i'r dreth gyngor yn 'ormodol'. Mae'r Ysgrifennydd Gwladol yn pennu trothwyon ar gyfer pa mor ormodol yw cynnydd yn y dreth, a elwir yn 'egwyddorion refferendwm'. Ar hyn o bryd gall cyngorau lleol yng Nghymru gynyddu'r dreth gyngor hyd at 10% y flwyddyn heb refferendwm lleol, ac mae cyngorau lleol yng Nghymru wedi gwneud hyn yn ystod y 12 mis diwethaf. Mae llawer yn bwriadu gwneud hyn eto gan roi baich ariannol enfawr ar aelwydydd sydd eisoes yn ei chael hi'n anodd.

Mae'r papur biffio hwn <https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/sn05682/> yn egluro'r system o gael refferendwm lleol ar gyfer cynnydd 'gormodol' i'r dreth gyngor, sydd wedi bod ar waith yn Lloegr ers blwyddyn ariannol 2012/13. Mae'n egluro'r cefndir cyfreithiol i'r system, gan gynnwys y gweithdrefnau, amseru, a chostau ar gyfer refferenda, a sut mae unrhyw gynydd i'r dreth gyngor yn cael ei gyflwyno gan awdurdodau lleol.

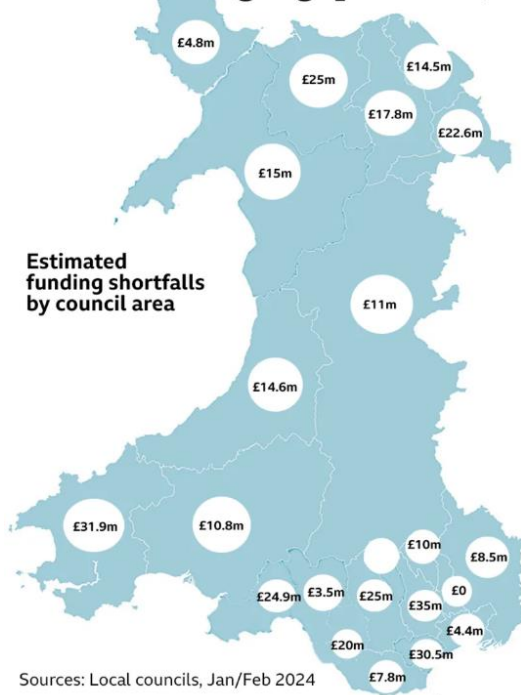
1. Y cefndir

Llywodraeth Cymru sy'n darparu'r rhan fwyaf o'r cyllid a gaiff awdurdodau lleol, a hynny drwy'r Grant Cynnal Refeniw ac Ardrethi Annomestig wedi'u Hailddosbarthu. Yn 2024-25, bydd awdurdodau lleol yn cael tua £5.7 biliwn gan Lywodraeth Cymru ar ffurf cyllid refeniw craidd ac ardrethi annomestig. Mae Llywodraeth Cymru hefyd yn dyrannu £1.4 biliwn ar ffurf grantiau penodol, a £960 miliwn ar ffurf cyllid cyfalaf. Ceir rhagor o wybodaeth am yr hyn y mae'r Gyllideb Ddrafft yn ei olygu i awdurdodau lleol yn yr [erthygl hon gan Ymchwil y Senedd](#).

Yr awdurdodau lleol eu hunain sy'n codi gweddill yr arian ar gyfer gwasanaethau lleol. Yr elfen fwyaf arwyddocaol o'r cyllid hwn yw'r dreth gyngor. Mae nifer o ddulliau eraill o gynhyrchu incwm hefyd, fel taliadau dewisol am wasanaethau hamdden, parcio a gwastraff masnachol.

Mae awdurdodau lleol yn ymgynghori ar hyn o bryd ynghylch cynyddu eu treth gyngor ar gyfer 2024-25 i wneud iawn am rai o'r diffygion a amcangyfrifir yn eu cyllid. Yn eu [tystiolaeth ysgrifenedig am Gyllideb Ddrafft Llywodraeth Cymru 2024-25](#), mae Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru (CLILC) wedi amcangyfrif y bydd diffyg o dros £400 miliwn yng nghyllid awdurdodau lleol Cymru yn y flwyddyn ariannol nesaf. Mae [erthygl gan BBC Wales](#) (a gyhoeddwyd 14 Chwefror 2024) yn dangos y diffygion cyllidebol a amcangyfrifir yn ardal pob cyngor:

Council budget gaps - 2024/25

2. Cynnydd yn y dreth gyngor

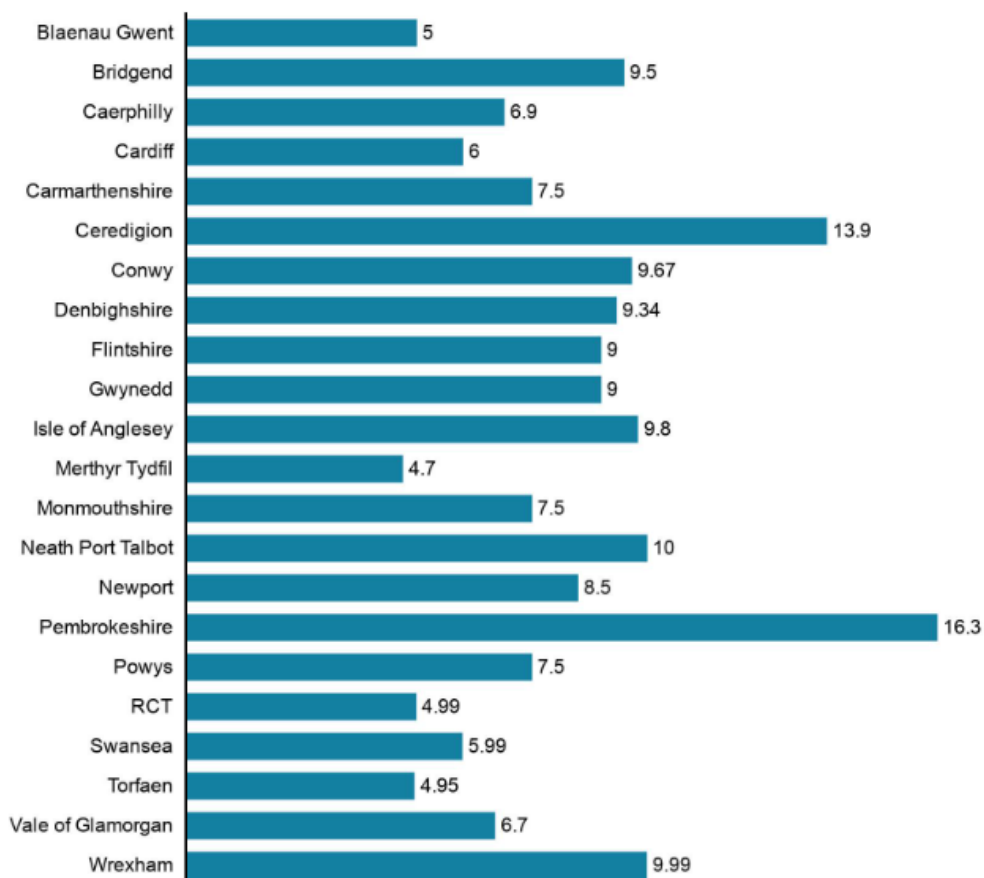
Ar gyfartaledd, cynyddodd y dreth gyngor **£82, neu 5.5%**, ar gyfer eiddo ym Mand D yng Nghymru. Cynyddodd praeseptau'r heddlu 6.8% (£21) ar gyfartaledd. Mae'r cynnydd cyfunol hwn wedi arwain at gynnydd o 5.8% (neu £102) ar gyfartaledd ym mand D. Dyma'r cynnydd cyfunol uchaf yng nghyfraddau Band D ar gyfartaledd ers 2019-20 pan welwyd cynnydd o 6.6% (£99) ar gyfartaledd ar gyfer Band D.

Rhwng **2018-19 a 2023-24**, mae cyfradd gyfunol Band D (y dreth gyngor a'r heddlu) wedi cynyddu 26% ar gyfartaledd a, thros gyfnod o ddegawd (**rhwng 2012-13 a 2023-24**), mae wedi cynyddu dros 50%.

Mae **erthygl BBC Cymru** yn dangos y cynnydd canrannol arfaethedig presennol yn y dreth gyngor fesul awdurdod lleol yng Nghymru ar gyfer 2024-25, ond nid yw awdurdodau lleol wedi cwblhau eu cyllidebau terfynol eto:

How much could council tax go up by?

% change 2024-25 on 2023-24

Some of these figures are early potential estimates and all are subject to a final decision by full councils at the end of February and early March

Source: Local councils, February 2024

BBC

3. Terfynau'r dreth gyngor a'r fframwaith deddfwriaethol

Ar hyn o bryd, mae gan Weinidogion Cymru bwerau i gyfyngu ar gynnydd gormodol yng ngofynion cyllideb awdurdodau lleol a Chomisiynwyr yr Heddlu a Throseddau yng Nghymru. Fodd bynnag, mae Rebecca Evans AS, y Gweinidog Cyllid a Llywodraeth Leol, yn dweud yn ei hymateb i'r ddeiseb fod "Llywodraeth Cymru yn parchu ymreolaeth awdurdodau lleol ac nid yw wedi defnyddio pwerau i gapio treth gyngor yng Nghymru ers datganoli."

Mae'r Gweinidog hefyd yn tynnu sylw at y ffaith nad yw'r opsiwn i gynnal refferenda'r dreth gyngor "yn berthnasol i Gymru". Cyflwynwyd cynllun y refferendwm o dan Ddeddf Lleoliaeth 2011 ac mae'r darpariaethau'n gymwys i Loegr yn unig.

Mae'r Gweinidog yn mynd rhagddi i ddweud y canlynol:

Mae cymhlethdod egwyddorion y refferendwm a osodwyd yn Lloegr yn anodd i drethdalwyr eu deall, ac mewn rhai achosion, mae'n caniatáu cynnydd mwy o faint mewn rhai ardaloedd (ee 15% yn Croydon, a 10% yn Slough a Thurrock, yn 2023-24). Dylid nodi hefyd bod cymhlethdod a chostau cynnal refferenda yn rhoi baich ychwanegol ar adnoddau awdurdodau lleol, a byddai hyn yn gwaethygu'r pwysau ariannol sydd arnynt eisoes.

3.1. Fframwaith deddfwriaethol i gyfyngu ar gynnydd gormodol

Y deddfwriaeth berthnasol yw Deddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992 (Deddf 1992).

Mae Adran 52B o Ddeddf 1992 yn rhoi'r pŵer i Weinidogion Cymru gymryd camau yn erbyn awdurdod lleol os ydynt o'r farn bod gofynion ei gyllideb ar gyfer y flwyddyn i ddod yn 'ormodol'.

"Gofynion y gyllideb" yw'r swm sy'n cyfateb i'r gwahaniaeth rhwng gwariant disgwylidig yr awdurdod lleol (hy yr hyn y bydd angen ei wario i gyflawni ei swyddogaethau, arian grant y bydd yn rhaid ei ad-dalu i Weinidogion Cymru, arian i'w ddyrannu i gronfeydd wrth gefn) a'i incwm disgwylidig (hy yr arian y mae'r awdurdod yn disgwyl ei gael y flwyddyn honno, yn amodol ar rai eithriadau).

Mae adran 52B yn darparu bod yn rhaid iddynt gynhyrchu set o egwyddorion a fydd yn cael eu defnyddio i benderfynu a yw gofynion y gyllideb yn ormodol. Mae hefyd yn darparu bod yn rhaid i'r egwyddorion hyn (o leiaf) gynnwys cymhariaeth rhwng gofynion y gyllideb ar gyfer y flwyddyn dan sylw a'r gofynion ar gyfer blwyddyn gynharach.

Mae adran 52C yn darparu y caiff Gweinidogion Cymru gyhoeddi adroddiad sy'n pennu "swm tybiannol" ar gyfer cyllideb awdurdod lleol, i'w ddefnyddio fel sail i gymharu'r flwyddyn dan sylw ac unrhyw flwyddyn flaenorol. Gall Gweinidogion Cymru bennu symiau tybiannol mewn rhai amgylchiadau, er enghraifft os yw swyddogaeth neu ffin wedi newid - a, thrwy hynny, gellir gwneud cymhariaeth ddilys rhwng gofynion y gyllideb ar gyfer y flwyddyn dan sylw. Gellir ei ddefnyddio hefyd i bennu swm tybiannol os na bennwyd gofynion y gyllideb ar gyfer blwyddyn gynharach.

Yn dilyn penderfyniad a wnaed drwy ddefnyddio'r egwyddorion sy'n ofynnol o dan adran 52B, os yw Gweinidogion Cymru o'r farn bod y swm a bennir gan awdurdod fel gofynion y gyllideb ar gyfer y flwyddyn yn ormodol, mae adran 52D yn galluogi Gweinidogion Cymru i "ddynodi" neu "enwebu'r" awdurdod lleol hwnnw.

3.2. Awdurdodau Lleol Dynodedig

O dan adran 52E, os caiff awdurdod lleol ei ddynodi, rhaid i Weinidogion Cymru hysbysu'r awdurdod o'r uchafswm y maent yn cynnig y dylai ei gyfrifo fel gofynion y gyllideb ar gyfer y flwyddyn, a phennu'r uchafswm y mae Gweinidogion Cymru yn cynnig y gallai'r awdurdod ei gyfrifo fel ei ofynion ar gyfer y flwyddyn heb i'r swm hwnnw fod yn ormodol.

Yna gall yr awdurdod lleol naill ai:

- dderbyn yr uchafswm dynodedig a ddarparwyd gan Weinidogion Cymru; neu
- herio penderfyniad Gweinidogion Cymru.

Os na fydd yr awdurdod lleol yn llwyddo i herio'r uchafswm, gall Gweinidogion Cymru gyhoeddi gorchymyn gorfodol i'r awdurdod lleol i sicrhau bod yr awdurdod yn cydymffurfio.

3.3. Awdurdodau Lleol Enwebedig

O dan adran 52L, yn achos awdurdod lleol *enwebedig*, rhaid i Weinidogion Cymru hysbysu'r awdurdod o'r swm y byddent wedi'i gynnig fel targed ar gyfer gofynion y gyllideb ar gyfer y flwyddyn dan sylw pe bai'r awdurdod yn awdurdod dynodedig.

Ar ôl i awdurdod lleol gael ei enwebu, gall Gweinidogion Cymru benderfynu:

- *dynodi'r* awdurdod (yn dilyn y weithdrefn yn adran 52E a amlinellir uchod); neu
- benderfynu ar y swm y maent yn cynnig y dylai'r awdurdod ei gyfrifo'n swm tybiannol yng nghyd-destun gofynion ei gyllideb ar gyfer y flwyddyn.

Os yw Gweinidogion Cymru yn rhoi gwybod i awdurdod lleol eu bod wedi cynnig swm arfaethedig, mae gan yr awdurdod 21 diwrnod i naill ai:

- dderbyn y swm a gynigiwyd gan Weinidogion Cymru; neu
- herio'r swm a gynigiwyd a gofyn i Weinidogion Cymru ailystyried eu penderfyniad.

Os caiff y swm a gynigir ei herio gan yr awdurdod lleol a bod y rhesymau a roddwyd dros yr her yn cael eu derbyn, gall Gweinidogion Cymru ailystyried eu penderfyniad

3.4. Dehongli'r ddeddfwriaeth

Er nad yw'r darpariaethau ym Mhennod IVA o Ddeddf Cyllid 1992 yn sôn yn benodol am y dreth gyngor, teitl y bennod sy'n ymdrin â nhw yw "Limitations of Council Tax and Precepts". Mae Papur Briffio Tŷr Cyffredin ar gapio'r dreth gyngor a gyhoeddwyd yn 2004 (Pennod III yn benodol) yn rhoi rhywfaint o gefndir ynghylch pam mae'r adran hon o'r ddeddfwriaeth yn rhoi'r pŵer i Weinidogion gapio'r dreth gyngor.

Mae Gweinidogion Cymru wedi amlinellu'n flaenorol sut y gallent fod yn barod i ddefnyddio'r pwerau sydd ar gael i gyfyngu ar unrhyw gynnydd yn y dreth gyngor os ystyrir bod y cynnydd yn ormodol. Er enghraifft, yn ei datganiad ar Setliad Llywodraeth Leol Dros Dro ar gyfer 2014-15 (16 Hydref 2013), dywedodd y Gweinidog Llywodraeth Leol ar y pryd (Lesley Griffiths AC) y y canlynol:

Wrth alluogi'r Awdurdodau Lleol i benderfynu lefel y dreth gyngor yn lleol, rwy'n cynnig hyblygrwydd iddynt reoli eu cyllidebau. Nid yw'r

Diwygio deddfwriaeth yng Nghymru i alinio â Lloegr mewn perthynas â chynyddu'r dreth gyngor yn ormodol

awdurdodau cyfatebol yn Lloegr sy'n destun cyfyngiadau yn sgil rhewi'r dreth gyngor yn mwynhau'r un hyblygrwydd. Fodd bynnag, rwyf wedi datgan yn hollol glir fy mod yn fodlon defnyddio'r pwerau capio sydd ar gael imi os ceir cynnydd gormodol.

Cafwyd datganiad tebyg yn 2015 gan Leighton Andrews AC, y Gweinidog Gwasanaethau Cyhoeddus ar y pryd, a hynny [yn ei lythyr yn cyd-fynd â Setliad Terfynol Llywodraeth Leol 2015-16](#):

Rwy'n barod i ddefnyddio'r pwerau capio sydd ar gael i mi pe bawn yn ystyried bod unrhyw gynnydd arfaethedig yn y dreth gyngor yn ormodol. Rwyf hefyd yn disgwyl i bob awdurdod ystyried yr holl ffrydiau ariannu sydd ar gael wrth ystyried darparu gwasanaethau ac wrth bennu ei gyllideb a'i Dreth Gyngor.

Yn ei hymateb i'r ddeiseb hon, dywedodd y Gweinidog Cyllid a Llywodraeth Leol ei bod yn ceisio rhoi "hyblygrwydd" i lywodraeth leol benderfynu sut y mae'n ariannu blaenoriaethau lleol:

mae Llywodraeth Cymru yn sianelu cymaint â phosibl o'r arian sydd ar gael i mewn i'r prif Setliad Llywodraeth Leol, er mwyn i awdurdodau lleol gael mwy o hyblygrwydd wrth ddyrannu cyllid yn unol â blaenoriaethau lleol.

Cyhoeddodd Llywodraeth Cymru yn ddiweddar fod Llywodraeth y DU yn darparu [£25 miliwn ychwanegol mewn cyllid canlyniadol](#) "i gefnogi'r gweithlu gofal cymdeithasol ac ysgolion, ac i helpu cynghorau i ymateb i bwysau eraill yn eu cymunedau lleol".

Gwneir pob ymdrech i sicrhau bod y wybodaeth yn y papur briffio hwn yn gywir adeg ei gyhoeddi. Dylai darllenwyr fod yn ymwybodol nad yw'r papurau briffio hyn yn cael eu diweddarau o reidrwydd na'u diwygio fel arall i adlewyrchu newidiadau dilynol.

Eich cyf/Your ref P-06-1402
Ein cyf/Ein cyf RE/00047/24

Jack Sargeant AS
Cadeirydd y Pwyllgor Deisebau
Senedd Cymru
Government.Committee.Business@llyw.cymru

15 Chwefror 2024

Annwyl Jack,

Diolch am eich llythyr ynglŷn â'r ddeiseb P-06-1402, "Cynigion i Lywodraeth Cymru ddiwygio deddfwriaeth yng Nghymru i gyd-fynd â Lloegr o ran cynnydd gormodol yn y dreth gyngor". Rwy'n croesawu'r cyfle i egluro safbwynt Llywodraeth Cymru.

Mater i bob awdurdod lleol a'i aelodau etholedig yw'r cyfrifoldeb dros bennu cyllideb flynyddol yr awdurdodau ac, fel rhan o hynny, benderfyniadau ynghylch y dreth gyngor. Mae gan bob awdurdod lleol, yng Nghymru y rhyddid i bennu ei dreth gyngor ei hun mewn modd sy'n diwallu anghenion a blaenoriaethau lleol, ac maent yn atebol i'r etholwyr lleol am y penderfyniadau a wnânt. Er na fydd croeso i unrhyw gynnydd yn y dreth gyngor ymhlith y trethdalwyr lleol, mae'r dreth yn creu ffynhonnell sylweddol o gyllid ar gyfer gwasanaethau lleol hanfodol y mae pobl yn dibynnu arnynt, megis ysgolion a gofal cymdeithasol.

Mae Llywodraeth Cymru yn parchu ymreolaeth awdurdodau lleol ac nid yw wedi defnyddio pwerau i gapio treth gyngor yng Nghymru ers datganoli. Mae ein perthynas ag awdurdodau lleol yn seiliedig ar gydweithio a pharch at ein gilydd. Rydym o'r farn bod y gallu i bennu cyllidebau a'r dreth gyngor yn agwedd hanfodol ar ddemocratiaeth lleol. Mae'r dreth gyngor band D yng Nghymru yn parhau i fod £186 yn is ar gyfartaledd nag yn Lloegr ar gyfer 2023-24.

Nid yw refferenda treth gyngor yn berthnasol i Gymru. Nid yw trefniadau o'r fath yn caniatáu ar gyfer y graddfeydd o ddisgresiwn sy'n bodoli yn ein system bresennol, sy'n caniatáu i awdurdodau lleol weithredu trefniadau mwy hyblyg ac i gynllunio a rheoli eu cyllidebau'n fwy effeithiol. Byddai terfynau yn troi'n darged i'r rhan fwyaf o awdurdodau lleol godi'r dreth gyngor i'r uchafswm a ganiateir, yn hytrach nag ystyried yn ofalus yr hyn sy'n angenrheidiol. Mae cymhlethdod egwyddorion y refferendwm a osodwyd yn Lloegr yn anodd i drethdalwyr eu deall, ac mewn rhai achosion, mae'n caniatáu cynnydd mwy o faint mewn rhai ardaloedd (ee 15% yn Croydon, a 10% yn Slough a Thurrock, yn 2023-24). Dylid nodi hefyd bod cymhlethdod a chostau cynnal refferenda yn rhoi baich ychwanegol ar adnoddau awdurdodau lleol, a byddai hyn yn gwaethygu'r pwysau ariannol sydd arnynt eisoes.

Yn hytrach, mae Llywodraeth Cymru yn sianelu cymaint â phosibl o'r arian sydd ar gael i mewn i'r prif Setliad Llywodraeth Leol, er mwyn i awdurdodau lleol gael mwy o hyblygrwydd

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Correspondence.Rebecca.Evans@gov.wales
Gohebiaeth.Rebecca.Evans@llyw.cymru

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

wrth ddyrannu cyllid yn unol â blaenoriaethau lleol. Yn ein Cyllideb ar gyfer 2024-25, rydym wedi darparu setliad ar gyfer llywodraeth leol yng Nghymru sydd mor hael â phosibl o dan yr amgylchiadau presennol. Bydd awdurdodau lleol yn cael swm o £5.7 biliwn gan Lywodraeth Cymru mewn cyllid refeniw craidd ac ardrethi annomestig i'w wario ar ddarparu gwasanaethau allweddol. Mae hyn yn gyfystyr â chynnydd o 3.1% neu £170 miliwn ar sail tebyg i'w debyg o'i gymharu â'r flwyddyn gyfredol. Rwy'n darparu cyllid ychwanegol o £1.3 miliwn i sicrhau na fydd unrhyw awdurdod yn cael llai na chynnydd o 2%.

Rwy'n deall bod yr amgylchiadau ariannol presennol yn heriol iawn i lawer aelwydydd ledled Cymru. Mae'n bwysig cydnabod bod gan Lywodraeth Cymru nifer o gynlluniau i helpu pobl sy'n ei chael yn anodd talu eu biliau treth gyngor, yn ogystal ag ystod o esemptiadau a gostyngiadau. Rydym yn parhau i ddarparu £244 miliwn y flwyddyn yn gyson i helpu awdurdodau lleol i weithredu Cynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor. Mae tua 260,000 o aelwydydd bregus ac incwm isel, sef tua un o bob pump o aelwydydd yng Nghymru - sy'n cael cymorth gyda'u biliau treth gyngor drwy'r cynllun, gyda thua 211,000 o aelwydydd yn talu dim treth gyngor o gwbl.

Rwy'n annog unrhyw un sy'n cael trafferth talu ei fil treth gyngor i gysylltu â'i awdurdod lleol cyn gynted â phosibl, ac i ofyn am gyngor arbenigol drwy [Advicelink Cymru](#).

Rwy'n gobeithio y bydd yr wybodaeth hon o gymorth i aelodau'r Pwyllgor wrth iddynt ystyried y ddeiseb.

Yn gywir,

Rebecca Evans AS/MS
Y Gweinidog Cyllid a Llywodraeth Leol
Minister for Finance and Local Government

Ailystyried Toriadau i Gyllid Ôl-raddedig a Chynyddu Benthyciadau Doethuriaeth i Gyfateb ag Ariantal Ymchwil ac Arloesedd y DU (UKRI)

Y Pwyllgor Deisebau | 4 Mawrth 2024
Petitions Committee | 4 March 2024

Cyfeirnod: SR24/7850/9

Rhif y ddeiseb: P-06-1403

Teitl y ddeiseb: Ailystyried Toriadau i Gyllid Ôl-raddedig a Chynyddu Benthyciadau Doethuriaeth i Gyfateb ag Ariantal Ymchwil ac Arloesedd y DU (UKRI)

Geiriad y ddeiseb: Mae ôl-raddedigion yn hanfodol ar gyfer datblygu gwybodaeth, arloesi a meithrin arbenigedd. Fodd bynnag, mae Cyllideb Ddrafft Llywodraeth Cymru ar gyfer 2024/25 wedi cyhoeddi y bydd gwerth £12.8 miliwn o grantiau a bwrsariaethau ôl-raddedig yn cael eu dileu. Bydd hyn yn peri rhwystr i ddarpar fyfyrwyr ôl-raddedig oherwydd beichiau ariannol cynyddol, bydd yn peryglu amrywiaeth yn ein rhaglenni academiaidd, bydd yn llesteirio cystadleurwydd ein sefydliadau yn fyd-eang, a bydd yn effeithio ar dwf economi a chymunedau Cymru.

Mae'r ddeiseb hon hefyd yn galw ar Lywodraeth Cymru i gynyddu benthyciadau doethuriaeth i gyfateb ag ariantal blynyddol UKRI. Mae myfyrwyr doethuriaeth sy'n cael benthyciad gan Gyllid Myfyrwyr Cymru yn cael £28,395 i dalu ffioedd dysgu a chostau byw cyffredinol am dair i bedair blynedd o astudio amser llawn (gall unrhyw un sy'n bodloni'r gofynion wneud cais am y rhain). Fodd bynnag, mae'r rhai sy'n cael ariantal UKRI (sydd ond ar gael i fyfyrwyr a ariennir gan y Cyngor Ymchwil) yn cael £18,622 y flwyddyn ar gyfer costau byw yn unig. Mae'r gwahaniaeth hwn yn gadael myfyrwyr doethuriaeth sy'n defnyddio benthyciadau mewn sefyllfa anodd iawn, gyda llawer ohonynt yn gwneud sawl swydd tra eu bod yn dilyn cyrsiau amser

llawn, yn defnyddio banciau bwyd, a hyd yn oed yn gadael eu hastudiaethau doethuriaeth. Gyda'r argyfwng costau byw sydd ohoni, y gostyngiad yn y cyllid a'r ysgoloriaethau ymchwil sydd ar gael, a chyfradd druenus y benthyciadau doethuriaeth, mae Cymru mewn perygl o weld gostyngiad sylweddol yn nifer y myfyrwyr sy'n dilyn astudiaethau doethuriaeth, a byddai hynny'n cael effaith ddifrifol ar arloesi ac ymchwil.

1. Y cymorth presennol ar gyfer ariannu myfyrwyr ôl-raddedig

1.1. Cyllid Meistr Ôl-raddedig

Ar hyn o bryd, gall myfyriwr sy'n dechrau naill ai cwrs Meistr a addysgir neu gwrs Meistr sy'n seiliedig ar ymchwil wneud cais am gyfuniad o fenthyciad a grant i helpu gyda chostau eu cwrs a'u costau byw. Ym mlwyddyn academiaidd 2023-24, mae hyn yn cynnwys:

- Grant sylfaenol o £1,000 nad yw'n destun prawf modd, sydd ar gael i bob myfyriwr;
- Uchafswm grant sy'n destun prawf modd o £6,885 (gan gynnwys y grant sylfaenol o £1,000);
- Benthyciad nad yw'n destun prawf modd i ddarparu cymorth llawn (grant a benthyciad) hyd at £18,770.

Mae nifer o feini prawf cymhwysedd gan gynnwys cenedligrwydd a statws preswyllo myfyriwr, y cwrs a'r brifysgol, oedran myfyriwr a'i astudiaethau blaenorol.

Mae Llywodraeth Cymru hefyd wedi sicrhau bod cyllid ar gael ar gyfer y tair bwrsariaeth i'r rhai sy'n astudio gradd Meistr yng Nghymru:

- £4,000 i bobl dros 60 oed. Nod y grant yw rhoi cymorth ychwanegol i'r myfyrwyr hyn nad ydynt yn gallu cael y cyllid cwrs Meistr ôl-raddedig.

- £2,000 i raddedigion o bob oedran sy'n astudio pynciau STEMM (mae'r rhain yn cynnwys gradd Meistr mewn gwyddoniaeth, technoleg, peirianeg, mathemateg neu feddygaeth);
- £1,000 ar gyfer astudio drwy gyfrwng y Gymraeg. Nod y grant yw cefnogi datblygiad siaradwyr Cymraeg a chefnogi nod Llywodraeth Cymru o filiwn o siaradwyr Cymraeg erbyn 2050.

1.2. Benthyciad Doethuriaeth Ôl-raddedig

Gall myfyrwyr doethuriaeth, sydd fel arfer yn preswyllo yng Nghymru, sy'n dechrau cwrs rhan-amser neu gwrs amser llawn, wneud cais i Gyllid Myfyrwyr Cymru am [Fenthyciad Doethuriaeth Ôl-raddedig](#). Nid yw'r benthyciad yn seiliedig ar incwm yr aelwyd.

Gall myfyrwyr cymwys ym mlwyddyn academiaidd 2023-24 fenthyca hyd at uchafswm o £28,395 dros gyfnod eu rhaglen ddoethurol. Mae cyrsiau parhaus sy'n dechrau o flwyddyn academiaidd 2018-19 neu'n hwyrach, ond cyn 1 Awst 2023, yn gymwys i gael cymorth ar y gyfradd sy'n gymwys i'r flwyddyn academiaidd y gwnaethant ddechrau'r cwrs ynddi.

Gwneir cyfrandaliadau ar draws nifer blynyddoedd y rhaglen ddoethurol, gydag uchafswm y cymorth yn daladwy mewn unrhyw flwyddyn sydd â therfyn uchaf o 50 y cant.

Mae [nifer o feini prawf](#) a ddefnyddir i benderfynu a yw myfyriwr yn gallu cael Benthyciad Doethuriaeth Ôl-raddedig ai peidio. Mae'r rhain yn cynnwys cenedligrwydd a statws preswyllo, oedran, cwrs, prifysgol neu goleg, astudiaethau blaenorol a ffynonellau cyllid eraill myfyriwr.

Nid yw myfyriwr yn gymwys i gael Benthyciad Doethuriaeth Ôl-raddedig os yw'n cael lwfans, bwrsariaeth neu ddyfarniad a ddarperir gan Gyngor Ymchwil neu Ymchwil ac Arloesedd y DU (UKRI). Darperir ar gyfer hyn gan [Reoliadau Addysg \(Benthyciadau at Radd Ddoethurol Ôl-raddedig\) \(Cymru\) 2018](#).

Dyma ymateb Llywodraeth Cymru i'r ddeiseb:

Ni fwriedir i'r benthyciad cyfraniad at gostau dalu costau llawn astudio ar gyfer doethuriaeth ôl-raddedig ac nid oes gan Lywodraeth Cymru unrhyw gynlluniau i newid hyn.

Mae'r Benthyciad Doethuriaeth Ôl-raddedig yn debyg i'r Benthyciad Doethuriaeth sydd ar gael drwy Student Finance England pan fo myfyrwyr, sydd fel arfer yn preswyllo yn Lloegr, yn gallu benthycia hyd at £28,673 ar gyfer blwyddyn academaidd 2023-24 a delir mewn cyfrandaliadau dros y cwrs. Nid yw benthyciadau o'r fath ar gael yn yr Alban neu yng Ngogledd Iwerddon.

1.3. Ysgoloriaethau ymchwil UKRI a hyfforddiant doethurol

Corff yw Ymchwil ac Arloesedd y DU (UKRI) sy'n dwyn ynghyd y saith Cyngor Ymchwil yn y DU ynghyd ag Innovate UK ac Research England. Mae gan bob Cyngor Ymchwil ei bortffolio ei hun sy'n ymdrin ag amrywiaeth o bynciau, gan gynnwys gwyddorau meddygol a biolegol, ffiseg, cemeg a pheirianeg, gwyddorau cymdeithasol, economeg, gwyddorau amgylcheddol a'r celfyddydau a'r dyniaethau.

Mae UKRI yn darparu cyllid i sefydliadau ymchwil (prifysgolion a chynghorau ymchwil fel arfer) i dalu am ffioedd a chostau byw myfyrwyr doethurol. Mae prifysgolion yn cynnig ysgoloriaethau ymchwil i fyfyrwyr doethurol sy'n defnyddio'r cyllid UKRI hwn. Felly, mae angen i fyfyrwyr wneud cais i'w prifysgol am ysgoloriaeth ymchwil ac nid i UKRI nac i gyngor ymchwil.

Mae myfyriwr y dyfernir ysgoloriaeth ymchwil iddo yn cael uchafswm ariantol i dalu am gostau byw a chymorth ar gyfer ffioedd dysgu. Ar gyfer blwyddyn academaidd 2023-24, mae'r ariantol yn daliad blynyddol o £18,622 ac o leiaf £4,712 ar gyfer ffioedd dysgu. Mae'r ariantol yn cael ei dalu'n uniongyrchol i'r myfyriwr ac fel arfer nid yw'n drethadwy ac nid oes angen ei dalu'n ôl. Mae'r ffioedd dysgu yn cael eu talu'n uniongyrchol i'r sefydliad ymchwil.

Nid yw myfyriwr sy'n cael lwfans, bwrsariaeth neu ddyfarniad gan gyngor ymchwil neu UKRI yn gymwys i gael Benthyciad Doethuriaeth Ôl-raddedig gan Gyllid Myfyrwyr Cymru.

2. Cyllideb Ddrafft Llywodraeth Cymru ar gyfer 2024-25

2.1. Gostyngiadau Cyllideb Drafft i gyllid ôl-raddedig

Ym mis Rhagfyr 2023, cyhoeddodd Llywodraeth Cymru ei Chyllideb Ddrafft ar gyfer 2024-25. Mewn llythyr at y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg, nododd

Jeremy Miles AS, Gweinidog y Gymraeg ac Addysg: “rydym wedi diogelu cyllidebau addysg ôl-16 cymaint â phosibl, sydd wedi golygu bod dewisiadau anodd wedi’u gwneud i ailffocysu cyllid o addysg bellach ac addysg uwch”.

Dywedodd Llywodraeth Cymru: “Wrth weithredu i ddiogelu cymorth cyn belled â phosibl i fyfyrwyr israddedig rydym yn ailflaenoriaethu £9.6m o grantiau ôl-raddedig ond yn newid i ddarparu cymorth yn unig drwy fenthyciadau i fyfyrwyr newydd o’r flwyddyn academaidd 2024/25”. Mae hyn yn cyfeirio at y **Cyllid Meistr Ôl-raddedig**, pan fo myfyrwyr yn gallu cael hyd at £18,770 gyda grant o £6,885 ar y mwyaf a benthyciad o £11,885 os yw incwm aelwyd y myfyriwr yn £18,370 neu lai. Yr isafswm grant y bydd myfyriwr yn ei gael yw £1,000 gyda gweddill y £17,700 yn fenthyciad.

Mae Cyllideb Ddrafft Llywodraeth Cymru ar gyfer 2024-25 hefyd yn cynnwys gostyngiad o £3.2 miliwn o ddileu bwrsariaethau cymhelliant ôl-raddedig ar gyfer myfyrwyr graddau Meistr a addysgir sy’n hanu o Gymru. **Dywed Llywodraeth Cymru** fod y cyllid hwn “o fudd anghymesur i fenywod a’i fod yn cael ei ddefnyddio i gefnogi hyfforddiant mewn gwyddoniaeth, technoleg, peirianeg, mathemateg a meddygaeth”. Felly, bydd hyn yn dirwyn i ben y cyllid y mae Llywodraeth Cymru yn ei ddarparu ar hyn o bryd ac ers blwyddyn academaidd 2019-20 ar gyfer **tair bwrsariaeth Feistr**.

2.2. Gwaith craffu’r Pwyllgor ar y Cyllideb Ddrafft

Holodd y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg Weinidog y Gymraeg ac Addysg ynghylch cael gwared â’r grantiau ar gyfer myfyrwyr graddau Meistr ôl-raddedig newydd a newid i fenthyciadau o flwyddyn academaidd 2024-25. **Dywedodd:**

Mae'r ddarpariaeth ar gyfer ôl-raddedigion yma yng Nghymru gyda'r mwyaf cefnogol ar draws y Deyrnas Gyfunol ar hyn o bryd, felly mae'r newidiadau yma'n cychwyn o'r man hwnnw, os hoffwch chi. [...] O ran blaenoriaethu, yr hyn wnes i benderfynu yw bod rhaid gwario'r arian sydd gyda ni yn y ffordd fwyaf blaengar â phosibl—felly, ble mae'r arian yn cael y mwyaf o effaith i roi'r cyfleoedd gorau i bobl. Ac rŷm ni'n gwybod o dystiolaeth o bob cwr mai'r cynharaf rŷch chi'n gwario'r arian hwnnw mewn siwrnai addysgiadol, dyna le chi'n cael yr effaith fwyaf positif dros gwrs bywyd. *[paragraffau 26-27]*

Holodd y Pwyllgor hefyd i’r Gweinidog ynghylch dirwyd bwrsariaethau cymhelliant ôl-raddedig i ben. Dywedodd:

... rŷm ni sôn am cohort cymharol fach o bobl, ac mae'r gefnogaeth hon gyda'r mwyaf, os hoffech chi, felly mae'n gefnogaeth sy'n dod ar ben y gefnogaeth i ôl-raddedigion. *[paragraff 32]*

Yn adroddiad y Pwyllgor ar y Gyllideb Ddrafft, mynegodd ei fod yn "siomedig bod grantiau ar gyfer ôl-raddedigion yn dod i ben ac y bydd y rhain yn cael eu disodli gan fenthyciadau y bydd angen eu had-dalu". Ychwanegodd: "Efallai y bydd canlyniadau economaidd hefyd yn sgil disodli grantiau ôl-raddedig gyda benthyciadau oherwydd, yn aml, dyma'r mathau o bobl y mae eu harloesedd a'u harbenigedd yn sbarduno twf economaidd."

Gwneir pob ymdrech i sicrhau bod y wybodaeth yn y papur briffio hwn yn gywir adeg ei gyhoeddi. Dylai darllenwyr fod yn ymwybodol nad yw'r papurau briffio hyn yn cael eu diweddarau o reidrydd na'u diwygio fel arall i adlewyrchu newidiadau dilynol.

Eich cyf/Your ref P-06-1403 240130
Ein cyf/Our ref JMEWL/00235/24

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Jack Sargeant AS
Cadeirydd y Pwyllgor Deisebau
Senedd Cymru
Bae Caerdydd
Caerdydd
CF99 1SN
deisebau@senedd.cymru

16 Chwefror 2024

Annwyl Jack,

Diolch am eich llythyr, dyddiedig 30 Ionawr 2024, ynglŷn â '*Deiseb P-06-1403 Ailystyried toriadau i gyllid ôl-raddedig a chynyddu Benthyciadau Doethuriaeth i gyfateb ag Ariantol Ymchwil ac Arloesedd y DU (UKRI)*'.

Fel y nododd y Gweinidog Cyllid a Llywodraeth Leol yn ei rhagair i *Gyllideb Ddrafft Llywodraeth Cymru 2024-25*, nid yw ein setliad cyllid yn ddigonol i ymateb i'r pwysau aruthrol y mae Cymru yn ei wynebu. Mae'n rhaid gwneud penderfyniadau anodd o'r herwydd.

Prif nod polisi Llywodraeth Cymru wrth gefnogi myfyrwyr yw gwneud yn siŵr nad yw'r rhai a all elwa ar addysg uwch yn cael eu hatal rhag gwneud hynny oherwydd costau. Mae Llywodraeth Cymru yn parhau i flaenoriaethu cymorth i'r rhai sy'n ymgymryd â'u gradd gyntaf er mwyn sicrhau y manteisir yn eang ar addysg uwch. Mae'r cymorth ar gyfer astudio gradd gyntaf wedi'i ddiogelu yn y gyllideb. Cynyddwyd y cymorth cynhaliaeth 9.4% ym mlwyddyn academaidd 2023/24, bydd yn cynyddu 3.7% ym mlwyddyn academaidd 2024/25, ac mae wedi tyfu 39% ers 2018. Efallai y bydd y Pwyllgor am nodi bod y cymorth hwn yn parhau i fod ar gael i nifer fawr o fyfyrwyr sy'n astudio ar gyfer cymhwyster ôl-raddedig, gan gynnwys y rhai ar gyrsiau hyfforddi athrawon a chyrsiau sy'n gysylltiedig â rhai proffesiynau eraill.

Mae'r cymorth statudol ar gyfer astudiaethau ôl-raddedig ar gyfer gradd Meistr bob amser wedi bod yn fwy hael na'r hyn sydd ar gael i fyfyrwyr o Loegr ers i argymhellion adolygiad Diamond gael eu rhoi ar waith ym mlwyddyn academaidd 2019/20. Er na fydd grantiau ar gael bellach i fyfyrwyr newydd, yn amodol ar wneud rheoliadau, bydd benthyciadau yn disodli'r grantiau hynny, gan sicrhau bod swm sylweddol o gymorth ariannol ar gael gan Lywodraeth Cymru i fyfyrwyr sy'n ystyried buddsoddi ymhellach yn eu haddysg uwch yn ystod eu hastudiaethau.

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Gohebiaeth.Jeremy.Miles@llyw.cymru
Correspondence.Jeremy.Miles@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn y Gymraeg. Bydd gohebiaeth sy'n dod i law yn Gymraeg yn cael ei hateb yn Gymraeg, ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Mae'n bosibl y bydd cael gwared ar y grantiau hyn yn lleihau'r cymhelliant i astudio. Rwy'n disgwyl i'r effaith honno fod yn fach. Mae cyfanswm y cymorth sydd ar gael yn llawer mwy na'r swm sydd ar gael i fyfyrwyr o Loegr. Mae trefniadau ad-dalu benthyciadau ôl-raddedig yn dal i fod yn ddibynnol ar incwm – mae benthycwyr yn ad-dalu 6% o'u hincwm uwchlaw'r trothwy o £21,000, ac ar ôl 30 mlynedd mae unrhyw ddyled yn cael ei dileu. Er gwaethaf y pwysau ariannol, mae hwn yn becyn cymorth hael a deniadol i'r rhai sy'n ystyried astudiaethau pellach.

Rwyf hefyd wedi penderfynu ailflaenoriaethu £3.2m ar gyfer bwrsariaethau cymhelliant ôl-raddedig a ddarparwyd gan Gyngor Cyllido Addysg Uwch Cymru i ddiogelu cyllid ysgolion. Roedd y bwrsariaethau hyn ar gael i rai myfyrwyr yn ogystal â'r cymorth statudol.

Cyfraniad at gostau astudio yw'r gefnogaeth ar gyfer astudiaethau doethurol ôl-raddedig a Meistr, fel y gwnaed yn glir yn y Memoranda Esboniadol a'r Aseidiadau Effaith Rheoleiddiol sy'n gysylltiedig â rheoliadau Llywodraeth Cymru. Mae'r aseidiadau i'w gweld yn:

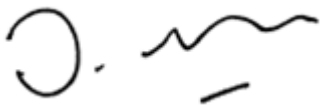
Rheoliadau Addysg (Benthyciadau at Radd Ddoethurol Ôl-raddedig (Cymru) 2018: https://busnes.senedd.cymru/documents/s76085/ME_SL5225 - Rheoliadau Addysg Benthyciadau at Radd Ddoethurol I-raddedig Cymru 2018 Saesneg .pdf.

Rheoliadau Addysg (Cymorth i Fyfyrwyr) (Graddau Meistr Ôl-raddedig) (Cymru) 2019: https://busnes.senedd.cymru/documents/s87506/ME_SL5411 - Rheoliadau Addysg Cymorth i Fyfyrwyr Graddau Meistr I-raddedig Cymru 2019 Saes.pdf.

Nid bwriad y benthyciad cyfraniad at gostau yw talu costau llawn ymgymryd ag astudiaethau doethurol ôl-raddedig, ac nid oes gan Lywodraeth Cymru unrhyw gynlluniau i newid hyn. Y prif lwybr cymorth ar gyfer astudiaethau doethurol yw'r Cynghorau Ymchwil sy'n gweithredu system gynllunio a chyllido soffistigedig a chadarn ledled y DU.

O ystyried y sefyllfa ariannol hynod anodd sydd ohoni, mae Llywodraeth Cymru yn fodlon ei bod wedi sicrhau cydbwysedd priodol rhwng sicrhau bod astudiaethau gradd gyntaf yn parhau i fod yn fforddiadwy a darparu cymorth hael cyn cychwyn i'r rhai sy'n bwriadu dilyn astudiaethau uwch.

Yn gywir

Jeremy Miles AS/MS

Gweinidog y Gymraeg ac Addysg
Minister for Education and Welsh Language

Dear Petitions Committee,

Thank you for providing the response to the petition from Jeremy Miles, the Minister of Education and Welsh Language. Unfortunately, I find the Minister's response to the petition disappointing and very dismissive of the challenges faced by incoming and current Postgraduate students in Wales. I have highlighted some areas for your consideration.

More generous support than in England.

While the Minister is correct in stating that support provided to Masters students by the Welsh Government is more generous than that provided in England, this is not a suitable argument or justification for reducing financial support. I find it inappropriate to be constantly comparing the support provided to students in Wales to that provided to students by another Government. If the Minister wishes to compare across nations, then maybe he should consider that young people in Wales (18-29) have the lowest average earnings for that age group across Britain – therefore we should consider the additional support as necessary for providing students in Wales with equal opportunities, rather than just 'generous compared to our neighbors'.

Despite the financial support given in Wales being 'more generous' than that in England, we are still seeing a decline in the number of home students undertaking Postgraduate degrees in Wales, with cost of living often being considered the main cause in this decline. Studies have also shown that Postgraduate students are more likely to report financial struggles, which then lead on to higher rates of mental and physical health conditions.¹

Only a small impact?

The Minister also highlights that while there may be a disincentive effect to the cutting of Postgraduate grants and bursaries, this is expected to be small. To this I'd ask, what evidence does the Minister have to make this assessment? What equality impact assessment has been carried out? When did the Minister conduct any form of consultation with students (incoming and current) on the impact of receiving the grant/bursaries?

As I have already highlighted, the number of people undertaking Postgraduate study in Wales is already declining – while the current support system is in place - therefore I am concerned that we will see an even greater impact to this decline. I am also concerned that the areas we will see further decline are in the numbers of women, working-class/first generation, Welsh speaking, and adult students. Most of these areas have also been highlighted as areas for concern in the Welsh Government's budget.

I have also spent several weeks consulting current Postgraduate students in Wales who have received the Welsh Government's Postgraduate grant and/or bursary. Some current students highlighted how if it was not for the Welsh Government's

¹ <https://russellgroupstudentsunions.org/cost-of-living-report>

support, they would not have been able to pursue their Postgraduate degree. Some statements provided to me by current students include:

Student 1: *'There was some debate in my household as to whether I could return to do my Masters to reskill. The grant was the main reason we decided I was able to return, as it meant that I would not build up even more student debt. It meant I could return to study and still keep a roof over my son's head. My partner still has to work two jobs to support us.'*

Student 2: *'I would not be able to afford cost of living without it'* (STEM Bursary).

Student 3: *'I was able to continue to pay my mortgage whilst furthering my education. Without this, I wouldn't have entered into social work programme which is already an understaffed field. Dread to think what impact these cuts will have.'*

Contribution to costs loan.

Finally, I wish to address the Minister's point on the contribution of costs loan. While I appreciate the loan is not intended to meet the full costs of completing a Doctorate, many students rely on this loan for that purpose. Funding from Research Councils is highly competitive and not feasible for many students (particularly those studying in arts and humanities), therefore the Doctoral Loan is often a last resort and often the only option for many who wish to pursue a PhD.

£28,395 across three-four years of study is not enough for full-time students, even those who work multiple jobs alongside their study. After paying tuition fees (approx. £4,500pa), doctoral students are left with under £4,500 to live on (based on three years study) and are often capped by institutions to 180 hours of work per year. Many of the students who rely on the loan are also working-class and first-generation students.

Despite the Minister highlighting that the Welsh Government has no plans to change the support offered to Doctoral students, I ask that he reconsider this and consult with the Welsh Government, Universities, Students' Unions and students on the actual realities of receiving the Doctoral loans for students in Wales.

Overall

Overall, I do not believe the Minister has truly explored the impact of cutting Postgraduate grants and bursaries for students in Wales, nor do I believe that he understands the realities of self-funded students' experiences who rely on the Doctoral loan.

As highlighted, the Postgraduate taught grant and bursaries are essential to creating equal opportunities for students in Wales, and to lose both may have a devastating impact on the diversity of Higher Education and research in Wales. I ask that the Petitions Committee considers these aspects when discussing the petition on the 4th March.

Thank you for your time.

P-06-1294 Peidiwch â gadael cleifion â chanser y fron metastatig yng Nghymru y tu ôl

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Tassia Haines, ar ôl casglu cyfanswm o 14,106 lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Mae pobl sy'n byw â chanser y fron metastatig yng Nghymru yn cael eu hesgeuluso'n ddybryd gan y system. Ar hyn o bryd dim ond un nyrs glinigol arbenigol canser y fron neilltuedig sydd gan Gymru, sefyllfa a allai adael cannoedd o bobl heb ddigon o gymorth. Mae angen i ni wybod faint o bobl sy'n byw gyda chanser y fron metastatig er mwyn gwella gwasanaethau. Ac rydym am wella canlyniadau o ran ansawdd bywyd drwy godi ymwybyddiaeth o symptomau baner goch ar gyfer canser y fron metastatig.

Gwybodaeth Ychwanegol:

Rydym yn galw am y canlynol:

1. Dylai pob person â chanser y fron metastatig yng Nghymru gael mynediad at nyrs glinigol arbenigol neilltuedig ar gyfer canser y fron eilaidd.
2. Dylid casglu data am y rhai sy'n byw â'r cyflwr ac yn cael triniaeth ar ei gyfer yng Nghymru.

Rydym wedi ysgrifennu llythyr agored at y Gweinidog Iechyd a Gofal Cymdeithasol ar ran cleifion canser y fron metastatig i ddangos yr angen am well ansawdd bywyd a mwy o gefnogaeth i'r rhai sy'n byw â'r cyflwr.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Aberafan
- Gorllewin De Cymru

Eich cyf/Your ref P-06-1294
Ein cyf/Our ref EM/03431/23

Jack Sargeant AS
Cadeirydd y Pwyllgor Deisebau
Senedd Cymru
Caerdydd
CF99 1SN

Government.Committee.Business@llyw.cymru

05 Chwefror 2024

Annwyl Jack,

Diolch am eich llythyr dyddiedig 19 Rhagfyr, yn rhinwedd eich swydd fel Cadeirydd y Pwyllgor Deisebau, ynglŷn â Deiseb P-06-1294 - Peidiwch â gadael cleifion â chanser metastatig y fron yng Nghymru y tu ôl.

Mae'n ddrwg gennyf ddarllen am bryderon y deisebydd. Rwyf wedi cymryd diddordeb penodol yng ngalwadau'r deisebydd, ac roeddwn yn hapus iawn o fod wedi cael cyfle i gwrdd â hi a thrafod sut y gallwn ni fwrw ymlaen â hyn. Roeddwn hefyd yn falch fy mod wedi gallu mynychu'r gynhadledd ar ganser metastatig y fron i ddangos fy nghefnogaeth i alwad y deisebydd i wella'r ddarpariaeth o wasanaethau.

Rwyf hefyd wedi egluro safbwynt Llywodraeth Cymru mewn ymateb i'r ddeiseb, yn ystod y ddadl ar y ddeiseb ac mewn ymateb i gwestiwn llafar dilynol. Mae gofynion craidd y ddeiseb yn cynnwys gwella'r data a gwella darpariaeth arbenigol y gweithlu. Rwyf wedi egluro sut yr ydym yn gwneud gwelliannau i'r data sydd ar gael ar ganser metastatig y fron. Mae Llywodraeth Cymru wedi buddsoddi tua £12 miliwn mewn system wybodaeth newydd ar gyfer canser sy'n cynnwys ffurflenni data newydd am ofal canser y fron. Mae'r cofnod clinigol newydd hwn yn caniatáu inni gasglu data strwythuredig ar ganser metastatig y fron, er mwyn sicrhau ei bod yn hawdd defnyddio'r data i archwilio gofal. Gan mai dim ond yn 2023 y gwnaethom ddechrau defnyddio'r ffurflen ddata newydd, bydd cyfnod nawr lle mae angen i ddata gronni yn y system newydd cyn y gellir eu defnyddio at ddibenion archwilio clinigol.

Hefyd, cymeradwyais neilltuo cyllid ychwanegol i'r rhaglen archwilio clinigol genedlaethol fel y gallai Cymru ymestyn archwiliadau clinigol i gynnwys canser metastatig y fron. Mae hwn

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Gohebiaeth.Eluned.Morgan@llyw.cymru
Correspondence.Eluned.Morgan@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn y Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth Gymraeg sy'n dod i law yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Tudalen y pecyn 110
We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

yn archwiliad ar gyfer Cymru a Lloegr sy'n dechrau nawr gyda'r adroddiadau cyntaf sy'n canolbwyntio ar sefydlu safle llinell sylfaen hanesyddol. Bydd yn cymryd amser i'r archwiliad gyrraedd y pwynt lle mae'n casglu data am gyfnod pryd mae data ar glefydau metastatig ar gael y ffurflenni newydd gan ein bod yn ymdrin â'r cyfnod hwn o dan system etifeddol CaNISC sydd ag ychydig neu ddim data strwythuredig ar glefyd metastatig. Cyn bo hir byddwn yn cyrraedd y pwynt lle gallwn gasglu data ar y pwynt gofal, fel y gellir eu defnyddio mewn archwiliad clinigol i fesur ansawdd y gofal a ddarperir. Hoffwn hefyd ychwanegu bod y rhwydwaith cancer bellach wedi penodi arweinydd clinigol newydd ar gyfer archwiliadau cancer y fron.

O ran y ddarpariaeth nyrsio arbenigol ar gyfer clefyd metastatig, rwyf eisoes wedi egluro i'r Senedd mai mater i fyrddau iechyd yw sut y maent yn defnyddio'r gweithlu sydd ar gael i ddiwallu anghenion eu poblogaeth. Rwy'n ymwybodol mai dim ond y bwrdd iechyd sydd mewn sefyllfa i benderfynu sut y gall gydbwyso'r anghenion sy'n cystadlu â'i gilydd i ddarparu gofal cancer a gofal nad yw'n ymwneud â chanser, ac o fewn y ddarpariaeth ganser sut y gall ddefnyddio'r gweithlu sydd ar gael iddo mewn modd sy'n deg i fathau eraill o ganser a chlefyd metastatig. Serch hynny, rwy'n falch o allu dweud bod gan bob ardal bwrdd iechyd ddarpariaeth nyrsio ar gyfer cancer y fron eilaidd.

Yn olaf, o ran y llwybrau sydd wedi'u hoptimeiddio'n genedlaethol. Mae'r Rhwydwaith Strategol ar gyfer Cancer o fewn Gweithrediaeth y GIG yn datblygu llwybrau cenedlaethol i helpu byrddau iechyd i gynllunio a goruchwyllo gwasanaethau mewn modd mwy effeithiol. Mae'r llwybrau hyn yn nodi beth ddylai ddigwydd i gyrraedd y targed amseroedd aros am ofal cancer. Mae'r rhwydwaith wedi datblygu a chyhoeddi mwy nag 20 o lwybrau cenedlaethol ar gyfer gwahanol ganserau, gan gynnwys cancer metastatic y fron, sy'n mynd â phobl o'r adeg pan fod amheuaeth o ganser i'w triniaeth benodol gyntaf. Mae'r llwybrau gofal hyn yn uchelgeisiol iawn, ac rydym yn cydnabod y bydd yn cymryd amser i fyrddau iechyd weithio tuag at eu gweithredu a chynnal perfformiad yn unol â nhw. Bydd llwybr cancer metastatig y fron yn cael ei gyhoeddi cyn bo hir a bydd ar gael i gefnogi'r gwaith o gynllunio gwasanaethau'r GIG. Efallai yr hoffech wybod hefyd bod y ddogfen crynhoi diwedd triniaeth ar gyfer cancer metastatig y fron wedi cael ei chymeradwyo'n genedlaethol ac y caiff ei thrafod maes o law gyda nyrsys arweiniol at ddibenion ei mabwysiadu ar draws Cymru.

Mae'r Rhwydwaith Cancer yn chwarae rhan bwysig newydd fel rhan o Weithrediaeth y GIG drwy helpu i ddatblygu gwasanaethau cancer yng Nghymru. Mae hon yn agenda helaeth, ac mae'r Rhwydwaith yn defnyddio'r adnoddau sydd ar gael iddo i ddarparu cyngor a chymorth clinigol mewn perthynas â nifer mawr o faterion, yn unol â'i gynllun gwaith. Yn benodol, mae'n ymwneud yn helaeth â datblygu rhaglen waith genedlaethol i wella perfformiad yr amseroedd aros am driniaeth ganser. Mae hefyd yn arwain gwaith pwysig ar wella dulliau o gasglu data, defnyddio data archwilio clinigol, a nodi amrywiaeth o ran ansawdd gofal. Mae hefyd yn buddsoddi adnoddau sylweddol er mwyn dod â byrddau iechyd ac ymddiriedolaethau ynghyd i gydweithio'n genedlaethol ar welliannau mewn radiotherapi, therapi gwrth-ganser systemig, ac oncoleg aciwt; yn ogystal â chynghori ar gyfres o heriau a gwendidau posibl yn y gwasanaeth er mwyn sicrhau eu bod yn cael eu rheoli. O ystyried y galw ehangach sy'n wynebu gwasanaethau'r GIG a'r cyd-destun ariannol sy'n wynebu GIG Cymru, rwyf wedi cael sicrwydd bod y Rhwydwaith yn defnyddio ei adnoddau yn briodol i ymateb i'r nifer mawr o heriau pwysig sy'n wynebu gwasanaethau cancer yng Nghymru. Mae gan raddfa a chymhlethdodau'r heriau sy'n cael eu rheoli gan

fyrddau iechyd oblygiadau hefyd o ran pa mor gyflym y gallant weithredu set newydd o lwybrau cenedlaethol.

Diolch am ysgrifennu ataf ynghylch y materion hyn.

Yn gywir,

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'M. E. Morgan'.

Eluned Morgan AS/MS

Y Gweinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol
Minister for Health and Social Services

P-06-1350 Ailagor Ward Dyfi yn Ysbyty Tywyn ar unwaith

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Jane Eleanor Seddon Barraclough, ar ôl casglu 1,314 o lofnodion ar-lein, ac 4,214 lofnodion ar bapur, sef cyfanswm o 5,528 lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Rydym wedi ein llorio gan benderfyniad Betsi Cadwaladr i gau 'dros dro' ward cleifion mewnol Ysbyty Tywyn. Rydym am i'r ward gael ei hailagor ar unwaith.

Mae cau'r ward hon heb unrhyw ymgynghori na hysbysiad yn gam bwriadol ac anhryloyw; mae'n gamddefnydd o wasanaeth cyhoeddus ein cymuned. Gallwch ein cefnogi drwy lofnodi'r ddeiseb. Diolch am eich cefnogaeth.

Gwybodaeth Ychwanegol:

Cafodd staff a chleifion wybod ar y dydd lau y bydden nhw'n cael eu symud i ysbyty Dolgellau erbyn y dydd Mawrth dilynol.

Dim rhybudd, dim ymgynghori, dim trafod, dim rhesymeg.

Pe na bai staff am symud i Ddolgellau bydden nhw heb swydd. Mae Tywyn yn ysbyty newydd sydd ag offer a chyfleusterau rhagorol. Mae gan ein hysbyty staff gwych yn gweithio ynddo. Mae ein perthnasau a'n ffrindiau wedi cael y gofal gorau posibl y gallai rhywun ddymuno ei gael.

Mae'r bwrdd iechyd wedi dweud nad yw'n gallu recriwtio digon o staff i lenwi swyddi. Rydym am weld y dystiolaeth sydd gan y bwrdd iechyd sy'n dangos eu bod mewn gwirionedd wedi mynd ati i recriwtio staff ar gyfer ein hysbyty. Mae'r ysbyty hwn yn adnodd hanfodol yn ein cymuned. Os gwelwch yn dda, cefnogwch ein hymgyrch.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Dwyfor Meirionnydd
- Canolbarth a Gorllewin Cymru

Bwrdd Iechyd Prifysgol
Betsi Cadwaladr
University Health Board

Bloc 5, Llys Carlton, Parc Busnes Llanelwy,
Llanelwy, LL17 0JG

Block 5, Carlton Court, St Asaph Business
Park, St Asaph, LL17 0JG

Jack Sargeant, MS,
Cadeirydd,
Y Pwyllgor Deisebau,
Senedd Cymru,
Bae Caerdydd,
Caerdydd,
CF99 1SN

Ein cyf / Our ref: CS/EG (CE24/0211)

☎: 01745 448788 ext 6382

Gofynnwch am / Ask for: Emma Hughes

E-bost / Email: emma.hughes19@wales.nhs.uk

Dyddiad / Date: 8^{fed} Chwefror 2024

Anfonwyd drwy e-bost – petitions@senedd.wales
Ni fydd copi caled yn dilyn

Annwyl Mr. Sargeant ac aelodau'r Pwyllgor,

Parthed: Deiseb P-06-1350 Ailagor Ward Dyfi yn Ysbyty Tywyn nawr.

Diolch am eich llythyr ar 19 Rhagfyr ynglŷn â'r ddeiseb uchod.

Mewn ymateb i'ch cais am ddiweddariad am Ward Dyfi a'r camau sydd wedi'u gweithredu i recriwtio staff, rwy'n falch o allu dweud bod cynnydd pellach wedi cael ei wneud. Yn ddiweddar, gwnaethom recriwtio dwy Nyrs ychwanegol sydd wedi'u Hyfforddi'n Rhyngwladol (ITN) i ymuno â thîm ward Tywyn. Ar hyn o bryd, mae'r ddwy nyrs wedi cael eu hanfon i weithio yn Ysbyty Dolgellau fel gweithwyr ychwanegol tan eu bod wedi ennill y cymwysterau clinigol gofynnol, gan gynnwys pasio OSCE (Arholiad Clinigol Strwythuredig Gwrthrychol) a fydd wedyn yn eu galluogi i weithio'n annibynnol o fewn tîm Tywyn. Rydym wedi defnyddio cyfanswm o 6 ITN yn ardal Meirionnydd, pedair yn Ysbyty Dolgellau a dwy mewn swyddi gwag yn Ysbyty Tywyn. Mae argaeledd llety addas yn ardal Tywyn wedi peri problem ar adegau, fodd bynnag, mae cyngor y dref wedi helpu yma, ac mae'r ddau recriwt ITN newydd wedi llwyddo i sicrhau llety.

Ymhellach i gollu Rheolwr Ward Band 7 a oedd newydd ei benodi, cafodd y swydd ei hail-hysbysebu a'i phenodi'n llwyddiannus i'w ffurfio o fewn y gweithlu presennol sydd wedi golygu bod swydd y Dirprwy Reolwr Ward Band 6 wedi dod yn wag ac yn cael ei hysbysebu ar hyn o bryd. Rydym yn obeithiol y byddwn yn denu ymgeiswyr addas ar gyfer y swydd hon a bydd cyfweiliadau'n cael eu cynnal yn yr wythnosau nesaf.

Bydd hyn yn gadael un swydd wag i nyrs Band 5 ar gyfer sefydlu'r ward, ac rydym yn parhau gyda'n hymdrechion recriwtio i lenwi'r swydd wag hon.

Byddwn yn gallu darparu dyddiad ar gyfer ailagor Ward Dyfi yn Ysbyty Tywyn unwaith y bydd ein recriwtiaid newydd wedi'u cymhwyso'n llawn i weithio'n annibynnol a bod y swyddi gwag sy'n weddi yn cael eu llenwi. Mae diogelwch cleifion yn parhau i fod yn flaenoriaeth gennym ac mae angen cyflenwad llawn o staff arnom i allu darparu lefelau staffio diogel i'n cleifion mewnol bob amser.

Mewn perthynas â'r cwestiynau na chafodd eu hateb a gyflwynwyd i'r Bwrdd Iechyd gan Grŵp Gweithredu'r Ysbyty ar 24.11.23, rwy'n ymddiheuro nad oeddem yn gallu darparu ymateb yn barod ar gyfer cyfarfod y Bwrdd a gynhaliwyd ar 30.11.2. Gweler yr ymateb ynghlwm ac mae Grŵp Gweithredu'r Ysbyty hefyd wedi'i dderbyn.

Cyfeiriad Gohebiaeth ar gyfer y Cadeirydd a'r Prif Weithredwr / Correspondence address for Chairman and Chief Executive:
Swyddfa'r Gweithredwr / Executives' Office
Ysbyty Gwynedd, Penrhosgarnedd
Bangor, Gwynedd LL57 2PW

Tudalen y person 114 | www.pbc.cymru.nhs.uk / **Web:** www.bcu.wales.nhs.uk

Mae Swyddfa'r Prif Weithredwr yn croesawu gohebiaeth yn Gymraeg a bydd yn sicrhau y darperir ymateb yn Gymraeg heb oedi.
The Chief Executive's Office welcomes correspondence through the medium of Welsh and will ensure that a response is provided in Welsh without incurring a delay

GIG
CYMRU
NHS
WALES

Bwrdd Iechyd Prifysgol
Betsi Cadwaladr
University Health Board

Rydym yn gobeithio bod y wybodaeth hon yn rhoi sicrwydd i chi o ymrwymiad y Bwrdd Iechyd i gefnogi cymuned Tywyn.

Yn gywir,

Carol Shillabeer
Prif Weithredwr/Chief Executive

Atodiad 1 – Copi o'r cwestiynau a dderbyniwyd gan Grŵp Gweithredu Ysbyty Tywyn ac ymatebion BIPBC.

1. Yn dilyn yr ateb a roddwyd yn y cyfarfod diwethaf, mewn cysylltiad â phenodi nyrsys tramor i Ddolgellau, ac nid i Dywyn, pam na chafodd mwy o nyrsys eu cyflogi yno ac yna llenwi'r holl swyddi gwag yn Nhywyn a Dolgellau?

Mae ymdrechion i sicrhau nyrsys rhyngwladol i Dywyn wedi bod yn parhau ers peth amser. Oherwydd natur wledig ardal Meirionnydd rydym wedi cael cyngor i ddefnyddio 2 nyrs ar y tro a'u cefnogi i sicrhau llety addas, a all fod yn her. Rydym yn hynod falch o allu cadarnhau bod 2 nyrs ryngwladol newydd bellach wedi cyrraedd ac maent wedi'u lleoli yn Ysbyty Dolgellau gan ennill eu cymwysterau ar y ward cleifion mewnol a fydd wedyn yn eu galluogi i weithio'n annibynnol o fewn tîm Tywyn. Mae fflat Ysbyty Tywyn ar gael i'w ddefnyddio gan y nyrsys hyn ac rydym wedi derbyn rhestr llety posibl gan gyngor y dref sydd o gymorth mawr.

2. Faint o nyrsys tramor sydd wedi cael eu penodi i gyfleusterau Bwrdd Iechyd Betsi Cadwaladr yn 2023, a phryd a ble cafodd y nyrsys hynny eu defnyddio?

Hyd yma, mae BIPBC wedi defnyddio'r canlynol yn y Gymuned yn 2023:

Ysbyty Dolgellau	-	4
Ysbyty Tywyn	-	2
Ysbyty Cyffredinol Llandudno	-	1
Ysbyty Bae Colwyn	-	1

3. Nodwn, yng nghyfarfod Cyngor Tref Tywyn ym mis Mai, a fynychwyd gan BIPBC, cafodd y cysyniad o adeiladu cymuned o nyrsys tramor yn Nhywyn, a gynigwyd gan BIPBC fel ffordd o leddfu problemau staffio yn Ysbyty Tywyn ei dderbyn yn frwdfrydig gan y bobl leol. Pe bai'r ddwy nyrs dramor yn cael cynnig y dewis i ddod i Dywyn neu Ddolgellau, fel y nodwyd, yna a wahoddwyd y nyrsys hynny i Dywyn i gyfarfod y bobl leol ac i edrych ar y cyfleusterau, y dywedodd staff BIPBC y byddai'n digwydd yn y cyfarfod ym mis Mai?

Mae'r nyrsys rhyngwladol yn cael gwybodaeth ac yn cael dewis pa ysbyty y mae ganddynt ddi-ddordeb ynddo cyn iddynt gyrraedd y wlad ac maent yn cael eu defnyddio yn yr ysbyty hwnnw ar ôl cyrraedd. Bellach mae'r wybodaeth a roddir wedi cael ei hadolygu i gynnwys gwybodaeth am y cymorth sydd ar gael i ddod o hyd i lety addas a'r cynnig gan y gymuned i gwrdd ac arddangos yr ardal.

4. Mae diffyg llety yn parhau i gael ei weld fel rhwystr recriwtio gan BIPBC. Fodd bynnag, mae rhestrau cyfredol o lety addas, fforddiadwy sydd ar gael wedi cael eu rhannu gyda BIPBC. Pam bod y bwrdd iechyd yn parhau i ddweud bod llety yn broblem? Yn y cyfarfod ym mis Mai, dywedodd staff BIPBC hefyd y byddai'r bwrdd iechyd yn ystyried rhentu eiddo ar ran gweithwyr, fel y gwyddom fod byrddau iechyd eraill yn ei wneud. Pam mae'r bwrdd iechyd bellach yn dweud nad yw hynny'n opsiwn?

Mae ceisio dod o hyd i lety addas yn ardal Tywyn wedi peri problem i rai ymgeiswyr, yn enwedig y rhai nad ydynt yn gyrru neu nad oes ganddynt fynediad at gar. Mae'r Bwrdd Iechyd yn darparu ambell lety yn yr ardal; fflat 2 ystafell ar safle Ysbyty Tywyn yn ogystal â 2 ystafell yn Ysbyty Dolgellau. Mae'r llety hwn wedi cefnogi staff newydd dros dro tan y maent yn dod o

hyd i'w llety eu hunain yn lleol. Mae cyngor y dref wedi bod yn arbennig o dda wrth ddarparu rhestr o lety addas a byddwn yn parhau i weithio gyda hwy i gadw hyn yn gyfredol er mwyn denu staff.

5. *A allwch gadarnhau'r rhestrau cyfredol o ddyddiadau hysbysebion ar gyfer swyddi o'r dyddiad cau diwethaf a restrir yn yr ateb yng nghyfarfod diwethaf y bwrdd, sef: 'Gorffennaf 23 - dyddiad cau 16/08/23 - dim ymgeiswyr addas'.*

Yn dilyn nifer o ymdrechion recriwtio aflwyddiannus, cafodd y swydd nyrs gofrestredig ei hail-hysbysebu unwaith eto ym mis Hydref 2023 a chaewyd ar 23 Tachwedd 2023 heb unrhyw ymgeiswyr addas. Cafodd y swydd ei hysbysebu unwaith eto gyda'r dyddiad cau ar 12 Rhagfyr, heb unrhyw ymgeiswyr addas, ac ar hyn o bryd, mae'r swydd yn cael ei hysbysebu unwaith eto. Tynnodd yr ymgeisydd a benodwyd i swydd Rheolwr Ward Band 7 yn ôl ddechrau mis Hydref 2023 ac fe ail-hysbysebwyd y swydd wedi hynny. Cynhaliwyd cyfweiliadau, ac rydym yn falch o gadarnhau ein bod wedi penodi Rheolwr Ward Band 7 newydd, ond mae hyn yn golygu ein bod bellach yn hysbysebu ar gyfer Dirprwy Rheolwr Ward Band 6, ar ôl recriwtio'r Band 6 presennol i swydd Band 7. Bydd yr hysbyseb ar gyfer swydd Band 6 yn cau ar 7 Chwefror 2024.

6. *Rydych yn crybwyll taflenni, posterï a baneri yn cael eu dosbarthu'n lleol, a allwch ddweud wrthym lle mae'r rhain wedi'u lleoli? Yn eich ymateb, dywedoch hefyd fod taflenni wedi'u dosbarthu yn nigwyddiad Ras y Trên yn Nhywyn a gynhaliwyd ar 18/08/23, pan ymddengys nad oedd hysbysebion byw?*

Caewyd yr hysbyseb ar 16/08/23, gyda chais brys yn cael ei wneud yr un diwrnod i ail-hysbysebu'r swyddi. Mae oedi amser rhwng y cais a'r hysbysebion sy'n mynd yn fyw, ac nid oedd hysbysebion byw ar gyfer swyddi gwag y ward ar 18/08/23 ond roedd yn fuan wedyn. Mae nifer o daflenni a phosterï wedi'u dosbarthu a'u harddangos o amgylch ardal Tywyn, gyda chefnogaeth gan staff a Chynghorwyr lleol. Darparwyd baneri'r Bwrdd Iechyd ar gyfer digwyddiad Ras y Trên gan gydnabod ei fod yn denu llawer o ymwelwyr, fodd bynnag, cynghorodd y trefnwyr yn erbyn codi'r baneri oherwydd amodau'r tywydd. Mae baner y tu allan i brif fynedfa'r ysbyty ac mae staff hefyd wedi dosbarthu cardiau bach i dwristiaid ac ymwelwyr yn ystod cyfnod y Nadolig. Mae diwrnod agored wedi cael ei drefnu ar gyfer 14 Mawrth 2024 a fydd yn arddangos pa wasanaethau sydd ar gael a byddwn hefyd yn defnyddio'r digwyddiad i arddangos y cyfleoedd gyrfa sy'n cael eu cynnig gan y bwrdd iechyd yn yr ardal.

7. *Dywed y bwrdd iechyd eu bod yn dymuno gweithio gyda'r boblogaeth leol ar recriwtio a dylid rhannu a gweithredu ar hysbysebion cyfredol ac unrhyw fentrau sy'n cael eu hawgrymu yn y cyfarfod ym mis Mai. Pryd a sut y bydd hyn yn digwydd?*

Mae cyfarfodydd rheolaidd rhwng y bwrdd iechyd a chynghorwyr lleol, AoSau ac ASau wedi bod yn cael eu cynnal ers mis Ebrill lle mae trafodaethau ynghylch y cynnydd recriwtio a rhannu'r model gwasanaeth wedi bod yn digwydd. Mae'r Bwrdd Iechyd wedi bod yn mynychu cyfarfodydd y cyngor a chyfarfodydd cyhoeddus ac mae gan aelodau etholedig lleol hefyd rôl i'w chynrychioli a bwydo'n ôl i'r boblogaeth ehangach. Byddwn yn gweithio gyda'r cyngor tref leol i weld sut y gallwn gynnwys y boblogaeth ehangach.

8. Pa hyfforddiant sydd ar waith i staff presennol ym mandiau 2 a 3 i gyflawni rolau bandiau uwch? Dywedodd BIPBC ym mis Mai eu bod yn gweithio ar hyn.

Mae pob aelod o staff yn cael cynnig y cyfle i gwblhau QCF lefel 2 a 4 ac i ymgeisio ar gyfer hyfforddiant nyrsio. Rydym yn annog ac yn cefnogi datblygiad gyrfa yn fawr i'n staff. Rydym hefyd yn cysylltu â Phrifysgol Aberystwyth i gefnogi recriwtio nyrsys dan hyfforddiant a lleoliadau gwaith yn Ne Meirionnydd, ac rydym wedi mynychu eu diwrnodau agored i hyrwyddo cyfleoedd swyddi. Byddwn hefyd yn mynychu eu diwrnod cyfleoedd gyrfa sydd wedi cael ei gynllunio ar gyfer y flwyddyn newydd ar gyfer y garfan Nyrsys dan Hyfforddiant 1af sydd i fod i raddio.

9. Yn ogystal, beth mae'r bwrdd yn ei wneud i sicrhau bod y staff sydd ganddyn nhw eisoes yn cael eu cadw yn Nhywyn? Mae nyrsys a meddygon, sy'n dal i fyw yn lleol, wedi mynd i weithio i fyrddau iechyd eraill.

Mae cyfleoedd ar gyfer bob grŵp staff i ddatblygu eu gyrfaedd a gwella eu sgiliau yn cael eu cynnig a'u cefnogi. Mae gweithdai staff yn cael eu cynnal yn rheolaidd i gefnogi datblygiad staff ac i archwilio opsiynau ar gyfer datblygu ar lefel bersonol ac ar lefel darparu gwasanaeth.

10. Rhowch yr ateb i'r cwestiwn a ofynnwyd yn y cyfarfod diwethaf, gan gyfeirio at y siart sy'n dangos y gwahaniaethau mewn gwasanaethau iechyd yn Nolgellau a Thywyn rhwng 2017 a 2023, yn seiliedig ar ddata gan Bwyllgor Craffu Cyngor Gwynedd a Gwasanaethau Gofal Iechyd Cymunedol BIPBC, a gofyn am ddyddiadau ar gyfer ailsefydlu. Dywedasoeh y byddech yn ymateb yn llawn.

Mae'r cyfnod rhwng 2017 a 2023 wedi gweld llawer o newidiadau mewn darparu gwasanaeth ar draws arbenigeddau a meysydd. Mae amryw o ffactorau'n dylanwadu ar yr angen am newid gan gynnwys adnoddau staff, gydag ysgogwyr eraill megis technoleg a chanllawiau ac argymhellion arbenigol yn seiliedig ar dystiolaeth ac ymarfer gorau. O'r wybodaeth yr ydych yn cyfeirio ati/wedi ei darparu, mae dau faes gwasanaeth nad ydynt bellach yn weithredol o safle Tywyn ar hyn o bryd. Y rhain yw'r clinig Llawfeddygaeth Gyffredinol, a ddarparwyd gan Fwrdd Iechyd Hywel Dda, a ddaeth i ben yn ystod Covid ac sydd eto i ailgychwyn, a'r gwasanaeth Meddygon Teulu y Tu Allan i Oriau, sydd wedi newid y model gwasanaeth i weithredu o Ysbyty Alltwen ac Ysbyty Gwynedd, gan wasanaethu rhanbarth y Gorllewin cyfan gan gynnwys Tywyn. Mae'r diffyg clinigau telefeddygaeth hefyd wedi'i nodi ac rydym wedi cysylltu ag arweinwyr gwasanaethau yn Hywel Dda a BIPBC i'w hatgoffa o argaeledd technoleg telefeddygaeth ar draws ein holl safleoedd cymunedol, gan gynnwys Tywyn, fel y gall cleifion fynd i apwyntiadau clinig yn rhithiol, heb fod angen teithio i safleoedd Ysbyty Cyffredinol Dosbarth priodol fel Bronglais neu Fangor ar gyfer eu hapwyntiadau. Dylid nodi nad yw pob cyflwr clinigol yn addas ar gyfer ymgynghori o bell, ond maent yn parhau i fod yn opsiwn i gleifion gyrchu gwasanaethau lle bo'n ddiogel ac yn briodol yn glinigol.

Bu hefyd nifer o ddatblygiadau gwasanaeth newydd yn Nhywyn ers cau'r ward dros dro ym mis Ebrill 2023, sydd wedi cael derbyniad da iawn gan y boblogaeth leol sy'n gallu cael gofal yn agosach at adref yn ogystal ag yn eu cartref eu hunain drwy ddatblygu'r gwasanaeth Tuag Adref. Mae'r gwasanaeth hwn wedi cefnogi 79 o gleifion gan ddarparu 3,500 o ymweliadau cartref ers mis Mai 2023. Mae Tuag Adref yn darparu cymorth i gleifion aros gartref pan fyddent

wedi cael eu derbyn yn flaenorol am resymau cymdeithasol, yn ogystal â chefnogi cleifion i ddychwelyd adref gyda chymorth lefel isel parhaus yn dilyn arhosiad yn yr ysbyty. Mae Tuag Adref wedi gostwng nifer yr achosion o oedi cyn rhyddhau cleifion o'r ysbyty, gan ryddhau gwelyau i gleifion eraill sydd angen adsefydlu mewn ysbyty cymunedol.

Mae datblygiad yr Ystafell Driniaeth hefyd wedi arwain at well mynediad at wasanaethau lleol, gan gefnogi cleifion i gael eu gweld fel rhan o'r model gwasanaeth integredig, yn ogystal â rhyddhau capasiti yn y practis Meddyg Teulu a gwasanaethau Nyrsio Ardal.

Rydym yn hynod falch o'n staff am godi i'r her o ddatblygu gwasanaethau newydd yn yr ardal yn ystod y cyfnod o gau'r ward dros dro ac maent yn parhau i fod wedi ymrwymo i barhau â'r gwasanaethau hyn unwaith y bydd y ward cleifion mewnol yn ailagor.

Gweler yr atodiad gyda manylion/nodiadau.

11. Gofynnwyd yn aml i'r grŵp am gyflogi meddygon parhaol yng Nghanolfan Iechyd Tywyn. Roedd hyn hefyd yn bwnc y gofynnwyd amdano yn y cyfarfod ym mis Mai. A allwch gadarnhau'r sefyllfa gyfredol ynglŷn â meddygon yng Nghanolfan Iechyd Tywyn?

Ar hyn o bryd, mae un Meddyg Teulu yn cael ei gyflogi'n llawn amser ym mhreactis Tywyn, a gefnogir gan y tîm amlddisgyblaethol ehangach. Mae'n cael ei gefnogi gan nifer o weithwyr locwm rheolaidd. Rydym yn falch iawn ein bod wedi penodi i un swydd wag yn ddiweddar, gyda dyddiad dechrau arfaethedig ym mis Mai 2024. Rydym hefyd yn obeithiol o benodi Meddyg Teulu arall i'r swydd sy'n weddill yn y dyfodol agos, gyda dyddiad y cyfweiliad wrthi'n cael ei drefnu. Yn ogystal â hyn, rydym yn trafod gyda hyfforddai meddygon teulu, sy'n gymwys yn ddiweddarach eleni ac sydd â diddordeb mewn ymuno â phractis Tywyn. Er mwyn lliniaru heriau recriwtio i ardal De Meirionnydd, rydym yn cynnig pecyn adleoli deniadol i gefnogi unigolion sy'n dymuno symud i'r ardal ac rydym wedi gweithio'n agos gyda'n cydweithwyr yn yr Academi Gofal Sylfaenol i gynnig cymryd rhan yn y cynllun GP Plus, rhaglen hyfforddi gynhwysfawr sy'n caniatáu i feddygon teulu ddatblygu a gwella sgiliau arbenigol.

12. Yn ogystal, pa gynlluniau sydd gennych ar gyfer meddygon sy'n gofalu am y ward cleifion mewnol?

Rydym yn archwilio sut gall y bwrdd iechyd gontractio gyda meddygon i ddarparu gofal meddygol i welyau cleifion mewnol mewn ysbytai cymunedol. Gallai'r gofal a ddarperir fod trwy'r practis a reolir, wedi'i leoli ar safle Ysbyty Tywyn, neu drwy wahoddiadau i dendro ar gyfer darparu'r gwasanaeth hwn.

25th February 2024

Glan Eifion
Seaview
Borth-Y-Gest
Porthmadog
Gwynedd LL49 9TP

Mr Jack Sargeant MS
Chair –Petitions Committee
Senedd Cymru.
Cardiff
CF99 1SN

Tel : 01766 513 337
Mob: 07968 437 060
e-mail: tom@communityhospitals.net

P-06-1350 Re-open Dyfi Ward at Tywyn Hospital now

Dear Mr Sargeant,

The Tywyn Hospital Action Group has been informed by your Committee's deputy clerk that their petition, as above, is to be considered once again by your Committee on Monday 4th March and invited me to provide an opinion on Ms Shillabeer's letter to the Committee of February 8th.

The Community Hospital Association is asked by community hospital supporters, three or four times each year, for advice and assistance when local health services are unavailable for unreasonable lengths of time. The ward in Tywyn has now been closed for more than 9 months,

The evidence is overwhelming that community hospitals play a crucial part in delivering patient pathway care that maximises the patient's outcome prospects and minimises their subsequent readmissions to acute care. Residents of Tywyn, Meirionnydd, consider that they have suffered for much too long with inadequate healthcare service provision.

In this letter, I concentrate on the actions that Betsi Cadwaladr have taken to seek to be able to reopen the ward. I reflect upon the Board's failure to succeed in their endeavours and their dim prospects given their current limited approach.

BETSI CADWALADR LACK OF SUCCESS.

Ms Shillabeer describes the Board's lack of success in the paragraph in her letter which reads:

" We will be able to provide a date for the reopening of Dyfi Ward in Tywyn Hospital once our new recruits have been fully signed off as competent to work independently and the remaining vacancies are filled. Our priority remains patient safety and we require a full complement of staff to be able to provide safe staffing levels to our inpatients at all times."

This has been drafted in a somewhat disingenuous way. Ms Shillabeer is unable to offer a date for the reopening of Dyfi ward or any assurance that it will reopen. She states that she has one available nurse, who has been promoted to the Band 7 post. She plans to relocate two “Internationally Trained Nurses (ITN) to Tywyn, when they are suitably qualified at some undisclosed date. When this has been achieved, the Board still has to recruit a band 6 and a band 5 nurse in an area where there is dire shortage of nurses.

There is common ground between Betsi Cadwaladr UHB and the Tywyn community that there isn't a pool of nurses available in the South Meirionnydd area from whom to seek to recruit. During the past 18 months, Betsi Cadwaladr has advertised for staff to fill at least 12 types of nursing posts in South Meirionnydd and their success rate has been disappointingly low.

Ms Shillabeer confirms the gross shortage of nurses in the locality when she writes, *“In total we have deployed 6 ITNs to the Meirionnydd area, four to Dolgellau Hospital and two to Tywyn Hospital vacancies”* and despite deploying six “Internationally Trained Nurses” the Board still has unfilled nursing vacancies.

Sadly, the Community Hospitals Association is not persuaded by Ms Shillabeer's closing sentence, *“We trust this information provides reassurance of the Health Board's commitment to supporting the Tywyn community”*. We trust that the Committee will challenge this assertion.

Betsi Cadwaladr faces the same problem that other health bodies supporting rural healthcare have faced, a severe shortage of locally resident nurses. In several rural areas with the need to fill key nursing vacancies, recruitment from ‘out of area’ has proved to be the only viable approach.

A WAY FORWARD

Some people has asserted that there is a “national shortage of nurses”. The recently published staff statistics in England challenge that view. The English Health Minister, Andrew Stephenson, summed the situation up succinctly “It's fantastic that there are over 370,000 nurses and midwives looking after patients in the NHS – 21,000 more than last year.”

The Community Hospitals Association knows of examples in both England and Scotland where “key nursing staff” have been recruited from urban conurbations to relocate to rural areas through health body and local authority joint working.

Placing local adverts for nursing staff for Tywyn has failed for more than 9 months, and it would appear that there are negligible prospects of success in the next 9 months. But targeted recruitment from a large conurbation like the West Midlands could well succeed.

Many nurses working in the West Midlands will be familiar with South Meirionnydd from having visited on holiday. They may be encouraged to consider relocation if they know that

vacancies exist, and that support in terms of relocation costs, plus as necessary also affordable housing, access to schooling etc., is being taken care of. We have seen elsewhere that when a local authority has worked closely with the healthcare body, and they have retained a recruiting organisation in an urban area with a promise of relocation help, numbers of suitable candidates have shown interest.

The Tywyn Town Council has assisted in identifying accommodation possibilities for the two “Internationally Trained Nurses”, to be relocated from Dolgellau. Social Media records the tremendous generosity of local Tywyn people in offers to donate items to the two ITNs for their prospective new home.

The Community Hospitals Association would welcome Gwynedd Council being actively engage in the out of area recruiting since relocating established families can involve both housing and schooling requirements.

No community deserves sub-standard healthcare as Tywyn is experiencing. Betsi Cadwaladr have done little more that hope that one day the Board might find suitable staff. I trust that the Petitions Committee will address the plea from Tywyn and press Betsi Cadwaladr to actually deliver the necessary nursing staff.

Yours sincerely

Tom Brooks

Committee Member for Wales
Community Hospitals Association

P-06-1350 reopen Dyfi Ward at Tywyn Hospital now

The health board do not have a date for the reopening of the inpatient ward at Tywyn Hospital. The beginning of April 2024 will be a whole year since the health board formally closed the ward. This is the third reply to the Petitions Committee by Tywyn Hospital Action Group. This reply focuses on: the evidence the group has obtained for the reasons why the inpatients ward at Tywyn Hospital was closed; the matter of the board withdrawing the right for public questions to be asked at the health board's general meetings and those answers which have finally been provided to the questions asked of the board in November; the lack of communication of the progress Betsi Cadwaladr University Health Board (BCUHB) have made in reopening the ward.

BCUHBs own documents show that in February 2023 they were considering the closure of the inpatients ward at Tywyn Hospital, due to staffing shortages which had been ongoing for years. At that stage the documents show that the board were comparing Dolgellau and Tywyn Hospitals and considering the reasons for keeping one open over the other. The health board chose to close the inpatients ward at Tywyn Hospital, but to keep the inpatients ward open at Dolgellau. A key factor repeatedly cited to the general public was that there were more beds available at Dolgellau:

In April this year the decision to consolidate ward staff on the Dolgellau site was based on the ability to maximise the number of beds for the south Meirionnydd area. The Dolgellau site provides the biggest inpatient bed capacity, currently at 18 beds with an option for further increase in bed numbers. The maximum number possible in Tywyn would be 16 beds, thus the Dolgellau option provided the better option in terms of maximising bed capacity and mitigating the overall risk of the reduction of beds due to the temporary loss of bed capacity in Tywyn. (answer from BCUHB - Public Questions pre-submitted to Health Board 28 September 2023).

Evidence from the board's own documents from the 20/2/23 'Executive Summary' show that in fact only an equal number of beds were ever considered at both hospitals, that is 15, and that only 11 beds were open at each hospital, having been reduced over the years due to funding and staffing problems; '...option A and option B offer a total of 15 beds, this would be a reduction of six compared to the current 22 (11 per site)'. Facilities at Tywyn Hospital were brand new and up to date; the public meeting in November 2023 refers to 'the pioneering work of the late Morgan Vaughan, a renowned councillor from Tywyn, who fought tirelessly for millions to be raised and spent on the hospital to be refurbished and extended, which was opened in 2016'; whereas facilities at Dolgellau Hospital are very outdated. Note Tywyn Hospital also has capacity to further increase the number of beds.

As stated in our last reply to the petitions committee 'factors we see that the board looked at were availability of doctors, the distance to and from where staff would have to travel, which of the board's own main hospitals would be affected (Ysbyty Gwynedd Bangor and Wrexham Maelor), the political impact, and the fact that patients being returned to Tywyn come from Bronglais, Abersytwyth, which is in a different health board' (Hywel Dda). Tywyn is not within BCUHB's catchment, and therefore does not alleviate bed blocking in the health board's own hospitals.

As stated previously, 'no real analysis or references to matters on the effects impacting actual patients were considered' regarding the closure, neither does Ms Shillabeer's latest reply refer to the impact on patients, relatives or on the health service provided for the Tywyn area. The impact of closing the ward for patients and relatives is a cause of severe upset and concern. In Tywyn we have elderly relatives of patients in Dolgellau Hospital, who are unable to use public transport, who have been paying for private taxis to visit their loved ones in Dolgellau. This is only one tragic example of

the impact of this closure and almost a year since the excellent facilities available in Tywyn were closed.

On 28/04/23 BCUHB notes *'Enhanced Services Action Plan'* show that *'End of life and hospice care to be considered as an option for beds at Tywyn Hospital, and 28/04/23 - to discuss Hospice Dewi Sant and Marie Curie Service in the area to follow up on previous conversations, status in progress'*. No more information or details have been provided or any of the *'previous conversations'* shared with the public, but shows that BCUHB had been considering other plans for our hospital. Ulterior plans that the health board have for Tywyn Hospital need to be made public. Considerable funding from donations was provided to enable the hospital to be refurbished, and the hospital is part of the public health service meeting the needs of all the people of Tywyn and surrounding areas. Additionally, the appropriate use and management of donations is a serious concern, because in March 2023, only a few weeks before it's closure, over £10,000 from the Tywyn Hospital donations fund was authorised to pay for an updated patient kitchen for the inpatients ward, when in February 2023, the health board had begun planning its closure.

The matter of the public now being prevented from asking questions of the health board, the previous *'public questions'* for which answers were recorded in the public domain on the board's website, to be accessed at any time by anyone, remains a serious issue and we trust that the Petitions Committee is able to question the veracity of this action. BCUHBs website now says *'we welcome questions from the public at any time which will be answered on an individual basis'*; this approach not only lacks transparency, it obstructs the right of individuals to question the board within an open forum. When questions were asked, last November, the board then took 2 months to answer. There is no facility or method for tracking whether or how the board answers the questions honestly and with integrity on an individual basis such as they are now supposedly doing. In fact, although it was a useful vehicle for opening up the issues, disappointingly and far too often, the answers to the questions lacked the sincerity, accuracy and honesty expected. Nevertheless, this opportunity for openness and accountability of BCUHB has now been closed down.

BCUHBs response to the questions asked at the meeting of 30/11/23 have now been provided and here are our comments:

Regarding the matter of staffing, the health board have stated that they have finally deployed two international nurses to Tywyn, and that the nurses are undergoing the training required to work at Tywyn Hospital. Meanwhile four international nurses have been employed at Dolgellau Hospital. The board was asked how many international nurses have been employed to the board's facilities in total in 2023, but the answer only included numbers in *'the Community'*. Ms Shillabeer's letter to the petitions committee maintains that there are still insufficient numbers of staff to reopen the ward. The board continually change the number of vacancies and bandings of nurses they say are required to reopen the inpatients ward at Tywyn; for instance, in July 2023, in answer to a question to the board, the answer was stated as *'3 WTE Band 5 nurses short of the required number'*. By now, the number and levels of vacancies have changed yet again. Adverts are erratic; in answer to one of the latest questions, where BCUHB had stated that posts were being advertised at the Race the Train event in Tywyn, the board now states that *'...there were no live adverts for the vacant posts on 18/9/23 but there were shortly afterwards'* – which was actually *'October 2023'*. The board continues to prevaricate on answers to questions about *'adverts, sharing flyers, posters and banners'* - there is

no evidence to support anecdotal statements such as *'numerous leaflets and posters have been distributed in the Tywyn area'*. BCUHB continually tell us how they can't open the ward; they do not tell us how and when they will open it.

The original question of the board on 28/9/23 about the loss of health services in Dolgellau and Tywyn between 2017 and 2023 and asking for a full response has taken almost 4 months to be answered. However, the board's answer to question 10 says *'please see attachment with details/notes'* – this is missing. The answer states that two services are no longer operational. One is the general surgery clinic provided by Hywel Dda; no explanation of if that service will be reinstated is given. Out of hours is the other service that has been withdrawn from our locality, and the board states that a new *'service model'* operates from Ysbyty Alltwen, Tremadoc, (over an hour's drive away), or Bangor, (which is almost two hours drive away). The health board have noticed that telemedicine clinics are missing from Tywyn and are now reminding their own services to provide these clinics, but do not give any dates or real detail of when or how these will be put in place. The other services lost from 2017, detailed in the original chart we provided, have not been mentioned. *'New service developments'* referred to in their reply, that is *'Tuag Adref'* and a *'treatment room'*, do not mitigate against the closure of the inpatients ward or the closure of other services. Tuag Adref is no substitution for an inpatients ward, and a treatment room which is only open during the day, is certainly no substitution for the GP out of hours service or 24 hour onsite medical service, all provided in 2017.

BCUHB documents show that they contacted the Welsh Government about the closure of the ward, and yet Eluned Morgan, the Minister for Health and Social Services department states in a reply to the group of 15/6/23 that *'We can therefore confirm that the Minister for Health and Social Services played no role in the decision in regard to the temporary closure at Tywyn Hospital. We have however contacted the health board and we have been assured this decision is for inpatient services only and was made due to the significant staffing challenges being experienced and, ultimately, to ensure those needing inpatient hospital care can continue to receive the care they need in a safe clinical environment. The health board has also confirmed that the other services provided at Tywyn Hospital will continue to run as usual.'* The Welsh Government uncritically reiterate what BCUHB tell them.

Communication by the health board with the public about improvements and progress regarding health services in Tywyn has remained poor. For example, still no feedback is being circulated publicly from the meetings between the health board, councillors and MEP/MP about staffing or any other developments if they are still going ahead. Only through asking questions do we ever receive information. There is no proactive approach to sharing information, and yet the board has said:

In answering our question on 25/05/23 on steps being taken to restore public confidence in the health board following the mishandling of the closure of Dyfi ward, the board replied: 'we work with the local population to understand the health service needs for Tywyn and the surrounding area'.....'regular communication and mutual support from partners including the public will be required moving forwards to ensure the right service and service models are provided'.....'we will be looking to extend the scope of and membership of (these) meetings as we progress to include the patient voice through patient representative options to the future'.....and the health board 'are keen to see ...trust restored through continued communication'. (answer from BCUHB - Public Questions pre-submitted to Health Board 31 July 2023).

The group has endeavoured to demonstrate in our replies to the Petitions Committee how BCUHB have mismanaged our facilities and health service. There is no reinforcement of the standards and attitudes required and the continued obfuscation is a serious matter of concern. One year on, the health board do not have the aptitude to reopen the inpatients ward again.

As stated in our previous reply 'BCUHB need to be accountable for the decisions they make on providing healthcare in the Tywyn area. We trust that the petitions committee appreciates the legitimacy of our campaign and uses its influence to ensure that our health services are reinstated to a high standard. We have a right to an efficient and effective health service, which puts patients first'.

Yours sincerely

Jane Barraclough

Tywyn Hospital Action Group

P-06-1380 Bathodyn glas gydol oes i unigolion sydd â diagnosis gydol oes

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan STAND NW CIC, ar ôl casglu 1,618 o lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Nid yw pob anabledd yr un fath, mae rhai yn para gydol oes, sy'n golygu nad ydynt yn newid dros amser.

Yn anffodus, mae'r canllawiau presennol yn ei gwneud yn ofynnol i unigolion sydd â diagnosis gydol oes, sy'n cynnwys anableddau dysgu neu anghenion dwys a chymhleth, ailymgeisio am fathodyn glas bob tair blynedd. Gall y broses hon fod yn rhwystredig iawn, mae'n cymryd llawer o amser i unigolion a'u gofalwyr ei chwblhau ac mae'n canolbwyntio ar agweddau negyddol ar allu unigolyn.

Gwybodaeth Ychwanegol:

Mae Deddf Cydraddoldeb 2010 yn diffinio anabledd fel nam corfforol neu feddyliol sy'n cael effaith niweidiol sylweddol a hirdymor ar allu unigolyn i ymgymryd â gweithgareddau o ddydd i ddydd. Mae'n nodi y caniateir i bobl ag anableddau gael eu trin yn fwy ffafriol ar sail y dystiolaeth a gyflwynir, i sicrhau cyfle cyfartal.

Credwn y dylid diweddarau'r broses i roi mwy o gymorth i'r rhai ag anableddau drwy wneud bywyd yn haws i'r rhai sydd â chyflyrau gydol oes. Rydym, gan hynny, yn cynnig newid, ac yn galw ar Lywodraeth Cymru i newid y broses bresennol o wneud cais am fathodyn glas, i roi'r hyn sy'n iawn i bobl anabl a'u cynorthwyo.

Byddai'r newid hwn yn caniatáu i bobl gael bathodyn glas sy'n para gydol oes os oes ganddynt gyflwr meddygol gydol oes nad oes disgwyl iddo wella, ac os yw eu nodiadau iechyd cysylltiedig yn cadarnhau hynny.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Dyffryn Clwyd
- Gogledd Cymru

Eich cyf/Your ref P-06-1380
Ein cyf/Our ref LW/03253/23

Jack Sargeant AS
Cadeirydd y Pwyllgor Deisebau

23 Ionawr 2024

Annwyl Jack,

Diolch am eich llythyr ar 1 Hydref yn gofyn am ragor o wybodaeth ynghylch Deiseb P-06-1380 ('Bathodyn glas gydol oes i unigolion sydd â diagnosis gydol oes'). Gweler fy ymateb i'r cwestiynau isod.

A yw Llywodraeth Cymru wedi cynnal unrhyw ymchwil ynghylch a yw... hyfforddiant mewn perthynas [â'r] model cymdeithasol o anabledd yn gweithio?

Mae canllawiau Llywodraeth Cymru ar gyfer awdurdodau lleol ar sut i gyflwyno'r cynllun Bathodyn Glas yn argymhell y dylai pob aelod o staff sy'n delio'n rheolaidd ag ymgeiswyr a deiliaid bathodynau gael hyfforddiant ymwybyddiaeth anabledd a chydraddoldeb, a ddylai gynnwys y model cymdeithasol o anabledd (gweler <https://www.llyw.cymru/sites/default/files/pdf-versions/2023/6/4/1686820803/cynllun-y-bathodyn-glas-yng-nghymru-canllawiau-ar-gyfer-awdurdodau-lleol-2021.pdf>).

Fodd bynnag, mae'r canllawiau hyn yn anstatudol ac ni allwn gyfarwyddo awdurdodau lleol i ddarparu hyfforddiant penodol i staff unigol. Yn 2020, cynhaliodd fy swyddogion weithdy ar y model cymdeithasol o anabledd ar gyfer staff awdurdodau lleol sy'n ymdrin â cheisiadau am fathodynau glas, dan arweiniad hyfforddwr a rannodd eu profiadau personol eu hunain o fywyd bob dydd ag amhariad.

A ellir symleiddio'r system ar gyfer y rhai sy'n ailymgeisio sydd â chyflyrau gydol oes?

Mae cymhwystra ar gyfer y Cynllun Bathodyn Glas yn seiliedig ar symudedd yn hytrach nag ar gyflyrau meddygol penodol. Ar gyfer pob cymhwystra, mae'n seiliedig ar amhariadau parhaol a sylweddol ac eithrio o dan y meini prawf cymhwystra dros dro, sydd am gyfnod o 12 mis i helpu i adfer symudedd.

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Gohebiaeth.Lee.Waters@llyw.cymru
Correspondence.Lee.Waters@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn y Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Tudalen y pecyn 128
We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Mae'r Gwasanaeth Digidol y Bathodyn Glas (BBDS), a lanswyd ym mis Chwefror 2019, eisoes wedi darparu profiad llawer cyflymach, symlach i'r rhan fwyaf o bobl sy'n gwneud cais neu ail gais am fathodyn glas. Yn ystod pedwar mis gweithredol cyntaf y BBDS, cynyddodd nifer defnyddwyr y gwasanaeth digidol ledled y DU o 37% i 57%, a gostyngwyd yr amser prosesu o 29 i 19 diwrnod.

Rydym yn parhau i weithio gyda'n partneriaid yn yr Adran Drafnidiaeth, Llywodraeth yr Alban a chontractwr BBDS i fireinio'r gwasanaeth digidol. Mae'r contractwr wedi cynnal cyfres o weithdai arloesi i ddeall beth fyddai'n gwella profiad y defnyddwyr ac maent yn gweithio gyda ni a'r awdurdodau lleol i symleiddio'r broses ymgeisio ac ailymgeisio ymhellach.

Pa asesiadau sydd wedi cael eu cynnal i sicrhau bod [cysondeb] o fewn llywodraeth leol wrth brosesu bathodynnau glas?

Awdurdodau lleol sy'n gweinyddu'r cynllun Bathodyn Glas yn eu hardal, a nhw sy'n gyfrifol am benderfynu pwy sy'n gymwys am fathodyn. Mae Llywodraeth Cymru yn darparu canllawiau anstatudol i hyrwyddo cysondeb ledled Cymru ac yn ariannu gwasanaeth asesu annibynnol (IAS) y gall awdurdodau lleol gyfeirio achosion mwy heriol ato. Rydym hefyd yn cynnal deialog reolaidd gydag awdurdodau lleol drwy gyfarfodydd gweithgor rheolaidd, sy'n gyfle i rannu gwybodaeth ac arferion gorau.

Dros yr 20 mlynedd diwethaf mae'r cynllun Bathodyn Glas wedi bod yn destun nifer o adolygiadau yn edrych ar wahanol agweddau ar y rhaglen gan gynnwys cymhwyster, gweinyddu a gorfodi. O ganlyniad, rydym wedi gwneud nifer o newidiadau ar y cyd â rhanddeiliaid a gweithwyr gofal iechyd proffesiynol. Rydym yn parhau i fod yn ymrwymedig i sicrhau y gall pobl anabl sydd â'r angen mwyaf elwa o gonsesiynau parcio, a bod y broses o gael bathodyn mor effeithlon, effeithiol a di-straen â phosibl.

Mae'r ddeddfwriaeth wedi'i geirio'n fras mewn perthynas ag anabledd gwybyddol a bydd yn aml yn dibynnu ar ddehongliad yr unigolyn ei hun o 'berygl' ac ati. Pa hyfforddiant sy'n cael ei ddarparu sicrhau bod gan gynghorau ddealltwriaeth go iawn o beth mae hyn yn ei olygu i deuluoedd unigol sydd â phlant ag anawsterau dysgu?

Fel y nodwyd uchod, mae ein canllawiau Bathodyn Glas ar gyfer awdurdodau lleol yn argymhell y dylai aelodau staff sy'n delio ag ymgeiswyr a deiliaid bathodynnau dderbyn hyfforddiant ymwybyddiaeth anabledd a chydaddoldeb. Fodd bynnag, awdurdodau lleol sy'n gyfrifol am ddarparu hyfforddiant addas i'w swyddogion.

Lle bo'n bosibl, dylai ceisiadau am fathodynnau glas gynnwys gwybodaeth ategol gan weithwyr gofal iechyd proffesiynol sy'n ymwneud â gofal yr ymgeisydd. Gall awdurdodau lleol ofyn am gyngor gan weithwyr iechyd proffesiynol wrth benderfynu ar geisiadau a gallant gyfeirio cais at yr IAS, a all gynnal asesiad pellach os oes angen, a darparu argymhelliad i'r awdurdod lleol.

Yn gywir

Lee Waters AS

Y Dirprwy Weinidog Newid Hinsawdd
Deputy Minister for Climate Change

Tudalen y pecyn 129

P-06-1380 Make Blue badge Applications Lifelong for individuals who have a lifelong diagnosis - Petitioners to Committee, 23rd January 2024

Good afternoon

We are writing to give feedback on the reply received from Lee Waters MS regarding the Blue badge 'Life Award'. We learned about the 'Life Award' shortly before our petition came to an end. Please see attached

We appreciate the feedback on this matter. However, we are concerned that Lee Waters reply has revealed some gaps and inconsistencies in the information we have received. We too have been looking into the life award blue badge scheme, which we only learned about in the final days of our petition. We have also consulted with many of our families and none of them had been informed that such a scheme existed.

Through the FOI Act 2000, we requested from 6 Local Authorities in North Wales the following information

1. Are you aware that there is an option for lifelong blue badges?
2. How many individuals have been awarded lifelong blue badges? If so, could you provide us with a breakdown for the last 5 years?
3. What qualifications or training do desk-based assessors have in health, ALN or disability

The responses confirmed what we said in our previous letter, that some local authorities were either unaware of the life award or had a different understanding of what it meant. Please see attached.

Further points

- The 'Lifetime award' does not apply if the route you apply is PIP/DLA based, many apply through this route
- The majority of the counties in North Wales haven't issued any life awards, except if they have gone through Independent Assessor (IAS) (We are waiting for further information from Gwynedd)
- Desk-based assessors do not hold any qualifications in Health, ALN or Disabilities, Parents from our STAND for Change groups have raised a serious concern about the lack of qualifications of desk-based assessors. They believe that anyone who makes such a decision about Health/ALN/Disabilities should have relevant expertise in those areas. Otherwise, how can they ensure a fair and accurate assessment?
- *According to the guidance, the local authority must conduct a thorough assessment based on the evidence from healthcare professionals, such as reports, letters (not appointment letters), summaries and assessments by relevant healthcare professionals involved in an applicant's care.*

- We understand the need to maintain the scheme's integrity and avoid misuse, but we are concerned about the excessive focus on preventing fraud over the benefits of a blue badge and reasons why someone would apply. We question how making people reapply every three years reduces fraud. We suggest that updating information could be done less frequently, for example every 5 or 10 years, like a driving licence. The software already exists. We question Lee Waters statement saying the requirement of renewing 3 years is to monitor applications eligibility? The scheme needs to have an understanding of what a lifelong disability means, their needs are not going to improve, and therefore should not have to face the stress of renewing their badges. This would also reduce costs and workloads for the Local Authorities.
- The application process can also be a barrier, they are long and intrusive. For users that are required to update their information, a better alternative would include providing a different form that only asks for the information that is needed, instead of requiring them to fill out the entire form again.
- On all Local Authorities websites, it states that there is no appeal process, this can cause people to feel helpless and confused when they don't agree with decisions made.
- We have found that there are variations of the IAS process, some stating that it is an appeal process and others stating it is part of the application process.

There is a need to ensure consistency and quality in the services provided by all counties. Local Authorities should also provide clear and accessible information on their websites which includes a much needed Appeal process.

Our petition is to change the way blue badges are awarded to people who need them for life. We would like the opportunity to meet with the Petitions Committee and Lee Waters, to explain our reasons and answer any questions you may have. We hope you will consider our request and give us a chance to share our views.

We understand that the Petition is under consideration with the Petitions Committee, do you have any update on this.

Many thanks

Julie Meese

Community, Engagement and Participation Officer - Conwy and Denbighshire

P-06-1380 Make Blue badge Applications Lifelong for individuals who have a lifelong diagnosis - Correspondence from Mark Isherwood MS to the Deputy Minister for Climate Change, 23 January 2024

Dear Lee,

Further to your attached 23rd January 2024 to Jack Sargeant MS, in his capacity as Chair of the Petitions Committee, my constituent has contacted me as follows:

"Would it be possible to find out the following information.

"The letter states that the Government recommends (not statutory) that all members of staff who deal regularly with applicants and badge holders should receive disability and equality awareness training which includes the social model of disability. It also states that in 2020, the Deputy Minister's officials held a workshop on the social model of disabilities, facilitated by a person with an impairment,

- How many staff from each LA attended workshops?
- Please clarify who attended the training workshops, how many from each Local Authority?
- Do you think it is enough for one workshop in 3 yrs ?
- Do you think awareness training is sufficient? as some disabilities are quite complex?
- Why is training not a requirement?"

I would therefore be grateful if you could give this your attention and confirm your intended course of action accordingly.

Thank you.

Regards

Mark

Mark Isherwood MS Member of the Welsh Parliament for North Wales Welsh Conservative Party	Mark Isherwood AS Aelod Senedd Cymru dros Gogledd Cymru Plaid Geidwadol Cymru	
0300 200 7217		 Senedd Cymru Welsh Parliament

P-06-1380 Make Blue badge Applications Lifelong for individuals who have a lifelong diagnosis - Petitioners to Committee, 19 February 2024

Please see email that I sent to petitions committee on 23/01/24 which includes our FOI findings

We received a response from Lee Waters answering questions from Jack Sargeant letter dated 23rd January 24,

Mark Isherwood MS wrote to Lee Waters on 6th February 24 on our behalf requesting further information, please see below. We are still waiting for a response

The letter states that the government recommends (Not statutory) that all members of staff who deal regularly with applicants and badge holders should receive disability and equality awareness training which includes the social model of disability. It also states that in 2020, his officials held a workshop on the social model of disabilities, facilitated by a person with an impairment,

How many staff from each LA attended workshops?

Could you clarify who attended the training workshops, how many from each Local Authority ?

Do you think it is enough for one workshop in 3 yrs ?

Do you think awareness training is sufficient? as some disabilities are quite complex?

Why is training not a statutory requirement?

Further response to Lee Waters letter

Have the Welsh Government Undertaken any research as to whether .. training in relation to social model of disability is working

Lee claims that the training is only a recommendation and that the training is just 'awareness' training. ALN and disabilities can be complex, and we feel that an awareness training cannot equip someone to make such crucial decisions

Lee Waters has not confirmed to whether research has been carried out, we too would like to see the outcome of this research, please provide

We have carried out our own FOI investigation across North Wales and found inconsistencies among the counties. We also discovered that the desk based assessors lack medical expertise or training in ALN or disabilities.

In response to simplifying those who are reapplying, please see previous email dated 23rd January.

As stated from our findings across North Wales counties there are very mixed views on the 'Life award 'and 'Life Awards are only mentioned once in the Local Authorities Guidance.

There is no clear header 'Life Award'. We believe that it is being referred to in the section 'Streamlined processes'

This will be the case where a person clearly meets the criteria and their impairment will not improve, such as a double amputee. In such cases the applicant will have a simplified renewal process, only needing to supply evidence of their identity, residence and a photograph. They will still be expected to sign the declaration form.

This isn't happening, and the process needs to be in a simpler format, for example, when we are renewing a driving licence you do not have to complete lengthy forms to prove who you are or where you reside

A concerning statement within the Local Authority Guidance is 'The provision of parking for disabled people is limited and if Blue Badges are issued to people who do not meet the criteria, that limited provision will be in greater demand' A limited provision should not be in question if an individual requires a blue badge

Please see below link, these recommendations were put in place 2019 it shows the lack of progress made since the task and finish group highlighted such problems in its 2015 report.

Have any of these recommendations carried out?

<https://senedd.wales/laid%20documents/cr-ld12631/cr-ld12631-e.pdf>

- Highlighted concerns about the inconsistencies across counties
- Highlighted concerns that assessors are not qualified to make medical assessments and they lack knowledge about the effect of certain medical conditions on everyday life
- It stated more could be done to "raise the profile" of
- Concerns raised at the lack of a legal requirement on local authorities to have an appeals process procedure and recommended that one should be introduced. Welsh Government Leaflet states "The local authority's decision on eligibility is final. There is no appeals process.
- It proposed that the renewal process for individuals with life-long or deteriorating conditions should be a paper-based exercise and that badges should be issued for longer than three years, decreasing the burden on assessors and avoiding causing distress to individuals.
- Misuse/abuse, we did not receive strong evidence of such problems from stakeholders. Whilst it is important to maintain the integrity of the system by reducing misuse, it is crucial that this does not lead to those with hidden disabilities being targeted because their disability or impairment is not obvious

Lee states 'Eligibility for the Blue Badge is based on mobility and not on specific medical conditions, yet an extension of the policy is to include people with cognitive impairments. Is

there sufficient awareness of this change and should more be done to raise the profile of this?

Please see supporting letter from MS Gareth Davies with information requested from Lee Waters

As stated in previous communications parents would be happy to share their stories and experiences and what having a blue badge means to the individuals and families

Lee Waters MS
Deputy Minister for Climate Change
Welsh Government
Via Email.

15th February 2024

Our Ref: VA340
Re: Blue Badge Applications

Dear Deputy Minister, Lee,

I hope this finds you well. I am getting in contact regarding required changes to the delivery of the blue badge application process and eligibility criteria in Wales. Following receipt of concerns from residents that the current system does not allow flexibility and additional support for those living with a lifelong condition, I am writing in support of the rising numbers of Welsh residents who have a permanent and substantial disability or condition.

Please kindly note that I previously requested a statement regarding the blue badge application process on 23rd January. Further to this, I'm writing today to request your response on the consideration of adjustments to the present system to introduce permanent blue badges.

Having met with constituents in the Denbighshire region to discuss their experiences at length, I am aware that many residents and families with a permanent condition or impairment are required to repeat the application process, despite the basis of their claim and their personal condition remaining constant. Further to this, I understand that many feel disappointed by having to repeatedly prove their requirement for a badge. Whilst I understand there is no charge for applicants submitting multiple blue badge applications, many subsequently feel that the application process for a permit via the Blue Badge Digital Service at present, lacks flexibility for those with permanent conditions.

It has additionally been brought to my attention that some with severely limiting mobility conditions have experienced their claims being denied. Separately, I'm given to understand that there is currently no appeals system in place for Welsh residents where they feel disappointed or dissatisfied with the outcome of a blue badge application request from their local authority, and am told that this has often made applicants feel extremely helpless, particularly those who have dedicated significant time and effort to an application and for those who may require a permit more urgently.

Given that 26% of residents in Wales have a limiting long-standing illness or disability, and are more likely to have one of these conditions than those living in other regions of Great Britain, I would be grateful for your department's consideration of the potential to introduce long-term permits, as a necessary improvement to the present system and eligibility criteria for automatic, temporary, and discretionary blue badges.

Further to this, given that eligibility for blue badges in Wales is based on mobility conditions and not specific medical conditions, I would be grateful for your response on measures being taken to enable a wider range of permanent and substantial impairments to be accepted as eligible, where these do not currently meet an automatic permit qualification. I understand that added flexibility here would be of great assurance to the many individuals and their families in my constituency and others across Wales who presently have no option than to reapply for a new permit after a 12-month period.

CONSTITUENCY OFFICE

97 Bowen Court,
St Asaph Business Park,
St Asaph, Denbighshire
LL17 0JE
01745 703 249

SWYDDFA'R ETHOLAETH

97 Cwrt Bowen,
Parc Busnes Llanelyw,
Llanelyw, Sir Ddinbych
LL17 0JE
01745 703 249

WELSH PARLIAMENT

Cardiff Bay,
Cardiff
CF99 1SN
0300 200 7173

SENEDD CYMRU

Bae Caerdydd,
Caerdydd
CF99 1SN
0300 200 7173

Gareth.L.Davies@senedd.wales

www.garethdavies.wales

GarethDaviesVoC

Tudalen y pecyn 136

Member of the Welsh Parliament for **Vale of Clwyd**
Aelod Senedd Cymru dros **Dyffryn Clwyd**

Finally, in advance of the Petitions Committee's consideration of petition P-06-1380 ('Make Blue Badge applications lifelong for individuals who have a lifelong diagnosis'), I would be grateful for your response on the steps being considered by the current administration to make relevant logical adjustments to the application process, to support those with permanent conditions and impairments.

I thank you for your consideration of this important matter and I look forward to receiving the department's reply.

Yours sincerely,

Gareth Davies MS
Vale of Clwyd

CONSTITUENCY OFFICE

97 Bowen Court,
St Asaph Business Park,
St Asaph, Denbighshire
LL17 0JE
01745 703 249

SWYDDFA'R ETHOLAETH

97 Cwrt Bowen,
Parc Busnes Llanelwy,
Llanelwy, Sir Ddinbych
LL17 0JE
01745 703 249

WELSH PARLIAMENT

Cardiff Bay,
Cardiff
CF99 1SN
0300 200 7173

SENEDD CYMRU

Bae Caerdydd,
Caerdydd
CF99 1SN
0300 200 7173

Gareth.L.Davies@senedd.wales

www.garethdavies.wales

GarethDaviesVoC

Tudalen y pecyn 137

Blue Badge Petition - Make Blue badge Applications Lifelong for individuals who have a lifelong diagnosis

1. Are you aware that there is an option for lifelong blue badges?
2. How many individuals have been awarded lifelong blue badges? If so, could you provide us with a breakdown for the last 5 years?
3. What qualifications or training do desk-based assessors have in health, ALN or disability

	RECIEVED	
Conwy	19/01/24	<ol style="list-style-type: none"> 1. We are unable to award a lifelong badge. “Indefinite or “life” awards are not available as all badges are valid for 3 years. Some people refer to applicants being given an award for life but that this really is a marker that no further assessment is required. This means that when re-applying in three years’ time no further medical evidence is needed to support the application – only proof of ID and residency in Conwy. 2. None -As mentioned in the previous question we do not award lifelong blue badges to applicants 3. Local authorities are responsible for the day-to-day administration and enforcement of the scheme. They are responsible for determining and implementing administrative, assessment and enforcement procedures in accordance with the governing legislation. All staff complete the local authority’s disability and equality awareness training programme. This includes information on the social model of disability. <p>All administrators of the Blue Badge scheme follow processes on how to administer the scheme, including policy on circumstances when local authorities will charge for a Blue Badge in the case of a replacement or organisational badge, as well as procedures for reviewing decisions. When they are unable to come to a clear decision to award a Blue Badge they can refer to an Independent Advisory Service for further assessment.</p>

Tudalen y pecyn 138

		<p>If you are dissatisfied with the handling of your request, you have the right to ask for an internal review. Internal review requests should be submitted within two months of the date of receipt of this response and should be sent to the Council's Information Governance Unit.</p>
Denbighshire	09/01/24	<ol style="list-style-type: none"> 00001967 - As per the Welsh Government guidelines, Local Authorities can 'mark' a customer account with 'not for reassessment' - if submitted based on 'walking ability'. This means – on expiry - the badge can be reissued automatically on presentation of a photo, proof of id and address without evidence. This does not apply to DLA, PIP applications. 31 badges - 2018 – 18, 2019 – 12 badges, 2020 - November 23 – 1 Badge, Until November is as far as report go. 2023 – This is because most applicants use their DLA / PIP award as evidence for their application - which cannot be marked 'not for further assessment' <p>Using the 'walking ability' option on the application form (not DLA / PIP award as the reason for their application) the badge holder will have to continue to reapply every 3 years using the online application form and can attach photos of all the evidence required to the online application with a request for it to be marked as 'not for reassessment' (first time only)</p> <p>Once this is processed, the 'not for reassessment' will be in place for all future applications (stays on the account permanently) – a 'life award' is not a term used by LA administrators.</p>
	09/01/23	<ol style="list-style-type: none"> 00001975 - I can confirm that staff: complete the Welsh Government (Blue Badge Local Authority Verification Toolkit) training; complete intense job shadowing training exercise with experienced and knowledgeable staff members, attend benchmarking groups meetings with other LA's to discuss potential complex 'loss/lack of mobility' cases. seek specialist advice from the Welsh Government Independent Assessors/Advisors Able 2
Flintshire		<ol style="list-style-type: none"> F00021931 – Yes 428 issued between 01/01/19 to 01/01/24 by the Independent Mobility Assessor (IAS). We are unable to give you a breakdown, the team are presented with an overall total. F00021933 - Our assessors do not hold health, ALN or disability qualifications. Blue Badge applications are assessed based on the blue badge Local Authority Toolkit which has been

		prepared by the Welsh Government to help local authorities manage the application and verification process for a Blue Badge across Wales.
Anglesey	03/01/24	<ol style="list-style-type: none"> 1. Yes, we are aware that LAs can flag on the Blue Badge Digital System (BBDS) if they have assessed someone for a Blue Badge or have referred an application to the Blue Badge Independent Advisory Service and they have recommended to the LA that the applicant is eligible and should be awarded a badge for life. By flagging this on the system we will then know that the BB holder will still have to re-apply for a BB every 3 years before their existing badge expires but We would still however need to check their identity, address etc to ensure against fraudulent applications. 2. None 3. Desk based assessors abide to the Local Authority verification toolkit that is provided by the Welsh Government.”
Gwynedd,	16/02/24 18/01/24	<ol style="list-style-type: none"> 1. We do have some applications that are recommended to be awarded for life. Which means they do not require reassessment when re-applying for a blue Badge at the end of the three year validity period. 2. How many individuals have been awarded lifelong blue badges? If so, could you provide us with a breakdown for the last 5 years? We have 69 applications that have been recommended to be awarded for life by the IAS (Independent Assessment Service) . 3. All our desk based assessors are trained to use the Welsh Government Blue Badge Assessment Tool Kit. If we are unable to come to a decision on an application using the Welsh Government desk based assessment toolkit, applications are forwarded to the Independent Mobility Assessors, who are contracted by Welsh Government to carry out further desk based assessments and face to face assessments. I am unable to comment on what training the Mobility Assessors have, as they are not employed by Cyngor Gwynedd”.
Wrexham	15/01/24	<ol style="list-style-type: none"> 1. 4035 - Blue Badges are issued for a period of 3 years in Wales and we are not aware that there is an option for lifelong badges, as part of our process we record if a customer has benefits or condition that are unlikely to improve so that the process is extremely straightforward when they reapply. 2. How many individuals have been awarded lifelong blue badges? If so, could you provide us with a breakdown for the last 5 years? Nil

	15/01/24	3. 4040 –Desk based Advisors are not trained in Health, ALN or disability, if there are cases which is not straight forward then the application is referred for an independent assessment to a qualified Occupational Health officer.
--	----------	--